

Barnets beste i boliviansk kontekst

Barns rettigheter og oppvekstsvilkår på et barnehjem

Alexandra Hordnes

VID VITENSKAPELIGE HØGSKOLE

STAVANGER

Masteroppgave

Master i Interkulturelt Arbeid

Antall ord: 26 296

15. desember 2022

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Obligatorisk erklæring

Navn: Alexandra Hordnes
Navn på arbeidskrav: Barns beste i boliviansk kontekst. - Barns rettigheter og oppvekstvilkår på et barnehjem
Innleveringsfrist: 15. desember 2022
Antall ord: 26 296

Eksempler på fusk i forbindelse med oppgaver og hjemmeeksamener:

- gjengivelse av stoff/materiale hentet fra lærebøker, andre fagbøker, tidsskrifter, egne eller andres oppgaver osv. Som er framstilt uten kildehenvisning og klar markering av at det er sitater
- besvarelse eller tekst som er hentet fra internett og utgitt som egen besvarelse
- besvarelse som i sin helhet er brukt av studenten ved en tidligere eksamen
- besvarelse som er brukt av en annen person ved en tidligere eksamen
- besvarelse som er utarbeidet av en annen person for studenten
- innlevert arbeid av praktisk eller kunstnerisk art som er laget av andre enn studenten selv
- samarbeid som fører til at en besvarelse i det alt vesentlige er lik en annen besvarelse til samme eksamen der det kreves individuelle besvarelser

Retningslinjer om fusk finner du her:

- lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 4-7 og § 4-8
- forskrift 11. desember 2015 nr. 1665 om [opptak, studier, eksamen og grader ved VID vitenskapelige høyskole](#) § 30
- retningslinjer for behandling av fusk eller forsøk på fusk ved VID vitenskapelig høyskole fastsatt 18. desember 2015.

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg hva som er forståelsen og praksisen av, samt vilkårene for barnets beste i Bolivia, spesielt barnehjemsbarn. Dette relateres til barnekonvensjonen og landets lover. Forskningen er bygget på kvalitativ metode bestående av intervjuer med ni med personer med kunnskap og erfaring om tema, og deltakende observasjon på et barnehjem i Bolivia og dens lokale og regionale kontekst. Samt basert på tidligere forskning både fra Bolivia, Sør- og Nord-Amerika og Europa.

Funn viser at det trass betydelige juridiske forbedringer av bolivianske barns rettsikkerhet, er det store utfordringer. Et hovedfunn viser at det er vanskelig å få til kulturell endring (holdninger og praksis) når de økonomiske forholdene er så marginale og usikre. Det blir drøftet om barnets beste er å vokse opp med dysfunksjonelle foreldre eller på barnehjem, samt hvordan endringen fra institusjonalisering til støtte i hjemmet sees i Bolivia. Oppgaven konkluderer at med tanke på barnets beste i det bolivianske samfunnet har landet enda en vei å gå og fremdeles er kvinner og barn de som blir diskriminert i samfunnet. Holdninger arvet fra egen barndom samt generelt i samfunnet kan være til hinder for at rettigheter blir fulgt opp på en god måte, sammen med de begrensninger økonomien setter. Men det er viktig å ha mål som gir visjoner, håp, noe å strekke seg etter.

Nøkkelord

Bolivia – Barnekonvensjonen – Barns beste – Oppdragelse – Barnehjem – Oppvekstvilkår – Infanticide – Femicide – Sosiokulturell – Sosioøkonomisk – Juridisk

Abstract

This master's thesis focuses on the understanding and practice of, as well as the conditions for, the Children's Best in Bolivia, especially children in orphanage. This relates to The Convention on the Right of the Child and Bolivia's laws. The thesis's research is based on qualitative methods consisting of nine interviews with people with knowledge and experience about the subject, and observations at an orphanage in Bolivia and its local and regional context. It is also based on previous studies from Bolivia, South- and North America and Europe.

Findings show that despite significant juridical improvement, to Bolivian children's legal security, there remain significant challenges. A main finding shows that it is difficult to bring about cultural change (attitudes and practices) when the economic conditions are so marginal and uncertain. It is discussed whether it is in the child's best interest to grow up with dysfunctional parents or in an orphanage, as well as how the change from institutionalization to support in the home is seen in Bolivia. The thesis concludes that in considering the best interest of the child in Bolivian society, the country still has a way to go, and women and children are still the ones who are discriminated against in society. Attitudes learned from one's own childhood and from in society in general can be an obstacle to rights being followed up in a good way, in addition to the restrictions imposed by the economy. But it is important to have a goal which give visions, hope and something to strive for.

Keywords

Bolivia - Convention of the right of the child - Children's best - Parenting – Orphanage – Growing up conditions - Infanticide – Femicide – Sociocultural – Socioeconomic – Juridical

Forord

Denne oppgaven utgjør de siste 30 studiepoengene av en treårig mastergrad i interkulturelt arbeid på VID vitenskapelige høgskole. Det har vært en lang, berikende og utfordrende prosess. Nå har tiden for å levere denne teksten fra meg kommet og jeg er både lettet og nervøs. Lettet og lykkelig for at en byrde lettes fra skuldrene, samt veldig nervøs og litt vemodig siden jeg under forskningen hele tiden har lært nye ting som jeg så gjerne skulle forsket videre på eller tatt med i denne forskningen.

Først og fremst vil jeg takke min veileder Øystein Lund Johannessen for støtte, tålmodighet og faglige innspill. Takk for at du hadde troen på at dette prosjektet var mulig. Jeg er veldig takknemlig for at Ellen Veia Rosnes koblet meg til en veileder som kjenner til den bolivianske konteksten personlig og innehar så mye kunnskap. Dette har betydd mye for både motivasjon og veiledning. Retter også en stor takk til Ketil på VID biblioteket i Bergen for alltid å være behjelpelig og oppmuntrende.

Tusen takk til gode støttespillere og venner i Sucre som har deltatt med sine meninger og erfaringer. Mange av dere har i prosessen blitt gode venner gjennom et felles ønske om endring for de sårbare i samfunnet. Ikke minst er jeg evig takknemlig for all kjærlighet, latter og klemmer barna på barnehjemmet har gitt meg hver gang jeg har vært der, dere vil alltid ha en stor plass i mitt hjerte. Erfaringen fra barnehjemmet har satt dype spor og denne oppgaven er for dere.

Hjertelig takk til mamma og pappa og venner (spesielt takk til Julia og Eric) i Bergen og Trondheim for hjelp med korrektur og støtte. Til sist takk til Bergens syv fjell og nærheten til sjøen for tankeflukt, inspirasjon og frisk luft og nydelig utsikt uansett vær.

Bergen, 15. desember 2022

Alexandra Hordnes

INNHOILDSFORTEGNELSE

OBLIGATORISK ERKLÆRING	III
SAMMENDRAG	IV
Nøkkelord	IV
ABSTRACT	V
Keywords	V
FORORD	VII
AKRONYMER OG ANDRE FORKORTELSER	XIII
1 INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn, motivasjon og formål	1
1.1.1 Kontekst og demografi	2
1.2 Problemstilling	5
1.3 Begrepsavklaring	6
1.3.1 Kultur og sosiokulturelle forhold	6
1.3.2 Normer, verdier og holdning	6
1.3.3 Rettigheter	7
1.3.4 Høyriskogrunder	7
1.3.5 Oppdragelse	8
1.3.6 Barn og barndom	8
1.3.7 Barnevernsinstitusjon	9
1.3.8 Omsorg og omsorgssvikt	9
1.4 Tidligere forskning og aktualitet	10
1.5 Oppbygging av oppgaven	10
2 LITTERATUR OG TEORETISK TILNÆRMING	11
2.1 Barns universelle rettigheter og barns rettigheter i Bolivia	11
2.1.1 Historisk bakgrunn	11
2.1.2 FNs Barnekonvensjon	12
2.1.3 Bolivianske barns juridiske rettsikkerhet og Bolivias svar på FNs barnekonvensjonen	13
2.1.4 Utvalgte artikler fra Barnekonvensjonen og tilsvarende i Bolivias lover	13
Barnets beste	13
Liv, helse og miljø	14
Barnevern og adopsjon	15
Forebygging av vold og seksualisert vold og utnyttelse	16
2.2 Antropologiske og sosiologiske perspektiver på barn og barndom	17
2.2.1 Greske guders barnesyn og befolkningsutvikling	17

2.3	Fremveksten av et forskningsfelt på oppdragelse og barns behov	19
2.3.1	Oppdragelsesteorier	19
2.3.2	Tilknytningsteorier	20
2.3.3	Annerkjennelsens verdi	22
2.3.4	Ords betydning i samhandling med barn	23
2.3.5	Respekt skal skapes	24
2.4	Aspekter i samfunnet som påvirker barns oppvekst	24
2.4.1	Verdier, normer og holdninger	24
	Verdier i Bolivia utfra Inglehart	25
2.4.2	Sosiokulturelt tabu	26
2.4.3	Vold mot barn	27
	<i>Infanticidio, femicidio</i> og vold som blir internalisert	28
2.5	Et barnehjem, i går og i dag	29
2.5.1	Typologi innenfor europeiske barnevernsinstitusjoner i et tidsperspektiv	30
2.5.2	Bolivianske barnevernsinstitusjoner	31
2.6	Oppsummering	31
3	METODISK DESIGN OG ANALYSEMÅTE	33
3.1	Vitenskapsteoretisk begrunnelse	33
3.2	Forskningsprosess og feltarbeid	34
3.2.1	Ståsted i Sucre, tematikken og eget prosjektet	34
3.2.2	Forberedelser og det semistrukturert intervju	35
3.2.3	Deltagende observasjon	36
3.2.4	Etiske vurderinger	37
3.2.5	Transkribering og organisering	37
3.2.6	Validitet, reliabilitet og generalisering	38
3.2.7	Analysemåte	40
4	ANALYSE	41
4.1	Data om kontekst og informanter	41
4.1.1	Presentasjon av barnehjemmet Kinti og barnehjemmets kontekst	41
4.1.2	Presentasjon av personer som er intervjuet	42
4.2	Juridiske praksiser i lys av intervjuer og rapporter	44
4.2.1	Søskensplittelse og adopsjon	44
4.2.2	Barns fornektelse av foreldres tilstand og behov for terapi	46
4.2.3	Oppsummering juridisk praksis i Bolivia	47
4.3	Barnesyn og barns oppvekstvilkår i dagens Bolivia	48
4.3.1	Sosiokulturelle faktorer	48
	Holdninger	48
	<i>Infanticidio, femicidio</i> og internalisering av vold	48
	Sosiokulturelle tabu, konservering eller modernisering	51
	Hva er synet på barn og barndom i Bolivia?	55
4.3.2	Sosioøkonomiske faktorer	57
	Stønader, ammekultur og selvrespekt	59
	Deprivasjon og høyrisiko	60
	Strukturell <i>anerkjennelse</i> og mangel på medisinsk utstyr	60
4.3.3	Oppsummering barns oppvekstvilkår i Bolivia	62

4.4	Barnehjemmets funksjon i det bolivianske samfunnet	62
4.4.1	Barnevernsinstitusjoner i Bolivia	62
4.4.2	Barnevernsinstitusjoners kulturelle plass i Bolivia	65
4.4.3	Hverdagen i et boliviansk barnehjem, med eksempler fra barnehjemmet Kinti	65
4.4.4	Hverdagen og de dilemmaer som den synliggjør	66
	Manglende kontinuitet og relasjonsbrudd	68
	Tvangsspising og effektivitet	69
	Mangel på stabilitet og barn i flokk	70
4.4.5	Oppsummering av barnehjemmets funksjon	71
4.5	Oppsummering med hovedfunn	72
5	DISKUSJON MED UTGANGSPUNKT I HOVEDFUNN	74
5.1	En oppvekst med eller uten foreldre	75
5.2	Fra institusjonalisering til støtte i hjemmene grunnet barnets beste	76
6	AVSLUTNING	80
6.1	Konklusjon	80
6.2	Videre forskning	82
	REFERANSELISTE	83
	VEDLEGG	91
	Vedlegg 1 - Meldeskjema NSD	92
	Vedlegg 2 – Vurdering NSD januar 2022	93
	Vedlegg 3 – Vurdering NSD juli 2022	94
	Vedlegg 4 – Vurdering NSD desember 2022	95
	Vedlegg 5 - Informasjonsskriv NSD	96
	Vedlegg 6 - Intervjuguide	99

Akronymer og andre forkortelser

Constitución Política	La Constitución Política del Estado Plurinacional de Bolivia	Den bolivianske grunnlov
FELCV	<i>Fuerza Especial de Lucha Contra la Violencia.</i>	Politienhet med ansvar for forebygging, hjelp og etterforskning, identifisering og arrestasjon av formodet gjerningsperson ved vold mot kvinner og familien
FN	De Forente Nasjoner	
Ley 548	<i>Código niña, niño y adolescente.</i>	Bolivia sin barnelov
NGO	<i>Non-Governmental Organization</i>	Ikke statlig organisasjon
OASID	<i>Organización de Ayuda Social Integral para el Desarrollo.</i>	Organisasjon for helhetlig sosial hjelp for utvikling
SEDEGES	<i>Servicio Departamental de Gestión Social.</i>	Samfunnsmessig distrikts forvaltning/Sosialtjenesten
SLIM	<i>Servicios Legales Integrales Municipales.</i>	Helhetlig kommunaltjeneste. Spesialisert på kjønnsbasert vold i "kommunen". Har et team som jobber med forebygging, beskyttelse samt avdekker og aktuerer.
SOS	Societas Socialis	SOS barnebyer
UNFPA	United Nations Population Fund	FNs befolkningsfond
UNICEF	<i>United Nations Children's Fund</i>	FNs barnefond
WVS	<i>World Value Survey</i>	Kartlegging av verdier i verden

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn, motivasjon og formål

Tema for denne masteroppgavens er barnets beste i boliviansk kontekst. Bakgrunnen for min interesse for dette temaet er mine mange reiser til Bolivia (fra 2008-d. d.), som etter hvert førte til et faglig og profesjonelt engasjement for levekårssituasjonen og oppvekstvilkårene for barn som bor på barnevernsinstitusjon i landet. Min hovedaktivitet har vært som volontør på et barnehjem i Sucre sør i landet. I det frivillige arbeidet har utdanning i interkulturell forståelse med vekt på Andes-regionen, barns situasjon og spansk språk og som pedagog kommet til god nytte. De siste seks årene har jeg bidratt økonomisk på barnehjemmet med støtte fra familie og venner i Norge. Dette utviklet seg til organisasjonen Niños Sucre i 2018.

Et ønske om en større faglig tyngde er også del av motivasjonen til forskningen. Målet er å hjelpe barna på barnehjemmet og andre trengende barn i Sucre. Per dags dato har en førskolelærer kontrakt gjennom Niños Sucre. I prosjektet er også ønsket om en langvarig endring, der behov for barnehjem reduseres.

Som volontør og pedagog og senere som leder av Niños Sucre har det ført til mange tanker og spørsmål om fag, kultur og politikk knyttet til barndom, barnesyn og barneoppdragelse i Bolivia og særlig spørsmål som handler om politikk og praksis knyttet til barn i krise. Et par erfaringer som her innledningsvis kan illustrere min undring og faglige interesse kan være disse: Som frivillig har jeg selv opplevd å få beskjed om at barna ikke skal bæres på, om ikke gi mye fysisk omsorg til barna, selv ikke ved trøst. Sett mot erfaring fra barnehage i Norge var bæring og det å sitte på fanget naturlig om barnet ønsket det. Det er bemerkelsesverdig og noe jeg har undret meg over at Bolivia har så mange barnehjem. Rapporten til Schreiner og Calderon (2021) viser til 5678 institusjonaliserte barn i Bolivia. Av fire millioner barn tilsvarer de institusjonaliserte 0.14 prosent. Selv om det er regionenes (Sør-Amerikas) høyeste prosent, så er det viktig å påpeke at antallet institusjonaliserte barn i Bolivia har blitt halvert de siste 10 år.

Min motivasjon for å skrive denne oppgaven har først og fremst vært å bedre min egen forståelse av hvordan barnehjemmet som samfunnsinstitusjon fungerer både lokalt (og her og nå for det enkelte barn) og nasjonalt og på lengre sikt med tanke på å fremme barnets beste i det bolivianske samfunnet. For å få en bedre forståelse av hvordan systemet rundt barnevernsinstitusjoner er bygget opp i Bolivia ønsker jeg i denne oppgaven å skaffe ny kunnskap om de juridiske, forvaltningsmessige, sosiokulturelle og sosioøkonomiske forholdene knyttet til barn, familie, omsorg og oppdragelse i det bolivianske samfunn, med utgangspunkt i barnehjemmet Kinti (fiktivt navn). Før jeg går videre til å presentere mål, problemstilling og fremgangsmåte, vil jeg først redegjøre nærmere for den nasjonale og lokale konteksten for oppgaven.

1.1.1 Kontekst og demografi

For å gi et bilde på situasjonen i Bolivia med hensyn til barn, viser jeg her noen fakta som gir et innblikk med tanke på problemstillingen. Jeg begynner med en bredere inngang til landet for å peile det inn mot det aktuelle området. Bolivia er plassert i hjertet av Sør-Amerika, uten fysisk tilgang til kyst. En tredjedel av landet består av fjellandskap, med de majestetiske Andesfjellene, mens lavlandet utgjør størsteparten av arealet. Bolivia har et areal tre ganger så stort som Norge, og er delt inn i ni forvaltningsområder kalt *departamentos*. Beliggenhet for denne oppgaven er *El Departamento de Chuquisaca*, med sine 661 000 innbyggere, som er den femte største i innbyggertall. Dette utgjør fem prosent av landets befolkning. Mesteparten av landets befolkning bor i de store byene i Santa Cruz, La Paz og Cochabamba, som også er de økonomiske hovedsetene. I Chuquisaca ligger landets hovedstad, eller rettere sagt en av dem. Den konstitusjonelle hovedstad er Sucre, og La Paz er den administrative hovedstad (CIA, 2022; FN-sambandet, 2021; *Eldiario.net*, 2015; *worldbank.org*, 2022b).

Den plurinasjonale staten Bolivia er et land med høy diversitet med tanke på kultur, geografi og biologisk mangfold, der om lag 60 prosent av befolkningen på 11,4 millioner definerer seg som urbefolkning (FN-sambandet, 2021). Det finnes 36 urbefolkningsgrupper som har forskjellige språk, normer, kulturer, seremonier og religioner. I noen av disse gruppene

finner en også egne samfunnsstrukturer og juridiske system (C. W. Arnade & McFarren, 2021; Lundeberg, 2022, s. 16).

Før spanjolenes kolonisering på femtenhundretallet ble Chuquisaca kolonisert av inkaene. Spanjolene grunnla La Plata, nå Sucre, i 1538, et navn som henviser til sølvet som ble fraktet ut fra Potosí, som var hovedstad i storområdet Charcas. Senere, under det spanske koloniveldet ble Charcas innlemmet i visekongedømme Alto Peru, før det ble løsrevet fra spanjolene, men fortsatt styrt på elitens premisser (Mamani Ramírez, 2016; «National Geographic», 1992). I reiseskildringer fra slutten av 1800-tallet bemerker Marie Robinson Wright (1907) seg Sucres egenart, byens flotte bygninger og gatesystem. Det var som en by i det gamle Spania, men mer velutviklet. Mye av disse skildringene er ennå gjeldene. Sucre regnes som en konservativ by, der forholdene endrer seg sakte, og bevarer sine tradisjoner på godt og vondt. De som innehar privilegiene, har gjort det gjennom lang tid og vil nødvendigvis slipp på dem. Dette gjelder også mange andre steder i Latin-Amerika.

Bolivia er et land preget av en historie med politisk kaos, men har de siste 20-årene under *Movimiento al Socialismo* ((MAS) – Bevegelsen for sosialisme) hatt økonomisk vekst og regnes nå som et lavere mellominntektsland. Urbefolkningen utgjør majoriteten i landet, men frem til 2006 da MAS, med president Evo Morales, var de marginalisert i styringen av landet og hadde få sosiale, kulturelle og statlige rettigheter (Ansah Ayisi, 2015; Lundeberg, 2022). Fra tusenårsskiftet har levestandardene for mange urbefolkningsgrupper og fattige forbedret seg, og alfabetiseringen har steget kraftig med at skolegang ble gjort tilgjengelig for flere. Chuquisaca ligger derimot under landsgjennomsnittet for barn som går på skolen. Samtidig med at utviklingen har gått rett vei, er mange internasjonale bistandsprosjekter blitt avsluttet, både grunnet forbedring i situasjon og av forskjellige politiske grunner. Blant annet har mangel på lokal forankring gjort at bistanden ikke alltid har ført til varige endringer og at skepsisen til vesten og vestlig bistand har økt med den kulturelle revitaliseringen (Ytrehus, 2015, s. 123–124). I november 2019 forlot Morales presidentembete, etter voldsomme protester. Hans presidentperiode ble etterfulgt av ett år med den ultrafundamentalistiske, selvutnevnte interimpresidenten Jeanine Añez, før det ble nytt valg i 2020. Der gikk MAS igjen av med seieren og tidligere finansminister Luis Arce ble president (Lambert, 2019).

Bolivia har ennå en lang vei å gå. De har fremdeles kontinentets høyeste nivå av barnedødelighet på 50 av 1000 spedbarn (Charles W. Arnade & McFarren, 2022; *ine.gob.bo*, 2017; Sandvik et al., 2022). I 2013 nådde Bolivia FNs bærekraftsmål, da kronisk underernæring ble redusert fra 42 til 18 prosent. Likevel er underernæring med blant annet *stunting*¹ fremdeles et problem. Dette kan sees i sammenheng med dårlig ammepraksis, og utilstrekkelig tilgang på mat, vitaminer og mineraler. I tillegg er kroniske sykdommer som diaré grunnet urent vann og dårlig hygiene og sanitetsforhold fremtredende. Videre har bare seks av ti i de rurale områdene tilgang på rent vann, mens i de urbane områdene har ni av ti tilgang. Underernæring kan bli et evigvarende problem, da et barn født av en kronisk underernært mor står i fare for å bli født under normalvekt, som kan bli et vedvarende problem for barnet (Ansah Ayisi, 2015, s. 5–6; FN-sambandet, 2021). Disse tallene er likevel en kraftig forbedring i forhold til hva status var ved årtusenskiftet. Men, en ser fremdeles enorme forskjeller innad i landet. Overstående utfordringer sees særlig i de rurale områdene i Potosí og Chuquisaca, der sultproblematikken regnes som alvorlig (Ayuda en Acción et al., 2022). Paradoksalt var byen Potosí under kolonitiden blant de rikeste i verden, i dag er Potosí og området rundt blant de fattigste på kontinentet (Lundeberg, 2022, s. 18).

«Det samme produktive systemet som ser ned på de gamle støtter ut barna. De blir utstøtt og de er redd. Fra systemets synsvinkel er alderdommen en fiasko, men barndommen er en fare.» (Galeano, 1998, s. 66–67). Sitatet² gir et innblikk i den triste og alvorlige situasjonen en stor andel barn i Bolivia lever under, noe som også reflekteres ved ovenfornevnte fakta. Selv om landet på generell basis har opplevd store forbedringer siden tusenårsskiftet, er det fremdeles urbefolkning og småbønder som er de fattigste, og blant disse er det de eldre og barna som er mest utsatt, særlig kvinner.

---

¹ Forsinket lengdevekst grunnet kronisk underernæring (*who.int*, 2015)

² Sitat er ikke direkte myntet på Bolivia, men på Latin-Amerika generelt. Jeg velger her å bruke det til å vise situasjonen i Bolivia

1.2 Problemstilling

Mitt tema er barnets beste i boliviansk kontekst og jeg vil særlig søke å vinne ny kunnskap som kan bidra til en bedre forståelse av mulighetene, begrensningene og vilkårene for dette. Oppgavens utgangspunkt er barnehjemmet Kinti og barnehjemmets lokale og regionale kontekst. Jeg mener at min kunnskap om barnehjemmet og erfaringene derfra, sammen med den nye kunnskapen denne masterstudien bidrar med, kan gi meg et godt utgangspunkt for å oppnå en dypere forståelse av vilkårene for barnets beste i Bolivia. Jeg vil spesielt se dette i lys av den nye barneloven og ratifiseringen av barnekonvensjonen, som kan sette nye rammer for en bedre fremtid for de mest sårbare barna i landet.

Hovedproblemstillingen og forskningsspørsmålene jeg har valgt for studien er:

Hvordan blir barnets beste forstått og praktisert for barn som opplever sviktende omsorg i dagens Bolivia?

1. *Hvilke juridiske rettigheter og plikter som gjelder barn, foreldreskap, oppdragelse og barneomsorg, er og har vært gjeldende i Bolivia?*

Dette innbefatter endring av barns rettigheter, om deres rettigheter blir fulgt av stat og på institusjon, og hva som eventuelt står i veien for at de blir fulgt.

2. *Hvilke syn på barn og barneoppdragelse er rådende i Bolivia slik dette kommer til uttrykk på barnehjemmet Kinti og dets nære omgivelser?*

Dette innbefatter å se på hvordan synet har endret seg, hvordan ulike oppdragelsesstiler praktiseres og hvordan barns rettigheter kommer til syne i praksis i hjem og på institusjon. Det handler videre om hvilke verdier og holdninger, knyttet til omsorg og oppdragelse, som står sterkt i de nære omgivelsene. Er det verdier og holdninger i det bolivianske samfunnet som ligger ubevist eller bevist bak de voksnes praksis?

3. *Hvordan kan barnehjem og andre barnevernsinstitusjoner bidra til å sikre barnets beste i det bolivianske samfunnet i dag, og i fremtiden, sett på bakgrunn av dagens situasjon, og med utgangspunkt i barns rettigheter ifølge barnekonvensjonen?*

Dette innbefatter et innblikk i den aktuelle situasjonen i Sucre og barnehjemmets rolle som aktør for barnets beste nå og for fremtiden. Er de endringer som har skjedd i Bolivia til barnets beste? Hvilke sosiokulturelle, og levekårs endringer må skje for at endringene i lovverk og politiske vedtak skal få positiv betydning for barn og familier?

1.3 Begrepsavklaring

Jeg vil i det følgende gi en kort begrepsavklaring av følgende begrepssammensetninger: kultur og sosiokulturelle forhold, normer, verdier og holdninger, rettigheter, høyrisikogrupper, oppdragelse, barn og barndom, barnevernsinstitusjon og omsorg og omsorgssvikt. Dette er begreper som er vide og allment kjente, uten at det nødvendigvis har en klar definisjon, men som jeg her ønsker å definere og begrense for å gi retning i oppgaven.

1.3.1 Kultur og sosiokulturelle forhold

Alle grupper av mennesker som lever sammen og samhandler over tid utvikler sin egen kultur. Den vil være formet av gruppenes ulike bakgrunner, det være seg nasjonale, sosiale, etniske eller religiøse. Kulturen legger grunnlaget for enkeltmenneskers handlemåter og tenkemåter (Mevik & Lillevik, 2016, s. 69). Utrykket sosiokulturelle forhold brukes ofte om «et sted eller en gruppes kollektive levemåte, væremåte og tenkemåte» og kan være bedre å bruke enn begrepet kultur da det viser til et bredere tilfang av aspekt ved personene som kan få betydning i sosial samhandling (Lund Johannessen & Haus, 2015, s. 235).

1.3.2 Normer, verdier og holdning

En gruppe eller et samfunns normer sier noe om hva en bør og ikke bør gjøre. I samfunn som har en grunnlov og et utbygd lovverk vil lovene være normgivende, og oftest en god indikator for hva som er gjeldende praksis innad i gruppen eller samfunnet. Dette kalles gjerne de formelle normene. Like viktige for samfunnsmedlemmenes handlinger og valg i det

daglige vil være de uformelle normene, i form av skikker og tradisjoner som er de uskrevne reglene for dannelsen av mønstre for samhandling i gruppen eller samfunnet. Normenes funksjon er å beskytte det som anses som et samfunns verdier (Aanesen, 2021). Bruk av begrepet verdi i denne oppgaven vil følge Hylland Eriksens (2004, s. 110) definisjon av ordet som et «kulturelt definert mål for handling eller standard for å vurdere handling.»

Holdningene våre reflekterer ikke alltid våre verdier, som normene heller ikke alltid setter føringer for hva vi skal gjøre. Det er forskjell på å si at ærlighet er en verdi som er viktig for deg, og å være en ærlig person (Aanesen, 2021). Oppgaven har mest søkelys på holdningene, siden de kan ha en nærmere og mer direkte relasjon til våre handlinger enn verdier.

1.3.3 Rettigheter

Begrepet rettigheter viser til den juridiske dimensjonen ved samfunnsmedlemmenes handlinger og valg. Rettigheter kan deles inn i objektive, subjektive og positive rettigheter. Objektive rettigheter er de som er nedskrevet, som grunnloven. Subjektiv rett er det som blir oppfattet som ens rettigheter og håndhevelsen av dem, mens positive rettigheter er rettighetene som samfunnet faktisk lever etter. De positive er de rettighetene samfunnet faktisk styrer etter, om det så er nedskrevne regler eller skikk og bruk (Boe & Gisle, 2021). I denne oppgaven viser jeg til de nedskrevne rettigheter som de juridiske rettigheter, mens positive rettigheter blir omtalt som rettighetene i praksis.

1.3.4 Høyrisikogrupper

Høyrisikogrupper refererer i denne oppgaven til gruppen av barn hvis omsorgspersoner, i første rekke barnets biologiske foreldre, har forskjellige vanskeligheter. Det kan dreie seg om foreldre som er aldersmessig og følelsesmessig umodne, som ruser seg, foreldre med psykiske lidelser, som lever i voldelige samlivssituasjoner eller foreldre i ubearbeidede skilsmissekriser og andre tapssituasjoner. I mange tilfeller har foreldrene selv bakgrunn fra en høyrisikogruppe, samt at foreldrene ofte går under flere av de nevnte gruppene på samme tid (Killén, 2007, s. 81).

1.3.5 Oppdragelse

Oppdragelse er veiledning i form av kulturbestemte holdninger, verdier, kunnskap som blir gitt, og som setter føringene for hvordan barn og unge mestrer livet og deres utvikling (Ulvund, 2020). I denne oppgaven er oppdragelse knyttet til forholdet mellom barn og foreldre eller omsorgsperson, og da spesielt hvordan omsorgsperson handler i forhold til barnet. Jeg kommer her til å bruke ordene oppdragelse og foreldrestil om hverandre.

1.3.6 Barn og barndom

Første artikkel i Barnekonvensjonen (FN, 1989) slår fast at alle mennesker under 18 år defineres som barn. I Bolivias barnelov (Ley 548, 2014) artikkel 5a og 5b blir barndom regnet fra unnfangelse til fylte 12 år, da ungdomstiden overtar og varer til fylte 18 år. Artikkel 6 spesifiserer: tiden fra fødsel til fylte 5 år kalles den første barndom, og fra 6 til 12 år defineres de som skolebarn. I denne oppgaven kommer jeg til å referere til barn i alderen 0 til 5 år.

Er det alder eller hvordan og hvor man lever som definerer begrepet barndom? Er det en etappe i livet som man utvikler seg videre ifra, som defineres av biologiske rammer?

Gullestad i Tingstad (2019, s. 100) sier barndom er summen av mange fenomener som er avhengige av blant annet religiøs tilknytning, lokalmiljø og sosial klasse. Cunningham (1996, s. 27) peker på viktigheten av å skille barn fra barndom og definerer den som en samling ideer og forestillinger som omgir barnet. Begrepet barndom forstås i begge tilfeller som en sosial konstruksjon, der det å være barn vil variere ut ifra samfunnet barnet vokser opp i. I denne oppgaven må jeg fortolke barndom ut ifra den konteksten i Bolivia barna befinner seg i (Tingstad, 2019, s. 104).

1.3.7 Barnevernsinstitusjon

En barnevernsinstitusjon er ifølge det norske Barneombudet et sted hvor et barn kan bo når det ikke kan bo med foreldrene sine, og der det bor flere barn sammen. På en barnevernsinstitusjon jobber det voksne for å ta vare på, hjelpe og sørge for at barna har det bra (*Barnevernet*, u.å.). Denne definisjonen vil også kunne fungere i denne oppgaven.

Barnevernet skal være samfunnets sikkerhetsnett for barn som ikke får den omsorgen de trenger. Barnevernets viktigste oppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. (Follesø, 2021, s. 7)

Begrepet barnevern kan ikke oversettes direkte til boliviansk kontekst. I Bolivia er barns sikkerhetsnett fragmentert og instansene som skal sikre barns sikkerhet er et trekantsamarbeid mellom sosialtjenesten *Servicio Departamental de Gestión Social* (SEDEGES), politienheten *Fuerza Especial de Lucha Contra la Violencia* (FELCV) og forsvarsadvokater fra blant andre *Servicios Legales Integrales Municipales* (SLIM) og domstolene (*unicef.org*, 2021).

1.3.8 Omsorg og omsorgssvikt

Omsorg er et sentralt ord i barnekonvensjonen og i teorier om tilknytning og annerkjennelse (Halvorsen, 2012, s. 201–202). Omsorgens appell ligger i sansingen av hverandres uttrykk, noe som viser til essensen i det å vise omsorg. En må se med hjerte, som innebærer å se, lytte og sanse, samt vilje til å forholde seg til den andre (Solvoll & Sagen, 2010, s. 88). Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2018) definerer omsorgssvikt som «en vedvarende manglende evne eller vilje hos omsorgspersonene til å møte barnets grunnleggende fysiske, emosjonelle, psykiske og/eller medisinske behov.»

1.4 Tidligere forskning og aktualitet

Jeg har ikke funnet noe publisert verk eller forskning som tar for seg samme problemstilling som jeg har valgt. Av dem som tar opp temaet rundt barn og kvinners rettigheter, helse og situasjon i Bolivia, er *United Nations Children's Fund* (UNICEF) med sine gode og årlige rapporter og artikler, en god ressurs som jeg har brukt jevnt, sammen med rapporter og indekser fra blant annet *United Nation Population Fund* (UNFPA) og *World Values Survey* (WVS). Tema er også oppe i forskjellige lokale, nasjonale og internasjonale medier. Av forskning som tar for seg barnesyn og perspektiver på barndom i Bolivia, er det nærmeste jeg har funnet Laura Escobara de Querajuzi (2009) sin forskning fra La Paz i årene 1900-1948. Fra forskning i Norge finner en tematikken hos Per-Åge Gjertsen (2013) og Kjersti Ericsson (2009) som tar for seg barn på institusjon. Angående utviklingen av barndom som konsept og forskning på foreldrestiler eller oppdragelsesstiler (*parenting*), så er det Philippe Ariès (1980), John Bowlby (1982, 2005), Mary Ainsworth (2015) og Diana Baumrind (1966) som oftest refereres til. Evelyn Eriksens (2019) avhandling om barns beste i en barnehagekontekst belyser mange temaer jeg selv har vært innom. Hennes forskning er den som min oppgave kan relatere mest til, selv om hun ikke nevner barnehjem i særskilt grad, og kun så vidt er innom Brasil på det Søramerikanske kontinentet.

1.5 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven er bygget opp i seks hovedkapitler, og starter med innledning med problemstilling, kontekst og begrepsavklaring. Videre tar kapittel to for seg teorier som står sentralt i oppgaven. Kapittel tre presenterer det metodiske designet. Kapittel fire begynner med beskrivelse av barnehjemmets fysiske forhold og presentasjon av informanter. Videre kommer analyse, der de empiriske data blir fortolket ut ifra teorien. Avslutningsvis kommer en diskusjon av hovedfunnene i kapittel fem, før avslutningskapittelet der jeg oppsummerer og konkluderer.

2 LITTERATUR OG TEORETISK TILNÆRMING

For å kunne svare på problemstillingen er det viktig å ha et rammeverk av teorier jeg støtter meg til. I tråd med problemstillingen og forskningsspørsmål vil jeg begynne med en innføring i barnekonvensjonen og barns juridiske rettigheter i Bolivia (underkapittel 2.1). Videre vil jeg gi et historisk blikk av syn på barn og barndom som fenomen. Samfunnets uttalte verdier, lover og regler, og de uttalte verdier man kan fortolke frem på bakgrunn av rådende handlingsmønstre. De er essensielle for å kunne forstå hvorfor barn lever som de gjør, og blir behandlet, i et bestemt samfunn (underkapittel 2.2). Dette fører oss videre til oppdragelsesteorier og hvordan voksnes væremåte kan påvirke barns oppvekstsvilkår (underkapittel 2.3). I det fjerde underkapittelet redegjør jeg for teorier og hvordan trekk ved kulturen påvirker barns og familiers velferd og oppvekst og oppdragelse. Her bruker jeg latinamerikanske og bolivianske kulturer som eksempel. Til slutt en kort historisk gjennomgang av barnehjem som institusjon.

2.1 Barns universelle rettigheter og barns rettigheter i Bolivia

2.1.1 Historisk bakgrunn

De forente Nasjoners (FN) verdenserklæring for menneskerettigheter (1948) slår fast at barn har rett på særegen hjelp og omsorg, og familien er grunnsteinen i samfunnet. Barnet er avhengig av nødvendig hjelp og beskyttelse for trivsel og vekst, for i sin tur å kunne utføre sine plikter i samfunnet. For å muliggjøre dette trenger barn å vokse opp i et miljø preget av kjærlighet, glede og forståelse for å kunne utvikle sin personlighet og selvstendighet og oppdras i pakt med idealene fastslått i FNs pakt (1945), spesielt i en ånd av fred, verdighet, toleranse, frihet, likhet og solidaritet. Behovet for å gi barn særlig omsorg er fastslått i Genève-erklæringen om barnets rettigheter (League of Nations, 1924) og i Erklæringen om barnets rettigheter vedtatt av FNs hovedforsamling 20. november 1959, og er anerkjent i Verdenserklæringen om menneskerettighetene (1948) samt i Den internasjonale konvensjon

om sivile og politiske rettigheter, særlig artikkel 23 og 24 (1966a) og i Den internasjonale konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter særlig i artikkel 10 (1966b) (FN, 1989).

En av pionærene til barns rettigheter er Janusz Korczak som var en polsk lege, pedagog, forfatter, og bidragsyter til den første erklæringen for barns rettigheter. Genève-erklæringen vedtatt av Folkeforbundet i 1924 innledes med «mankind owes to the child the best that it has to give» (League of Nations, 1924). Korczak (2016) kjempet for barnets rett til å være barn, og kritiserte erklæringen for å være for svak, da han mente den hadde de voksnes interesser som premiss.

2.1.2 FNs Barnekonvensjon

Barnekonvensjonen ble vedtatt i FN i 1989, satt i kraft i 1990, og var den første internasjonale konvensjonen som ga barn en særegen juridisk status. Konvensjonen har en rolle som normgiver i samfunnet. Alle stater som har sluttet seg til konvensjonen må følge den, noe som pr 2022, er 196 land (OHCHR, u.å.). Alle land som har ratifisert, plikter hvert femte år å sende rapport til en kommisjon av uavhengige eksperter som utgjør FNs barnekomite. Rapportene gjennomgås, sammen med statusrapporter fra forskjellige frivillige organisasjoner, som Redd Barna og UNICEF. Barnekomiteen overvåker landene og gir råd til hvordan de kan bedre rettighetene til barn (FN, 1989; Moccia, 2009; Redd Barna, u.å.).

Den store oppslutningen rundt barnekonvensjonen har satt føringer for hvordan barn blir forstått og behandlet, og har innvirket på internasjonale og nasjonale lover, så vel som på oppdragelsen i hjemmet. Siden 1989 har større oppmerksomhet rundt barns rettigheter ført til en forbedring i barns situasjon. Globalt ser man at sjansen for at barn fyller de kritiske fem første leveårene er doblet, og land som tilbyr gratis skolegang har økt, noe som igjen øker sjansen for barns deltakelse (Moccia, 2009).

2.1.3 Bolivianske barns juridiske rettsikkerhet og Bolivias svar på FNs barnekonvensjonen

Foruten ratifisering av FNs barnekonvensjon (1989), er barn også spesielt nevnt i Bolivias grunnlov (2009), og det er vedtatt en egen barnelov (Ley 548, 2014).

Tidligere grunnlov var fra 1826, dermed var et av de store målene til MAS-regjeringen å få plass en ny grunnlov. Dette skulle være en grunnlov som gir rettigheter til mer enn bare eliten, for selv etter løsrivelsen fra kolonimaktene forble mange av de sosiale strukturene uforandret (Lambert, 2019; Lundeberg, 2022).

2.1.4 Utvalgte artikler fra Barnekonvensjonen og tilsvarende i Bolivias lover

Barnets beste

Ifølge barnekonvensjonen (FN, 1989) artikkel 3 skal det grunnleggende hensyn ved alle handlinger i regi av myndigheter eller velferdsorganisasjoner være barnets beste. Dette hensynet er gjennomgående prinsipp i alle artiklene. Ved det står de ansvarlig for den omsorg og beskyttelse som barnet trenger. Tredje ledd viser særlig til at institusjoner med ansvar for barn følger myndighetenes forskrifter angående helse, sikkerhet, personalets antall og kvalifikasjoner og at det blir ført tilsyn.

Den første delen av de bolivianske barnelovene (Ley 548, 2014), omhandler generelle rettigheter (artikkel 8, 11 og 12). De viser til at staten plikter å garantere rettighetene til barn og ungdom, og står ansvarlig for en utvikling som er til det beste for barnet, som skal sees igjen i statens institusjoner og behandling av barn. Barnets beste skal være førsteprioritet. Staten skal gi egnet bistand til foreldre og verger slik at de kan utføre sine plikter ovenfor barnet, og de har ansvar for utvikling av tjenester, institusjoner og ordninger innenfor barneomsorg.

Liv, helse og miljø

Barnekonvensjonens (FN, 1989) artikler som omhandler liv, miljø og helse er blant andre artikkel 18, 24 og 27. I artikkel 18 vedtas det felles ansvaret foreldrene har for barnets oppdragelse og utvikling. Staten skal gi egnet bistand til foreldre og verger slik at de kan utføre sine plikter ovenfor barnet. De har også ansvar for utvikling av tjenester, institusjoner og ordninger innenfor barneomsorg. Barns rett til å motta den høyest oppnåelige helsestandard, og behandlingstilbud ved sykdom og rehabilitering, er vedtatt i artikkel 24. I dette gjelder tiltak for å redusere spebarns- og barnedødelighet, utvikling av primærhelsetjenesten og bekjempe sykdom og feilernæring ved å stille til rådighet tilstrekkelige næringsrike matvarer og rent drikkevann. Det skal gis hensiktsmessig helseomsorg for mødre før og etter fødsel Staten skal videre sikre at alle i samfunnet er informert og har tilgang til informasjon. Dette innebærer hjelp i bruken av grunnleggende kunnskaper om barns helse og ernæring, hygiene, fordelene med amming, forebygging av ulykker, og gi foreldreveiledning, informasjon og tjenester for familieplanlegging. Staten skal finne tiltak som avskaffer tradisjoner med praksiser som er helseskadelige for barn. Det er vedtatt i artikkel 27 at barn har rett til en levestandard som er god nok for barnets psykiske, fysiske, sosiale, moralske og åndelige utvikling. Foreldrene har innenfor deres evner og økonomiske levekår det grunnleggende ansvaret for barnet utvikling. Staten skal ut ifra nasjonale forhold og midler hjelpe omsorgspersoner med dette ansvaret. Ved behov skal stat stille med støttetiltak og materiell hjelp.

I grunnloven (Estado Plurinacional de Bolivia, 2009) finner en de fundamentale rettigheter for liv, helse og miljø under artikkel 15, 16, 17, 18, 19, 20. Artikkene viser til retten alle personer har til et liv med fysisk, psykologisk og seksuell frihet. Staten plikter å garantere for matsikkerhet til hele befolkningen, til en utdanning som er universell, gratis, helhetlig og interkulturell. Til et helsetilbud fri for eksklusjon og diskriminering, og til et bosted som er verdig et fellesskap og familieliv. Punkt 2 i artikkel 19 peker på at for familier med knappe ressurser, utsatte grupper, og i rurale områder skal myndighetene gå inn med sosial bostøtte, gjennom økonomiske tilpassete insentiver basert på prinsipper om solidaritet og likhet.

I barneloven (Ley 548, 2014) kommer kapittelet som representerer rettigheter for liv, helse og miljø med blant andre artikkel 16-18, 22 -24, 26, 28 og 31. Her fastslås retten til et liv som både er verdig og hensiktsmessig, og retten til helse som inkluderer gratis helsehjelp og vaksiner for gatebarn. Seksuell helse hører også til her, og innbefatter statens og foreldres oppgave i å gi egnet informasjon, støtte til ungdomsgraviteter og retten til å amme. Som vitne har en plikt til å melde ifra om barn som lever under uverdige forhold eller blir mishandlet.

Barnevern og adopsjon

Barnekonvensjonens (FN, 1989) artikkel 9 omhandler barnets rett til foreldreomsorg og til å ikke bli skilt fra foreldrene mot sin vilje, med mindre rette myndighet beslutter, grunnet mishandling at atskillelse er til barnets beste. Parter kan ha kontakt, så lenge det blir vurdert som barnets beste. Når atskillelse skyldes en parts handling f.eks. død, utvisning, eksil eller fengsling, skal opplysninger om oppholdssted oppgis så lenge det ikke er til skade for barnet. I samsvar med artikkel 9, viser artikkel 10 til et barns eller dets foreldres søknad om familiegjenforening skal behandles på en måte som er positiv, rask og humant. Søkere må vise at gjenforening ikke får negative følger for barnet. Artikkel 20, som gjelder alle barn i denne oppgaven, lyder;

Barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten. I samsvar med sin nasjonale lovgivning skal partene sikre alternativ omsorg for et slikt barn (FN, 1989).

Dette kan være adopsjon og fosterhjem, eller om nødvendig, plassering på institusjon tilpasset omsorg for barn. Når de forskjellige muligheter overveies skal det «... tas særlig hensyn til kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.» Stater som tillater adopsjon, skal sikre at det overordnede hensynet er barnets beste (artikkel 21). En slik prosess skal skje i samsvar med gjeldende lover, og på

grunnlag av relevant og pålitelige opplysninger samt barnets situasjon i forhold til foreldre og slekt, og verger har gitt sitt samtykke. En utlandsadopsjon må erkjennes å være en alternativ form for omsorg når det ikke er mulig med fosterhjem eller adopsjon i hjemland eller andre egnede omsorgsmåter. Når barn er blitt plassert av myndighetene for å få omsorg, beskyttelse eller behandling, skal forholdene barnet er under vurderes regelmessig fastslått i artikkel 25 (FN, 1989).

I grunnloven (Estado Plurinacional de Bolivia, 2009) blir retten til barndom og ungdomstid tatt opp i artikkel 58, 59 og 60, og retten til familier i artikkel 65. I barneloven (Ley 548, 2014) er det artikkel 35-41 som omhandler retten til familie, samt artikkel 49-57 som omhandler barn som er kommet under barnevernet og deres rettigheter i institusjon, videre tar artikkel 80-89 for seg forhold før, under og etter en adopsjonsprosess.

Forebygging av vold og seksualisert vold og utnyttelse

Barnekonvensjonen (FN, 1989) artikkel 19 gir bestemmelser om lover en stat skal ha. Lover som forebygger alle former for fysisk eller psykisk vold eller annet misbruk, svik og utnyttning fra foreldre eller annen omsorgsperson. Det skal være tiltak som er lovgivende, administrative, opplærende og sosiale. Det skal være effektive prosedyrer for støtte til barnet og dets omsorgspersoner, samt for forebygging i form av rapporter, undersøkelser og oppfølging. Videre tar artikkel 34 opp at staten skal beskytte barnet mot alle former for seksuell utnyttning og misbruk. Det skal tas i bruk tiltak som er nasjonale, bilaterale og multilaterale for å hindre enhver form som tvinger, utnytter et barn til ulovlig seksuell aktivitet, prostitusjon eller andre ulovlige handlinger.

Tilsvarende artikler i den bolivianske barneloven (Ley 548, 2014) er i kapittelet for retten til personlig integritet og beskyttelse mot vold hvor blant annet artiklene 145-149 omhandler retten til beskyttelse mot alle typer for vold og mot seksuell utnyttelse.

2.2 Antropologiske og sosiologiske perspektiver på barn og barndom

Med barnesyn menes i denne oppgaven som hvordan voksne oppfatter barn og hvordan voksne møter og forholder seg til barn som personer. Hvordan er voksnes innstilling til barnet som en person med evner, hensikter, behov og ønsker, og i hvilken grad mener de voksne at de trenger å ta hensyn til disse (Bae, 2007). I det følgende vil jeg redegjøre for hva som definerer synet på barn og hvordan dette synet har endret seg både internasjonalt og nasjonalt i Bolivia med tiden?

2.2.1 Greske guders barnesyn og befolkningsutvikling

Sett *med* et bredt overblikk kan barnesyn deles inn det rasjonelle og det følsomme som i den greske antikken ble identifisert med henholdsvis gudene Dionysios og Apollon. Dette var Nietzsches (1993) måte å beskrive det han mente var to grunnleggende og motstridende syn på barn.

Ifølge Nietzsche representerer Dionysios synet på barn som «små djevler», de skulle sees og ikke høres. De trengte beskyttelse fra seg selv og barndommen var en tid for å lære disiplin. Apollon representerer det motsatte syn, med barn som «små engler» som trengte beskyttelse fra verden, de var uskyldige og passive. Barndommen var en tid for lek og ikke for arbeid. Fusjonen av Dionysios og Apollons syn er at barn hørte til i familier, de var nærmere naturen enn de voksne, var ufullstendige og barndommen var en tid utenfor de voksnes verden (Ansell, 2006, s. 11). Synet på det uskyldige, rene og naive barnet kan blant annet sees igjen i arbeidene til Rousseau og i det romantiske synet på barn i Charles Dickens verk. Nietzsche viste også til et mer dystert syn ledet av kalvinistiske protestanter, som mente barnet måtte være under kontroll, om ikke var det dømt til å synde, som sees i Williams Goldens «Fluenes herre» som referer nettopp til det djevlelske (Ariès, 1980; Gjertsen, 2013; Kehily, 2015).

Dette delte synet møter kritikk blant annet av Clark, Moss og Kjørholdt (2005, s. 175–176) som hevder at det skapes et bilde av barn som avhengige og sårbare eller kompetente og selvstendige, uten at det gis rom for andre muligheter. De beskriver dette som en konstruksjon som er polariserende og dikotomisk. Det er omsorg, selvstendighet og gjensidige behov som er viktig for oss som mennesker.

Cunningham (1996) i Korsvold (2016, s. 111) trekker frem nødvendigheten av et klart skille mellom voksenlivet og barndommen om en lykkelig barndom skal være mulig. I et sosialkonstruksjonistisk perspektiv vil det som definerer barndommen være sterkt preget av den kontekst barna befinner seg i. Studier på barndommens historie i Europa viser til at barndommen og synet på barn også henger sammen med den sosialøkonomiske situasjonen. Når man ikke kunne regne med at barnet overlevde, hvorfor knytte seg til dem? En kunne rett og slett ikke tillate seg å bli glad i dem. Man forstår på samme måte toleransen for barnedrap frem til middelalderen som uttrykk for nødvendigheten av befolkningsregulering og at dette fortsatte å gjelde i grupper i befolkningen og i tider med en prekær økonomisk situasjon (Ansell, 2017; Ariès, 1980; Pollock, 1983; Schrupf, 2007).

Synet på barn kan sees i sammenheng med befolkningsutviklingen som FN (2021) deler inn i fire faser. Tesen er at alle land innen år 2100 vil gå igjennom fire faser. Første fase defineres av både høy dødsrate og høy fødselsrate og dermed lav befolkningsvekst, slik Ariès (1980) beskriver tiden frem til 1700-tallet og enda lengre i rurale områder. Fase to defineres av synkende dødstall, men fremdeles høy fødselsrate så befolkningen stiger, denne fasen gikk Europa gjennom på slutten av 1800-tallet, mens de fleste land i resten av verden gikk inn i denne fasen på 1950-tallet. Tredje fase viser til også en lavere fødselsrate så befolkningsveksten vil etter hvert avta og siste blir at begge rater er lav og befolkningsveksten er lav. Mens Europa er godt inne i fjerde fase, er Latin-Amerika på vei inn i tredje fase i den demografiske utviklingen. Her ligger Bolivia noe høyere når det gjelder fødselsrate enn gjennomsnittet for Latin-Amerika, 21 mot 16 per 1000 (*worldbank.org*, 2022a; *worldbank.org*, 2022b).

Gjennom historien har barn og barndom vært forstått på forskjellige måter. Selv om vi i dag omtaler barn som fullstendige, er det fremdeles spor i dagligtalen der barn sees på som ufullstendige mennesker, i uttalelser som: «Så stor du har blitt», «Hva skal du bli når du blir

stor». Det bygges en forventning til barnet om at tiden nå ikke teller like mye som tiden som kommer når barnet blir stort. Ved at de gikk ut av barndommen, trådte de inn i livet (Ariès, 1980; Korczak, 2018).

2.3 Fremveksten av et forskningsfelt på oppdragelse og barns behov

Teorier om oppdragelse, tilknytning, anerkjennelse og kommunikasjon med barn, viser til former for hva som er god og dårlig omsorg og hva det gjør for utviklingen. Tilknytning, anerkjennelse Men selv om det finnes mange teorier, modeller og anbefalinger, gis det i tidligere forskning ingen universell fasit på hva som gir best omsorg. I de neste underpunktene skal forskjellige forhold mellom barn og omsorgsperson belyses via Baumrind, Bowlby, Ainsworth, Honneth, Delgado Orea og Korczak.

2.3.1 Oppdragelsesteorier

Det finnes ulike oppdragelsestiler eller *parenting* på engelsk som blant andre sosialpsykolog Diana Baumrind (Baumrind, 1966) bruker. Hun er sentral innenfor positiv *parenting* som kan deles inn i forskjellige oppdragelsestiler som ble utviklet på 1960-tallet og hvordan stilene innvirket på barnas fremtid. Baumrind deler stilene inn i den autoritative, autoritære og den ettergivende forelder, der hun fremhever den autoritative stilen som den mest positive for barnet. Stilene deles inn i grad av krav og engasjement. Både den autoritative og den autoritære er oppdragelsestiler som setter krav, med stor forskjell i hvordan kravene blir stilt. Den ettergivende forelder setter lite krav, men viser stort engasjement, mens den likegyldige mangler både engasjement og krav. Dette er den fjerde formen som forskerne Maccoby og Martin la til som den fjerde foreldrestil (Baumrind, 1966, s. 899–891; Maccoby, 1984).

De to stilene som jeg legger vekt på i denne oppgaven, autoritær og autorativ skal jeg nå beskrive. Den autoritære forelder setter en standard som har røtter i teologien. Det er den voksne som må passe på og temme slik at det djevlelike ikke setter seg inn i barnet, forelderen gjør Guds jobb. «... self-will is the root of all sin and misery, ...» (Baumrind, 1966, s. 890). Berøvelse av autonomi som straff er naturlig og en konservativ struktur er vanlig innenfor autoritær stil. Barnet må akseptere det som blir sagt, uten at det blir forklart hvorfor det er slik.

Den autorative forelder er rasjonell og resultatorientert. Både barnets autonomi og disiplin blir vektlagt, og barnets individualitet blir akseptert ved at forelderen ser og støtter barnets behov og interesser samtidig som forelderen setter et ideal for fremtiden. Dialogen står sentralt, avgjørelser blir forklart og barnet får komme med sine synspunkt. Montessori er en av dem som har basert noe av sin filosofi på denne foreldrestilen, der motsetningene plikt, frihet, ansvar og glede blir sett i sammenheng (Baumrind, 1966, s. 890–892, 901–902).

2.3.2 Tilknytningsteorier

John Bowlby var en britisk barnepsykiater og psykoanalytiker som på 1950-tallet forsket på innvirkningen av tilknytning mellom barn og mor (Mørch & Skre, 2020). Han så på hvordan deprivasjon (atskillelse og tap av omsorgspersonen) påvirker barnets personlighetsutvikling og aldersadekvate utvikling (Smith et al., 2019, s. 30). Bowlby la grunnlaget for at barn i størst mulig grad skal ha foreldrene til stede under behandling på sykehus, og var med å utrede konsekvensene av den store andelen barn som ble foreldreløse eller ble fraktet vekk fra foreldrene for en periode under andre verdenskrig (Hart & Schwartz, 2009, s. 63–67; Holm, 2017).

Bowlbys forskning sammen med James og Joyce Robertson (1971) delte barn med adskillelsessyndrom i fire faser. Den første er protest, før det går over i fortvilelse der dyp sorg kan sees i tilbaketreking. Så kommer midlertidig frakobling som kan virke som en bedring og til slutt, om opphold i institusjon trekker ut, kan man gå til permanent frakobling, der barnet oppfører seg som om det ikke bryr seg lengre om kjærlig omsorg (Smith, 2017, s. 140).

Bowlbys syn skiller seg fra datidens forståelse innenfor psykoanalyse, som så på mat som barnets viktigste behov for overlevelse, fremfor avhengighetsforholdet barnet har til forelder. Følelser ble ikke tatt med i denne betraktningen av primær og sekundær behov. Bowlby mente at barnets overlevelse og utvikling avhenger av følelser og kjærlighet. Bowlbys prospektive metode argumenterer for at barnehjemsbarn ikke trenger havne utenfor samfunnet eller på kant med loven om de får god nok oppfølging og omsorg av institusjonsansatte (Bowlby, 2005; Smith, 2017, s. 140). Han så på hva tap og savn av foreldres omsorg i barndommen hadde å si, dette omfattet også der omsorgen ikke var hensiktsmessig. Han viste sammenheng mellom foreldres egne opplevelser i barndommen og hva oppdragelsesstil de hadde ovenfor egne barn. Om foreldrenes traumer ikke var bearbeidet kunne disse ligge latent og være til skade i oppdragelsen av egne barn. (Hart & Schwartz, 2009, s. 83–84). Dette samsvarer til hva Kari Killén (2007) sier om at barndommen varer i generasjoner.

Tilknytning er hos Bowlby et medfødt adferdssystem som regulerer barnets adferd i samspill med omsorgspersonen, og hvor den voksne med sin mer integrerte og modne struktur stabiliserer barnet og gir det en beskyttelse som øker dets overlevelsesmuligheter. (Hart & Schwartz, 2009, s. 65)

Tilknytning, adferdssystem og tillit er vesentlig i Bowlbys teori. Tilknytningen mellom barn og omsorgsperson er et emosjonelt bånd som gjør at barnet har en trygg base. Det påvirker adferdssystemet og har innvirkning gjennom hele livet. Det vises i barns forhold til grenser for avstand og tilgjengelighet. Et barn vil søke nærhet til tilknytningsperson når det er urolig eller trøtt, mens når barnet har ro og trygghet er det klar for å utforske verden rundt seg. Et barn som har tillit til sin tilknytningsperson, utvikler også selvfølelse og selvtillit. Å kunne ha en man har tillit til, er viktig livet gjennom. Mennesker trenger en sikker base og å ha tillit til at man har noen å regne med og kan få hjelp fra. Dette er viktig uansett alder, for å kunne tilpasse seg i samfunnet og kunne få det beste ut av sine ferdigheter (Bowlby, 2005).

Mary Ainsworth som var Bowlbys student, videreutviklet noen av hans teorier om tilknytning. Hun så reaksjonene på små barn ut fra det hun kalte en fremmed situasjon. Hvordan reagerte barnet da det satt med mor og en fremmed person, der mor forlot dem og

kom tilbake? De forskjellige måtene barna reagerte på i forhold til moren, leder til navnet på formene for tilknytning: Den trygge, den utrygge, den ambivalente og den utrygge unnvikende (Bowlby, 2005, s. 139–141).

2.3.3 Annerkjennelsens verdi

Både barn og voksne har behov for annerkjennelse gjennom bekræftende relasjoner (Gjertsen, 2013, s. 31). Den tyske filosofen Axel Honneth, fulgte i sporene til Hegel og Mead. Honneth setter frem tre former for annerkjennelse som er særs viktig for en vellykket identitetsdannelse. For hver av disse formene for annerkjennelse er det et motstykke som er krenkelse. Annerkjennelsesteorien viser til forutsetningene for at individet får en sunn og helhetlig utvikling av sitt jeg. Med andre ord, betingelsene for at barnet skal få et godt liv (Honneth, 2007).

Annerkjennelse innebærer å sikre universelle sosiale rettigheter og samtidig se og akseptere ulikhet. Det er en balanse mellom likebehandling og ønsket om å ta individuelle hensyn. [...] ... den består av kunnskap om anerkjennelse, kunnskap om krenkelser og kunnskap om reglene for å oppheve krenkelser. Samfunnet og enkeltpersoner må kjenne til hva for eksempel omsorgssvikt betyr for barn, og hva annerkjennelse medfører. Hvis handlinger og holdninger ikke bygger på denne kunnskapen kan konsekvensen bli krenkelse og ikke anerkjennelse. (Honneth, 2007 henvist i Gjertsen, 2013, s. 31).

Annerkjennelsesteorien til Honneth består av tre former: (1) Den emosjonelle annerkjennelsen, der kjærlighet og tillit er sentralt, og er særlig rettet mot den primære og asymmetriske relasjonen mellom barn og foreldre. (2) Den strukturelle annerkjennelsen som er retten til eksistens og til beskyttelse på rettslige områder som borger av et samfunn. (3) Den sosiale annerkjennelse, er anerkjennelse som verdsatt bidragsyter for et felles mål som kjennetegnes ved at ens kunnskap og ferdigheter blir anerkjent (Gjertsen, 2013, s. 32; Honneth, 2009a, s. 175).

Hver form for anerkjennelse sitt motstykke som er krenkelse. Krenkelsene kan være nektelse av rettigheter, kroppslige krenkelser eller nedverdigelser av livsform. Avhengig av hvordan anerkjennelsen utføres på kan det ende opp med at man blir oversett, utsatt for ydmykelse eller forakt, fornedret og usynliggjort (Hansteen, 2009, s. 113; Honneth, 2009a, s. 168, 170).

En kritisk røst til Honneths anerkjennelsesteori er den amerikanske filosofen Nancy Fraser som mener vi må være mer bevisste på sammenhengen mellom mangel på kulturell anerkjennelse og sosial ulikhet og konflikt der sosial ulikhet ofte er knyttet til den økonomiske fordelingen i samfunnet. Anerkjennelse vil ikke alene løse ulikhet og konflikt, men det er en start. Ulike typer urettferdighet vil kreve ulike tiltak (Fraser, 2009, s. 213; Gjertsen, 2013, s. 91; Honneth, 2009b).

2.3.4 Ords betydning i samhandling med barn

Den meksikanske spesialisten i pedagogisk psykologi Jaime Delgado Orea nevner måter en kan samhandle og snakke med barn for å forme dem for fremtiden. Han kaller det, *å programmere*, for som han sier «Ditt sinn reagerer ikke i samsvar med hva du ønsker, men i samsvar med hvordan du programmerte det» (2014, s. 29). Hvordan vi ordlegger oss i samtale med barna former deres væremåte og syn på seg selv. Kommentarer som er presentert i presens som «Du er veldig uansvarlig» eller «Du er sutrete» bekrefter en nåtidshandling. Om barnet til stadighet får slike beskjeder programmeres barnet ubevist til å se på seg selv som uansvarlig. Om tilbakemeldingen henviser til fortid og viser til at det er en handling som kan endres, som «Det du gjorde var veldig uansvarlig», om det i tillegg kan legges ved noe positivt som «Men vanligvis er du ansvarlig» så myntes det ikke som et negativt vedheng på barnet som person. Ved å legge til en kommentar angående fremtiden som; «Men fremover som den ansvarlige gutten du er, vil du være mer forsiktig med hva du gjør». På en slik måte bygger man opp barnet (Delgado Orea, 2014, s. 44–47).

2.3.5 Respekt skal skapes

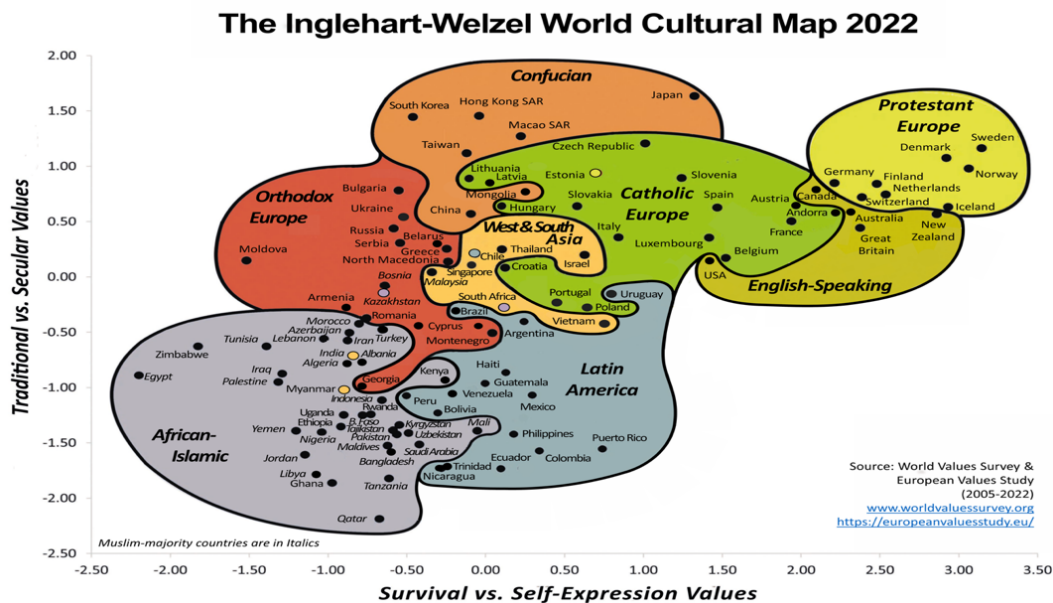
Korczak (2016, s. 15–16) viser til at avmaktsfølelse kan bygge respekt for makt. Noen som er større eller eldre, kan enkelt fremtvinge sin vilje med fysisk makt, fremtvinge lydighet eller ustraffet krenke. Med ord og handling lærer man at det som er stort skal respekteres, mens det som er lite og svakt skal føye seg og ikke trenger samme respekt. Korczak (2016, s. 16) sier dette er «...en dårlig lærdom, et dystert forvarsel». Dette dystre forvarselet kan sees igjen i det Gmeiner observerte skjedde om en ikke viste respekt og ga kjærlighet til barn. Særlig de barna som sto på bar bakke etter å ha mistet foreldrene i krigen. Det kunne oppleves bedre å tilpasse seg normene i antisosiale grupper enn å mangle sosial tilhørighet i et samfunn som hadde sviktet, som ikke viste dem velvilje og anerkjennelse. Barn og unge kan styrke sin sosiale identitet ved å knytte seg til andre avviksgrupper der selvfølelsen blir positivt vurdert. Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er det viktig å gjøre barna til gode borgere som senere ville tjene samfunnet, men veien dertil er ikke uten farer. Barnet er avhengig av personer som viser respekt og som gir og lærer vekk kjærlighet for at det i fremtiden skal få vist hvilke ressurser det innehar (Berg, 1979, s. 31–32; Honneth, 2007; Korczak, 2016, s. 9, 17).

2.4 Aspekter i samfunnet som påvirker barns oppvekst

2.4.1 Verdier, normer og holdninger

Menneskers ord og handling blir styrt i stor grad av sine verdier og holdninger, som ofte er i samsvar med samfunnets normer (Dahl, 2004, s. 140). For å vise hva type verdier som står sterkt i et samfunn bruker jeg World Value Survey (WVS), startet opp av Ronald Inglehart. Her ser forskere på blant annet hvordan endring i verdier og livssyn påvirker de politiske og sosiale endringene i samfunnet. For å sammenligne har Inglehart sammen med Christian Welzel utviklet et kart, der land og regioner blir plassert ut ifra deres verdier (worldvaluessurvey.org, u.å.). Tradisjonelle mot sekulære og rasjonelle verdier i y-aksen og overlevelses- mot selvrealiserings-verdier i x-aksen. Sistnevnte akse går på vektlegging av sikkerhet, lav tillit og toleranse til selvrealisering, likestilling mellom kjønn og større aksept

for andre (Haerpfer et al., 2022). Kartet plasserer Latin-Amerika ca. på midten på hva det gjelder overlevelsels- og selvrealiseringsverdier og i y-aksen godt innenfor de tradisjonelle verdiene. Inglehart peker på dersom verdier i samfunnet endres, når det gjelder kjønnsroller, levemåter, mote, økonomi og politiske skiftninger, uten at personene ser hvor det ledes mot, kan de se tilbake til fortiden og til hva de vet de har å forholde seg til.

Figur 1 The Inglehart-Welzel World Cultural Map - World Values Survey 7 (2022). Kilde: <http://www.worldvaluessurvey.org/>

En annen faktor i Latin-Amerika er de ideologiske strukturene *machismo* og *marianismo*. Begrepene viser til hvordan menn og kvinner bør te og oppføre seg i samfunnet. Mannen skal være tøff, ikke vise mye følelser og være patriarken i familien. Kvinnen skal stå for tradisjonelle familieverdier og oppvarting av mannen og basert på jomfru Maria som den som føder og gir omsorg. Disse uttrykkene eksisterer side om side og støtter opp om hverandre (Nuñez et al., 2016, s. 3–4).

Verdier i Bolivia utfra Inglehart

Tidligere forskning på verdier blant unge i Bolivia (Moreno Morales et al., 2018) viser at tradisjonelle verdiene står sterkt; disse er representert med viktigheten av religion og familieband, respekt for autoriteter og der abort og skilsmisse ikke faller i god jord. Ser man

på hva ungdom svarer i forhold til forskjellige verdier, sammenfaller det med tradisjonelle verdier mer enn de sekulære som går mer vekk fra religion. Men det som går igjen gjennom hele studien er at verdiene er mer liberale jo lengre utdanning moren har. Det er altså moren som peker seg ut som den viktige verdiskaperen for de unge.

2.4.2 Sosiokulturelt tabu

«Tabuer er normer for hva som ikke er tillatt» (Dahl, 2004, s. 171). Ofte er tabuer knyttet til religion eller tradisjoner som går i arv og kan regulere og stabilisere adferden mellom mennesker. Om en ikke kjenner til normene som tas for gitt innenfor en kultur kan det føre til problemer i samhandling (Dahl, 2004, s. 141–142). Et sosiokulturelt tabu henviser til vaner og normer i samfunnet det ikke skal snakkes for høyt om. Er et problem knyttet til et sosiokulturelt tabu er det viktig å ikke kanalisere det kun mot at det kulturelle, men se på de dypere og konkrete grunnene til at problemet eksisterer (Lund Johannessen & Haus, 2015, s. 232).

Der tabuer er knyttet til religion og tradisjoner og kommer i konflikt med menneskerettigheter, er det viktig at endringer skjer innad hos de som tilhører eller identifiserer seg med den religionen eller den tradisjonen, og dermed kan omdefinere innholdet. På samme måte som en problematiserer noen fordommer (Opsal, 2015, s. 189). Det må kommuniseres, men endringen må skje innenfra og dette kan ta generasjoner.

Seksualitet er et område som ofte forbindes med sosiokulturelle tabu. Det kan handle om et vidt spekter av tema fra prevensjon og abort til amming og seksualundervisning. Over hele det amerikanske kontinentet er rettigheter knyttet til seksualundervisning, prevensjon og abort et tabubelagt område. Det er nært knyttet mot skam og synd av de religiøse bevegelsene, med den katolske kirken i front, og en ser også de evangeliske kirkesamfunn fører an i kampen mot blant annet abort (Morán Faúndes, 2013; Shah, 2022).

2.4.3 Vold mot barn

Hva er egentlig vold, og hvilket omfang er dette rettet mot barn? Vold er et uavgrenset begrep og det er ikke definert universelt hva som regnes som vold mot barn. Det er kulturelt betinget og er i konstant endring. Hva som defineres som vold i en kultur, er ikke nødvendigvis regnet som vold i annen (Mevik & Lillevik, 2016, s. 18–21).

Professor James Garbarino trekker frem hvordan vold og problemer skader samhandlingen og samarbeidet mellom barn og nærmiljø, både på lokalt og nasjonalt nivå (Andersson & Sward, 2007, s. 53). Isdal definerer

Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil (Isdal, 2018, s. 36).

Krenkelse, som motsatsen til anerkjennelse til Honneth (2007) er også å regne som vold mot barn. All vold mot barn er ødeleggende, både fysisk og psykisk og det å være vitne. Det er en fare for deres utvikling og sikkerhet samt et hinder for deres utvikling av et sunt selvbilde (Øverlien et al., 2016). Når barn utsettes for flere typer for krenkelser benevnes de som polyviktimserte (Finkelhor et al., 2007).

Volden kan deles inn i dens mål, det vil si om vold er brukt som en løsning eller i oppdragelse. Oppdragervold er en type instrumentell vold. I «utviklingsland» har om lag tre av fire barn i alderen to til fjorten år opplevd enten psykisk eller fysisk vold i forbindelse med oppdragelse hjemme. Tre fjerdedeler har opplevd psykisk vold, mens halvparten har møtt fysisk straff, og 17 prosent av barna har vært utsatt for alvorlig vold (*data.unicef.org*, 2010, s. 32; Mevik & Lillevik, 2016).

Foreldrenes handlinger som blir stemplet som mishandling fører naturligvis med seg mye oppmerksomhet og ressurser. Det kan det være mange handlinger som går inn under definisjonen av mishandling, særlig i de tilfeller handlingen bedre kunne blitt beskrevet som dysfunksjonelt eller dårlig foreldreskap. Ved indikasjon på barnemishandling, impliserer det

tiltak fra barnevernet, selv om barnet og familien ville vært bedre tjent med direkte mekling med sosialtjenesten. En må skille mellom hva som er følelsesmessig mishandling og neglisjering og hva som er dysfunksjonell foreldreskap (Wolfe & McIsaac, 2011, s. 83). Men som Johan Galtung (1969, s. 168) presiserer så er ikke det viktigste å henge seg opp i hvilken definisjon en bruker på vold og hvilken type det er, men heller reflektere over, forske og ikke minst handle for å jobbe mot de bakenforliggende problemene som volden kan knyttes opp mot.

Infanticidio, femicidio og vold som blir internalisert

Jeg vil åpne dette undertemaet med vitnesbyrdet til en foreldreløs jente.

De personene som har drept henne har ikke bare skadet min mamma. De har gjort skade på meg. Hva har jeg gjort? Med hvem har jeg hatt problemer? Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre! (CJA & UNFPA, 2019, s. 12).

Vold og drap av barn og kvinner benevnes på spansk som *infanticidio* - drap av barn i ung alder, i Bolivia barn under 13 år (rae.es, 2022c; Quispe Yujra et al., 2021) og *femicidio* - drap av kvinner grunnet *machismo* og kvinnehat («rae.es», 2022b). Begreper som ofte er knyttet til internalisering av volden, som henger sammen med normalisering og aksept for volden. Fysisk avstraffelse som slag, klask, innestenging og ris er en så inkorporert del av hverdagen at halvparten av jenter i alderen 15-19 år rettfærdiggjør vold fra deres partner og viderefører volden på egne barn (CJA & UNFPA, 2019). Jenter og kvinner og særlig de som kommer fra rurale områder har internalisert volden og skylden. De ser på det som sin skyld at de blir slått. Det er slik det er og det er slik det skal være (Ås, 1981, s. 134).

Når koronapandemien inntraff og stengte store deler av verden inne, ble det omtalt som en pandemi som forverret en allerede eksisterende og glemt pandemi. Volden mot kvinner og barn. I Latin-Amerika var det dermed ikke bare dødsfall grunnet viruset. Over 1400 kvinner ble drept under to måneder med nedstengning (Sardiña, 2020). Fra januar til juli 2020 ble

det rapportert om 39 barnedrap i Bolivia. I tillegg kommer ekstrem vold som ikke førte til død. Under den nasjonale korona-nedstengningen som varte fra 22. mars til 31. mai ble det rapportert 118 tilfeller av voldtekt av barn og unge under 14 år, og 102 voldtekt av unge mellom 14 og 18 år noe som viser en kraftig økning fra samme periode i 2019 (Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2021; Quispe Yujra et al., 2021). Bolivia er det landet i Sør-Amerika med nest høyeste nivå av *femicidio*, etter Venezuela som innehar den dystre førsteplassen (Corradi et al., 2021).

Mange kvinner rapporterer ikke volden i hjemme grunnet få muligheter til å dra et annet sted, lav håndheving av loven, lange juridiske prosesser og at offer ofte står ansvarlig for å dekke saksomkostningene ved sakens slutt. Bare en tredjedel av mishandlingen blir fulgt opp. Og resten av sakene blir avsluttet uten noe reaksjon mot siktede. Andelen dømte er mindre enn en prosent. Det meldes at om lag femti prosent av landets kvinner har opplevd vold, der to tredjedeler av volden skjedde i hjemmet, og det fryktes det store mørketall. (Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2021, s. 26–28).

2.5 Et barnehjem, i går og i dag

«Beskytt mine drømmer, beskytt mitt liv, beskytt den som er glad i deg, beskytt den som beskytter deg» (Guerra & Drexler, 2014). Dette er et sitat som er i tråd med barnekonvensjonen (FN, 1989), men som er langt fra den realitet som gjelder for barna som lever på institusjon verden over. Felles for barnehjemmene er vel nettopp det at de ikke ligner på noe av det vi vanligvis forbinder med et hjem. Det gir en ekstra sår betydning. Dette er ditt hjem og kun her. Stedet definerer hvem du er (Ericsson, 2009, s. 60). Her skal jeg gi et innblikk i hva som definerer et barnehjem og hvordan den historiske utviklingen av barnehjem har vært.

2.5.1 Typologi innenfor europeiske barnevernsinstitusjoner i et tidsperspektiv

Fosterhjem, adopsjon og hjelp i hjemmene er alle barnevernstiltak, men som her ikke blir medregnet som institusjonsplassering. Barnevernsinstitusjonen er et bestemt sted der flere barn og/eller unge er samlet og flere voksne er ansatt for å sørge for at beboerne får dekket grunnleggende behov og får den omsorg de trenger. Institusjoner kan kort deles inn i total og delvis institusjon. Total tilsier at de institusjonaliserte tilbringer all sin tid innenfor institusjonens område, men de delvis institusjonaliserte har noe av sin tid utenfor, som for eksempel skole, venner og familie (Ericsson, 2009).

I Europa så man et stort behov for barnehjem etter andre verdenskrig. Det var mange foreldreløse barn, eller foreldre som sto igjen alene eller uten ressurser til å kunne ta vare på barna. Noe måtte gjøres for at ikke alle disse barna og ungdommene etter hvert selv skulle bli en fare for samfunnet. Ved å gi dem tilbake den beskyttelse og trygghet de trengte, skulle de føres tilbake til samfunnet (Berg, 1979, s. 31). Det fantes forskjellige institusjoner og ordninger for de foreldreløse barna. Mange barn ble plassert hos fosterforeldre, men dessverre var det mange barn som endte opp med å bli behandlet dårlig av den nye familien eller ble sett på som ekstra arbeidskraft og en måte å tjene noen ekstra kroner på.

Flere barnehjem hadde et tydelig institusjonspreg med mange barn samlet, sovesaler, felles måltider og en ansatt med ansvar for mange. Dette var også situasjonen på flere institusjoner i Norge fra rundt 1900 og frem til 1970-tallet (Ericsson, 2009, s. 137–151). Dette var institusjonsmodeller den østerrikske bondesønnen, løytnanten og vordende legen Hermann Gmeiner ville vekk fra. Med sin grunnsetning «Alle barn har krav på ett godt hjem og oppvekstmiljø» (Berg, 1979, s. 32) lå han i 1949 grunnlaget for det vi i dag kjenner som den verdensomspennende organisasjonen SOS-barnebyer, med ønsket om å gi barn som ikke var så heldig å vokse opp i et trygt og kjærlig hjem nettopp dette. Dette vises i organisasjonens pedagogiske grunnpilar; en mor, søskenfølelse, et hus og barnebyen som ramme og trygghet. Det skulle være en menneskelig kontakt og tillit, fra hjerte til hjerte (Berg, 1979, s. 62). Med sitt engasjement viste Gmeiner troen på endring og en ide om hvordan et lite bidrag kan gjøre et stort utslag om en står sammen. Er det mange nok som

går sammen om å hjelpe de barn som fryser og sulter, så vil det også føre til en bedre fremtid for oss alle (Berg, 1979, s. 47).

I barnebyen skulle barn få et hjem, og en familie å vokse opp med. Biologiske søsken ble som oftest plassert sammen, for at ikke søsken som allerede var i en vanskelig livssituasjon skulle bli mer rammet ved å bli splittet fra hverandre. I visse tilfeller kunne splittelser føre til alvorlige forstyrrelser i barnas utvikling. Men det var langt fra alle som kom som en hel biologisk søskenflokk, så det å sette sammen en mest mulig god søskenflokk som var sammensatt av alder og kjønn, var viktig for en god familie. Huset er et rede og en beskyttende kappe. Det skal være et vanlig hus der barna har sin egen plass ved bordet, sin seng og plass til å leke og lære. På kjøkkenet lærer de at for å tilfredsstille primære behov kreves det at en gjør noe, samt at dette gir stor mestingsfølelse, og bidrar til å forberede barna på fremtiden og livet utenfor barnebyen. Barnebyen representerer barnas åpning mot samfunnet utad. Barnebyen må være knyttet til omgivelsene både med tanke på beliggenhet og arkitektonisk tilhørighet. Standarden skal ikke overskride det normale nivå i samfunnet, er standard for god vil det føre til en outsider posisjon. Levemåten i barnebyen skal være beskjeden, enkel og tilpasset de lokale forhold, men akkurat litt bedre. Slik skulle det legge rammene for området og det skulle bli noe å jobbe opp mot (Berg, 1979, s. 64–66; Honneth, 2007, s. 145).

2.5.2 Bolivianske barnevernsinstitusjoner

Dette kommer jeg nærmere tilbake til i en analyse av barnehjemsinstitusjonen i Bolivia i analysen.

2.6 Oppsummering

Jeg har nå gått gjennom den etablerte teorien på fagfeltet som jeg vil bruke i analysen og vise tilbake til i min drøfting. Jeg har nevnt de juridiske forholdene der barnekonvensjonen, Bolivias grunnlov og barnelov er utgangspunkt. Videre har jeg snakket om de sosiokulturelle og sosioøkonomiske faktorene. Videre har jeg redegjort for antropologiske og sosiologiske

perspektiver der jeg har lagt vekt på betydningen av at Bolivia er et fleretnisk samfunn.
Avslutningsvis har jeg beskrevet barnehjemmet som institusjon.

3 METODISK DESIGN OG ANALYSEMÅTE

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for de metodiske tilnærmingene som er valgt og fremgangsmåten for innhenting av data samt de etiske rammene i forskningen og dens validitet og reliabilitet.

3.1 Vitenskapsteoretisk begrunnelse

Min målsetting med denne oppgaven er å tilegne meg ny kunnskap om hvordan barnas beste blir forstått og praktisert. Dette fordrer en kvalitativ metodisk tilnærming. Kvalitativ metode har sin styrke i å forstå dybden mer enn forklaringer, forstå fenomener om hvorfor personer handler som de gjør.

Oppgaven bygger videre på innsikt i hermeneutikk og fenomenologi sammen med sosialkonstruktivismen. Hermeneutikken og fenomenologien har sine ulikheter og likheter. Grunnen til at jeg viser til de begge er viktigheten av fortolkning som er sentral i hermeneutikken, og fra fenomenologien, det å finne mer ut om et fenomen (Dalland, 2017, s. 57).

Den hermeneutiske horisont kan illustreres ved historiene til den argentinske forfatter og dikter Jorge Borges om den spanske arabiske filosofen Averroes. Aristoteles sin tragedie og komedie blir forsøkt forklart og forstått, noe som er vanskelig for Averroes som muligens ikke hadde rammene for å forstå det. Dette viser hvordan vår kunnskap og fordommer danner rammene for hva som blir forstått (Krogh, 2014, s. 59–60). Om man ikke kjenner til et uttrykk eller ikke har noe å referere til for å forstå hva det betyr, er det vanskelig å forestille seg hva det er.

Gjelder det også innenfor synet på barn og i synet på et barnehjem? Er min forståelse av et barnehjem forenelig med hva som er faktisk funksjon og praksis? I Norge kjenner kanskje ikke alle til hva et barnehjem er og hvordan det fungerer, da det med tiden har kommet andre behov og vurderinger for hva som er det beste for barn. Når jeg snakker med personer

i Norge uten erfaring fra Bolivia eller fra barnevernsarbeid, hvilket bilde danner de seg av et barnehjem og av Bolivia? Det samme kan man spørre seg når det gjelder praksis i Bolivia, noe som jeg merket i intervjuer, der kunnskapen jeg har ervervet om landet via årene kom godt med for å forstå noen av referansene som personene bruker i intervju. Kan jeg med denne oppgaven belyse hva et barnehjem er og barns situasjon på barnehjem, og slik hindre situasjoner slik som den arabiske filosofen kom utfor da han prøvde forstå hva et teater var. Dette handler blant annet om graden av sosiokulturell kompleksitet man finner i senmoderne, urbane kontekster og hvordan enhver lokal kontekst er tett sammenvevd med regionale, nasjonale og internasjonale forhold. På samme måte vil det være store kontraster mellom by og landsby i Bolivia.

Det å være i et lokalsamfunn i Bolivia som heller ikke alle i Bolivia har tilgang til, vil utvide mitt verdensbilde og hjelpe med til den kunnskapen som blir ervervet underveis, både i lys av hva som kommer frem i feltarbeid og erfaringen selve feltarbeidet gir, som er en viktig del av det kvalitative feltarbeidet og motivasjon til et slikt arbeid.

Dette stemmer med grounded theory- perspektivet, som er at begrep og teori skal vokse naturlig ut av dataene. «Forut for enhver observasjon finner man alltid særskilt interesse, et spørsmål eller et problem – kort talt, noe teoretisk.» Popper (Fangen, 2010, s. 34)

3.2 Forskningsprosess og feltarbeid

3.2.1 Ståsted i Sucre, tematikken og eget prosjektet

«Data er avhengig av førforståelse. Alle mennesker møter verden med en førforståelse, med kunnskaper og oppfatninger om virkeligheten, som vi, svært ofte ubevisst, bruker til å tolke det som skjer rundt oss» (Johannessen et al., 2010, s. 38).

Min førforståelse til studiene vil bære preg av min kontekst, utdanning og bekjentskap. En må være bevisst sin førforståelse og posisjon for å ikke la dette påvirke hvordan en møter personer og analyserer data, ergo være bevisst egne holdninger, verdier og bakgrunnskunnskap (Krogh, 2014). Både faglig og personlig bakgrunn spiller inn på horisont

og forståelsesrammer. Min akademiske bakgrunn er interkulturell forståelse, spansk språk og latinamerikakunnskap og praktisk pedagogisk utdanning. I tillegg kommer de erfaringene jeg har fått nå som masterstudent i interkulturelt arbeid. Profesjonsrelatert til området så har jeg jobbet i barnehage og ungdomsskole i Norge utenom som volontør på det aktuelle barnehjem. Personlig er jeg bevisst på min rolle som vest-europeer og kvinne, mine personlige verdier og mitt politiske og ideologiske ståsted. I forhold til prosjektet har jeg lang erfaring fra et av Bolivias barnehjem, Kinti, samt fått innsyn i flere av landets forskjellige prosjekter knyttet mot barn, som Alalay i Santa Cruz, SOS barneby i Tarija og Hogar Santa Clotilde, Hogar Sucre, Centro Guadalupe, Shalom og Centro Mariposa i Sucre.

På samme måte må jeg tenke over hva forforståelse og posisjon de jeg intervjuer og observerer har. Selv om jeg kjenner relativt godt Sucre og barnehjemmet, har jeg tidligere ikke gått så mye inn i de ansattes holdninger til barna og hvordan dette virker inn på praksis, og siden jeg ikke har hatt en passiv rolle som observatør, men som både observatør og deltaker har jeg måtte analysere mine egne holdninger og ståsted i forhold til praksis og kultur både i Norge og Bolivia. «.... du opplever sjelden den sterke kulturelle annerledesheten som katalyserer observasjon og analyse ved eksotiske feltarbeid, og kontakten med informantene blir som regel begrenset til forskningstemaet.» Howell (2010) i Fangen (2010, s. 29).

3.2.2 Forberedelser og det semistrukturert intervju

Mesteparten av intervjuene har vært semistrukturerte. Et semistrukturert intervju er som det strukturerte basert på en intervjuguide (vedlegg 6), men er mer åpen for at den som blir intervjuet kan svare utfyllende og drive intervjuet fremover (Brinkmann & Tangaard, 2012, s. 26–28). Som Charmaz (2014, s. 26) påpeker, så har metoden selv om det bare er verktøyet, innvirkning på utfallet. Hvordan data blir samlet påvirker hvilke data du vil se og hvordan, når og hvor du vil se dataene, samt hvilken mening du vil få ut av dem. De beste intervjuer lages ved et åpent sinn og kunnskap om emnet, og gi rom for at intervjupersonen kan fortelle mer fritt, sette intervjuguide noe til side, for med kunnskap om emnet kan det være at spørsmålene likevel blir besvart (Brinkmann & Tangaard, 2012, s. 28).

Det første jeg gjorde var å lage en oversikt over hvem jeg tenkte kunne være aktuelle for intervju. Det var et strategisk utvalg, fordi jeg ønsket informanter som hadde kunnskap om feltet (Dalland, 2017, s. 163). Det var noen konkrete personer og andre som jeg valgte ut etter stilling og utdanning. Jeg begynte med de jeg hadde kontaktinfo til og sendte dem en melding der jeg forklarte kort om prosjektet og spurte om de hadde mulighet og ønsket å stille til intervju. Jeg sendte også e-post til forskjellige nasjonale og internasjonale organisasjoner i Bolivia. Det mest effektive var å spørre venner om de kjente noen. I noen tilfeller under intervjuet gav informanter meg kontaktene til andre relevante. De fungerte som portvoktere da de var nøkkelpersoner som åpnet og lukket muligheter (Furseth & Everett, 2020, s. 150). Før intervju fikk informant opplest meningsinnhold i samtykkeskjema som jeg og hadde med i papirutgave.

Strukturen for intervjuet er at spørsmålene stilles i en rekkefølge som skaper mening, det skal være mer enn å svare på enkeltspørsmål, og skape ro for den som blir intervjuet. Det skal være en dialog, men der ofte ene personen sier mer enn den andre (Johannessen et al., 2010). Det er intervjupersonen som er ekspert på det vedkommende forteller om. Her kan David Silvermans (2020) begrep active interviewing gi en god pekepinn.

3.2.3 Deltagende observasjon

Deltagende observasjon er å kunne se og høre personer og hvordan de handler i situasjoner som ikke er satt opp av en forsker. Becker (1977, s. 25) beskriver metoden som å delta i hverdagen til personene en forsker på. I mitt tilfelle handlet det også om å samarbeide mens jeg observerte. Deltagende observasjon kan deles inn etter grad av deltagelse, om en kun står på sidelinjen eller blir regnet med som deltaker (Fangen, 2010, s. 12–13). Jeg har variert fra å være kun deltaker til å både observere og delta, svært sjelden har jeg kun observert fra sidelinjen.

3.2.4 Ethiske vurderinger

Prosjektet er søkt om og ble godkjent for gjennomføring av Norsk Senter for Forskningsdata den 27. januar 2022, med fornyet godkjennelse datert 8. juli 2022, (vedlegg 2, 3 og 4).

Alle informantene i oppgaven er anonymisert, og har blitt gitt fiktive navn. Dette for å gjøre oppgaven mer leservennlig og å skape en nærhet mellom informant og leser. Et innblikk i informantens bakgrunn viser også til deres validitet. Informantenes stemme kommer frem i både direkte sitat, oversatt fra spansk til norsk og der jeg referer til kontekster eller saker de nevner.

Hensynet til informantene har vært i fokus. De skulle føle trygghet og være trygg på at de kunne snakke fritt. Dette har ført til at personene har fått velge sted for intervju, samt at intervjuet har gått mer som en naturlig dialog uten rigide faste rammer, men med stikkord. Intervjuer er gjennomført på kontoret til informantene, andre på rolige eller travle kafeer og andre er blitt gjennomført over flere dager i og utenfor arbeidstiden til informant. Et intervju ble gjennomført over telefon. Personene har forskjellige perspektiver og kvaliteter, formet av yrke, ansiennitet, statsansatt eller ikke, personlig syn, religion og bakgrunn. De fleste informantene fikk jeg kontakt med via bekjente, og dermed fått overført tillit (Furseth & Everett, 2020, s. 150). Det var vanskeligere å komme i kontakt med personer der jeg ikke hadde en direkte kontakt (SEDEGES), men også der kontorer er flyttet (UNFPA). Informantenes forhold til tid og avtaler har også vært utfordrende. Politiet, FELCV, var åpent for alle og timebestilling ikke nødvendig. De virket først reservert, men ved bevisst å velge å opptre ydmykt, interessert og høflig, fikk jeg både tilgang, avtale om intervju, og oppnådde en god og åpen atmosfære i intervjusituasjonen.

3.2.5 Transkribering og organisering

Under intervjuene brukte jeg både notatblokk og lydopptak og i noen kun en av delene. Jeg brukte taleopptak-funksjonen på telefonen, for så å overføre til kryptert mappe, som blir slettet ved prosjektets slutt. For en best mulig transkribering er kvaliteten på opptaket viktig. Disse hadde varierende kvalitet, da det til tider var svært mye støy i bakgrunnen.

Transkriberingen er i stor grad gjort i kort tid etter selve intervjuene mens jeg ennå har det friskt i minne. Jeg har valgt å ikke oversette de transkriberte dokumenter fra spansk til norsk, men oversetter sitater til norsk i oppgaven. Furseth og Everett (2020, s. 157) peker på at når man ordner data, må man finne den metoden som fungerer best for en selv, og for min del ble dette løst med tankekart og fargekoding samt å finne nøkkelord etter at intervjuene var transkribert.

3.2.6 Validitet, reliabilitet og generalisering

En skal være påpasselig under observasjon og intervju for å unngå at ens egne fordommer farger inntrykkene. En kan heller ikke ta for gitt gyldigheten av data i en undersøkelse. Både ens eget og intervjupersonenes forståelse og forståelseshorisont må tas hensyn til i analysen (Dalland, 2017). Reliabilitet eller pålitelighet handler da om at de dataene jeg samler inn under feltarbeidet er riktige og oppriktig fortalt og så langt de som er involvert vet, er sanne. Dette har igjen sammenheng med min rolle og relasjon til informantene. Særlig at de har tillit til meg og kan fortelle ting slik de er. Reliabiliteten styrkes også av min tilstedeværelse og mulighet for å observere, da gjennom triangulering. Jeg kan observere kroppsspråk og kontekst i samtalen og jeg kan bruke alle sansene til å kontrollsjekke det som blir sagt.

Funnene fremkommer som resultat av analysen av dataene, gjennom min fortolkning og jobben som er gjort med systematisering og sammenligning av ulike typer data, både informantens utsagn og mine observasjoner.

Validiteten eller gyldigheten handler om at dataene er relevante for min studie, gjennom at det som blir fortalt har med mitt tema og min problemstilling å gjøre. Kan mine data brukes til å besvare mine forskningsspørsmål? Siden jeg hadde intervjuer som var semistrukturerte, ser jeg det som naturlig at informantene også kom inn på andre temaer som ikke er direkte berørt i min problemstilling, som for eksempel seksualitet, konservatisme, sosiokulturelle

tabu, *caudillismo*³, fattigdom og undervisning av rettigheter. Men mange slike tema kan likevel bli aktuelle når man ser bredere på saken, og ha innvirkning både på min forståelse av bakgrunn og årsakssammenhenger, og dermed påvirke analysen og resultatene. Slik kan valget av semistrukturerte intervjuer styrke validiteten eller gyldigheten siden denne intervjuemetoden kan bringe frem mer relevant detaljkunnskap informantene måtte ha om mitt tema slik at intervjuene mine får frem mer bredde i problematikken (Furseth & Everett, 2020, s. 144; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 278–289).

Reliabilitet handler også om etterprøvbarehet og å kunne kontrollsjekke data; ville informanten gitt samme informasjon til en annen? Her spiller tilliten mellom intervjuer og informant en viktig rolle. Man kan aldri utelukke at det bevisst blir gitt feil informasjon, men i de fleste tilfellene under feltarbeidet anser jeg dette som liten risiko, da tillit var opparbeidet over lang tid. Gjennom dialog med kjente nøkkelpersoner om prosjektet har disse satt meg i kontakt med aktuelle intervjupersoner. Ved hjelp av disse nøkkelpersonene har jeg oppnådd større tillit. Når jeg forteller om prosjektet, mitt forhold til Bolivia og hva jeg jobber med ellers, er dette også med å bygge opp tilliten, som kan være alfa omega for at personen vil dele informasjon. I forhold til intervju og observasjon på barnehjemmet må jeg ta i betraktning at jeg også er i en posisjon der jeg i lengre tid har hjulpet barnehjemmet økonomisk, samt vært en hjelpende hånd. Dette kan være en mulig kilde til svekket pålitelighet i noen sammenhenger, men jeg mener dette i høy grad oppveies ved at jeg har vært på barnehjemmet i mange år og kan se hva som har endret seg, samt kan få innsideinformasjon fra forskjellige personer i forskjellige posisjoner (Furseth & Everett, 2020, s. 143, 150; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 275–279). I samtale med personer i ledelsen kunne jeg merke ut fra handlinger og i samtale med andre som tidligere har jobbet på barnehjemmet eller som er der ennå, at ord og handlinger ikke alltid samsvarer. Dette kunne også vært tilfelle for ene ansatte, men da tillit

en der er bygget opp gjennom mange år, føler jeg hun er ærlig overfor meg. Politiske og økonomiske vurderinger kan spille inn på syn og på uttalelser. Utenom den ene advokaten og nonnen har de andre informantene lite utbytte av å ikke være oppriktige samtale med

---

³ Caudillismo - Et politisk fenomen der personifisering, nullstilling, nepotistisk, konkurranse og en autorativ og patriarkalsk lederstil kan nevnes som nøkkelord. Et fenomen som regnes som tilsidesatt under første halvdel av 1900-tallet, men som en ennå ser konturene av i samfunnet (www.cedib.org, 2006; Castro, 2007)

meg og de vet også at jeg har kjennskap til deler av det bolivianske samfunnet, samt at de fremstår som uten redsel for å kritisere stat eller andre til meg, siden jeg har ervervet deres tillit samt ikke har noen politisk funksjon i landet.

3.2.7 Analysemåte

Ut fra problemstilling og det materialet som har vært samlet, har det vært naturlig å benytte tematisk innholdsanalyse (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Jeg leste gjennom materialet flere ganger og endte med å legge vekt på disse overordnede temaene: 1) juridiske praksiser, 2) barnesyn og oppvekstsvilkår og 3) barnehjemmets funksjon. Dette skjedde ved at jeg først gjennomførte en preanalyse, en såkalt meningsfortetting av materialet, der jeg skilte ut og kodet ord, fenomener og utsagn fra transkriberingen og mine feltnotater – utsagn og trekk som gikk igjen hos flere informanter eller som jeg ble spesielt nysgjerrig på. Det kodete materialet ble ført opp i stikkordsform og koblet opp mot relevante teorier (Lund Johannessen, 2016, s. 140–143). Slik blir de hovedfunnene som skrives frem i de overordnede temaene, min fortolkning av det jeg har sett, hørt og forstått på bakgrunn av min forforståelse, dannet blant annet av de tidligere erfaringer, fagkunnskap, teori og begreper som jeg har gjort rede for i kapittel 1 og 2. I den endelige analysen som jeg skriver ut i kapittel 4 (Braun & Clarke, 2006, s. 93), er informantutsagn, informasjon og observasjoner innordnet og presentert i de tre overordnede temaene med undertemaer.

4 ANALYSE

I denne delen skal jeg først presentere oppgavens datamateriale i en systematisk og fortettet form og deretter gjennom en tematisk innholdsanalyse (Braun & Clarke, 2006, s. 87) søke å besvare dens problemstilling. For å få frem de intervjuedes stemme har jeg noen steder valgt å la sitatene være litt lange. Alle sitat er min oversettelse fra spansk, og jeg har prøvd å få oversettelsen så språklig nært som mulig for å bevare meningsinnholdet. Underveis analyserer jeg dataene og viser til teorier man ser igjen i praksis.

4.1 Data om kontekst og informanter

En må kjenne sammenhengene og konteksten for å tolke observasjonene. Meningsinnholdet avhenger av sammenhengen. De har en betydning i en kontekst og en helt annen i en annen kontekst. Konteksten for observasjon er på barnehjemmet Kinti.

4.1.1 Presentasjon av barnehjemmet Kinti og barnehjemmets kontekst

Barnehjemmet, som har fått det fiktive navnet Kinti, ligger i gåavstand fra Suces bykjerne. I nabolaget finner man sykehus, skole og boliger. Barnehjemmet har utsikt over dalen nedenfor som er et betraktelig dårligere stilt nabolag. Bygget er på tre plan. Fra inngangspartiet kommer man til første plan, der det er et lite kontor og behandlingsrom til lege, advokat og sykepleier samt dør inn til leiligheten til nonnene som driver stedet. På dette planet er det også et lite rom der barn kan være sammen med foreldre som er på besøk. Der er også stellerom, sovesal og lekerom og spisesal for de aller minste barna som er i alderen nyfødt til to år. Går man ned et plan kommer man til kjøkkenet. Det er på dette planet at de største barna fra to til fem år har sin spisesal, uteområde, toaletter og oppholdsrom, samt et lite arbeidsrom for logoped eller pedagog. Trappen ned til nederste plan fører til sovesal, toaletter, dusjer og klesskap for de største barna. Her er også vaskerom med tilhørende uteområde for tørking. Totalt er det sengeplass til 45 barn.

Som nevnt har jeg tilbrakt mye tid i Sucre, og det er nettopp erfaringen som volontør på Kinti som har gitt meg mulighet til å observere og delta i noe av driften av barnehjemmet og i barnas hverdag. Tiden som volontør begynte via organisasjonen *Organización de Ayuda Social Integral para el Desarrollo (OASID)*, en ikke statlig organisasjon (NGO) med støtte fra blant andre Strømmestiftelsen. Fra denne organisasjonen har noen av barnehjemmets personal sin bakgrunn, som fysioterapeut og pedagog. Mesteparten av tiden jeg har vært på barnehjemmet har vært uten noe mellomledd annet en nonnene som har drevet hjemmet. En vesentlig endring har dog skjedd underveis i dataperioden. Det har vært skifte av nonneorden, samt et stort skifte av personalet grunnet politiske omveltninger. Dette går igjen i samfunnet som et gjennomgående og gjentakende problem.

4.1.2 Presentasjon av personer som er intervjuet

Feltarbeidet består av deltakende observasjon og semistrukturerte intervjuer på og utenfor barnehjemmet. Intervjuer er såkalte respondentintervju; med personer som selv har erfaringer med fenomenet, og informantintervju; med personer som vet mye om fenomenet. I observasjon er det også noen kortere samtaler med forskjellige ansatte, praktikanter og frivillige på barnehjemmet. I observasjonene er det inkludert både den observasjon som ble gjort nå i mars og april 2022, men også memoarer fra tidligere opphold. I alt som har med observasjon er det viktig at jeg utelukker annen informasjon og inntrykk og så godt som mulig får frem hva som er målet med «observasjonene».

Personene som er valgt til intervju er valgt grunnet deres tilknytning til barnehjemmet eller deres erfaring, yrke og utdanning som er tilknyttet til problemstilling. Alle informantene er bolivianere og bor i Sucre. Informantene er i hovedsak kvinner i alderen 30 til 50 år. Det er også kvinner som er den store majoriteten når det gjelder ansatte på barnehjem og som jobber med saker angående kvinner og barn. Det er et større aldersspenn blant de jeg observerte. Alder og kjønn har ikke vært vektlagt i valg av informanter, verken til intervju eller i observasjon. Dette kommer frem ved at jeg kun skriver omtrentlig alder på informanter. Jeg velger å ikke bruke navnene til personene, men har gitt alle fiktive navn, men skriver hva deres utdanning og yrke er, eller hvem de uttaler seg på vegne av, men prøver å få dem til å vise sine personlige meninger. Personer som er i en lederposisjon eller

som er kjent for sitt arbeid offentlig har godkjent å ikke bli anonymisert, men jeg har likevel gitt dem fiktive navn. Noen av informantene har bidratt med lengre semistrukturerte intervjuer, mens andre har deltatt med mer sporadiske samtaler over tid.

Mauricio er i slutten av 40-årene. Han har lenge jobbet med forskjellige bistandsprosjekt lokalt og internasjonalt. Han er grunnlegger og leder av et bistandsprosjekt som jobbet med Kinti i 2016. Er pr i dag i kommunen og ansvarlig for produktiv og økonomisk utvikling i Chuquisaca.

Jorge er i midten av 30-årene og er representant fra politienheten FELCV som er den styrkede enhet mot vold.

Karem er i slutten av 40-årene, er forsvarsadvokat fra SLIM, et statlig organ som jobber i et team bestående av advokater, psykologer og sosialarbeidere som jobber kommunalt i Sucre.

Jessica er i begynnelsen av 30-årene. Hun er advokat og feminist. Har eget advokatkontor, sammen med tre andre kvinner, som tar saker med søkelys på kvinner og barn.

Clara er i midten av 30-årene og jobber som frilans advokat med søkelys på menneskerettigheter. Hun jobbet tidligere som forsvarsadvokat og er nettopp ferdig med videreutdanning innenfor menneskerettigheter og deltar i prosjekter rettet mot seksualundervisning og kvinners helse.

Petra er i begynnelsen av 40-årene. Hun er utdannet førskolelærer, og vært tilknyttet Kinti i 15 år.

Elena er i midten av 40-årene. Hun er utdannet førskolelærer, og er nylig kommet på Kinti via sosialtjenesten SEDEGES.

Søster Romina er i slutten av 40-årene. Nonne og vært administrerende leder på Kinti siden 2020.

Maite er i slutten av 20-årene. Utdannet psykolog. Jobbet som lærer og vært frivillig i forskjellige bistandsprosjekt i Sucre, deriblant Kinti i om lag fem år. Jobber for tiden med barn med psykiske vansker og funksjonshemmede.

4.2 Juridiske praksiser i lys av intervjuer og rapporter

Jeg skal her ta for meg de juridiske rettigheter, den statlig annerkjennelse, og se på Bolivias juridiske status ifølge barnekonvensjonen, grunnloven og lov for barn og ungdom. I tråd med resultatet av preanalysen, har jeg her valgt å konsentrere analysen om følgende deltema:

4.2.1 Søskensplittelse og adopsjon

Det gjeldene prinsipp i internasjonale og nasjonale lover om at søsken ikke skal skilles fra hverandre er også gjeldende prinsipp for barnehjemmene i Bolivia. Likevel er det flere tilfeller der dette ikke har blitt fulgt. Som informantene nevner var det tvillinger på fem år som ble adoptert til Italia, mens den fire år yngre lillebroren ble igjen på barnehjemmet. Det var også en søskenflokk på fire, der eldstemann ble flyttet til nytt barnehjem og de to mellomste er nylig blitt adoptert innenlands og minstejenta er fremdeles på Kinti. Petra forteller om sistnevnte sak:

Foreldrene til denne søskenflokken sliter med alkohol og har vært i et dårlig miljø og er for øyeblikket i fengsel, der minstejenta ble hentet ut fra. Gjennom årene har foreldrene fått mange barn som alle har kommet på barnehjemmet.

Disse søsknene har kommet til barnehjemmet på forskjellige tidspunkt, noe som kan ha vært avgjørende for hvem som har blitt adoptert. Noen av dem har bodd en periode med foreldrene, mens andre er blitt fraktet umiddelbart vekk i tråd med lover om barnets beste i forhold til et sikkert oppvekstmiljø. Jeg har vært vitne til at et av barna i en søskenflokk er plassert på barnehjem, mens resten av barna bor hjemme med biologiske foreldre grunnet økonomiske ressurser. Når barn som har vært på barnehjemmet i lengre tid, vender tilbake til familien har det i flere tilfeller vært re-traumatiserende for barnet (Smith et al., 2019, s.

62). Den tidligere administrerende nonnen forteller om en kaotisk gjenforening i noen av tilfellene, med utagering og frustrasjon. Noen barn blir utsatt for gjentatt deprivasjon, blir adoptert, for så å bli levert tilbake etter noen måneder. Grunnene kan være at barnet ikke snakket godt nok, ikke gikk bra nok eller ikke passet inn i hverdagen forteller hun og Jessica bekrefter dette. En sak jeg selv har fulgt som peker i samme retning er gutten med leppespalte som ble adoptert to ganger før han endelig ble adoptert til en familie der han er elsket og hvor han har hatt en sunn utvikling.

Tidligere koordinator i OASID og barnehjemansatte forteller noen av de triste skjebnene:

En jente hadde halve siden av kroppen paralyisert grunnet vold fra foreldrene. Et annet barn ble levert tilbake når adoptivforeldrene skulle på ferie. Et av de nyeste tilfellene var ei jente på tre år som ble adoptert, men etter tre måneder var hun tilbake på barnehjemmet, fordi «hun passet ikke inn».

Alle disse sakene vitner om dårlig bakgrunnssjekk og informasjon, der barnets utfordringer og spesielle behov ikke har blitt nok vektlagt og opplyst om og der adoptivforeldrene dermed heller ikke har fått tilpasset hjelp. Adoptivforeldre står gjerne også uten spesiell kunnskap om hvordan ha et barn med de utfordringer mange av barnehjemsbarna har. Nye innskjerpinger har vedtatt at barn og adoptivforeldre skal ha seks møter for å bli kjent, men som Clara og Petra påpeker er dette for liten tid til å skape en relasjon. Det tekniske teamet som skal stå for bakgrunnssjekk svikter. Petra forteller:

Den ene jenten på fire skal adopteres og den aktuelle adopsjonsfamilien er inne på barnehjem i besøksperioden, så blir det pauser da de fra før har et biologisk jevngammelt barn som er sykt.

At adoptivforeldre har et barn fra før kan ha negativ påvirkning på det adopterte barns selvfølelse da det ikke får den nødvendige annerkjennelse og oppmerksomhet som det sårt trenger. Økt stress og depresjon hos foreldrene kan og fremkomme, som igjen kan påvirke oppdragerstilen (Killén, 2007, s. 34; Kvam Bårdstu et al., 2021, s. 150).

Som jeg har vist med disse eksemplene, har bestemmelsene fra styresmaktene handlet mot rådende prinsipp om at søsken ikke skal skilles. Men prinsippet om barnets beste skal stå øverst. For hva er best eller verst når det er en søskenflokk på fem og det å kunne vende tilbake til biologiske foreldre ikke er en mulighet? Adopsjon i innland eller utland blir sett som en mulighet for alternativ omsorg (FN, 1989 art. 21, 25). Men andelen søkere som ønsker å adoptere en stor søskenflokk er minimal. Skal en da heller øke sjansene for å få en familie til hvert søsken fremfor at de må være sammen uten noe familie? Sett ut ifra en kollektivistisk samfunnsstruktur, der familien er en av kjerneverdiene (Haerpfer et al., 2022), kan en se viktigheten av at søsken holder sammen. Også i Gmeiners (Berg, 1979, s. 19, 63–64) policy og retningslinjer fremmes det at båndet mellom søsken skal bevares. Dette er barn som gjerne ikke har noen andre. Men dette er motstridende rettigheter, både retten til å holde sammen og retten til en familie som gir omsorg. Her spiller blant annet alder og søskenrelasjon inn.

4.2.2 Barns fornektelse av foreldres tilstand og behov for terapi

Barn har rett til å kjenne til sin biologiske familie og til å vite hvor den er, så lenge det ikke er til skade for barna (FN, 1989). Under observasjon av de to søstrene som nylig ble adoptert hører jeg eldste jenten på fire snakke stolt om alle dyrene de har hjemme. De har katt, høner og geiter. I samtale med de ansatte kommer det frem at søstrene ikke helt vet hvor de biologiske foreldrene befinner seg. Er jentens uttalelse en fornektelse, en fantasi eller er det noe hun husker fra den lille tiden hun har hatt med foreldrene? Det siste er det liten sannsynlighet for siden hun kom på barnehjemmet da hun var rundt ett år. Barnehjemmet kan også ha valgt å ikke si at de er i fengsel for å verne barna, og barns fantasier kan sees som en overlevelsesmekanisme. En gutt som omtales i neste delkapittel (4.3), som var vitne til mordet på sin egen mor, vet nok hvor faren er og hvorfor. Både hos han og hos mange av de andre barna er det nødvendig med terapeutisk behandling for å hjelpe dem med bearbeidingen av de traumatiske hendelsene som er av psykisk og fysisk karakter (Bowlby, 2005, s. 173–174; Smith et al., 2019, s. 154). Dette gjelder for mange av barna.

Omsorgssvikten har mange sider, for eksempel kommer det små barn til barnehjemmet som ikke har en aldersadekvat motorisk eller språklig utvikling. Fysioterapeut på Kinti forteller:

En jente på tre år måtte lære å gå. Hun hadde stort sett ligget i sengen og hadde ikke fått utforsket sine evner og omgivelser, så selv om hun hadde fått mat og drikke var kroppen blitt forsømt.

Heldigvis, etter et halvt års tid med fysioterapi så man en god forbedring. Det er også ekstreme tilfeller der barnet har vært behandlet som en del av dyreholdet og har blitt forvist og bundet på gårdstunet, forteller styreren på et av Suces andre barnehjem.

4.2.3 Oppsummering juridisk praksis i Bolivia

Data fra barnehjemmet viser flere eksempler der staten ikke følger prinsippet om at søsken skal holdes sammen. Samtidig viser analysen at det i de fleste sakene er mange kompliserende faktorer som gjør det vanskelig å avgjøre hva som er til barnets og barnas beste og hva som skal veie tyngst. Det enkelte barns individuelle beste eller søskenflokkens kollektive rett til å få være sammen. Om de holdes samlet, viser funn i materialet at det vil være vanskeligere for dem å bli adoptert.

I adopsjonsprosessen vitner de forskjellige sakene om mangel på tilstrekkelig bakgrunnssjekk, samt kort relasjonstid og preg av at det viktigste er at de blir adoptert.

For flere av barna som vender tilbake til sine foreldre er re-traumatisering resultatet. Blant barna på barnehjemmet vitnes det både om fornektelse av familiebakgrunnen og traumatiske opplevelser og at det er et stort og udekket behov for terapeutisk behandling.

4.3 Barnesyn og barns oppvekstsvilkår i dagens Bolivia

4.3.1 Sosiokulturelle faktorer

Holdninger

En endring som har kommet de siste ti årene er lov mot fysisk straff. Dette nevner forsvarsadvokat Karem fra SLIM som en av de viktigste endringene og forbedringene for barn i barnehjem og skole, samt i hjemmet. Men, som hun vektlegger, så kan det ta en generasjon eller to før en ser de praktiske endringene, da holdningene til folk henger etter og ikke endres like fort, selv om loven er skrevet. Og nettopp holdninger er noe som kommer opp flere ganger hos de jeg intervjuet, her fra intervju med Clara:

En har en konstitusjonell rett, artikkel 0206 som ble vedtatt i 2014 som omfatter abort i visse tilfeller, men dette blir ikke realisert. Hvorfor? Nei, jeg vet ikke hvorfor, grunnet fordommene til legene på sykehusene, og så er det jo alle som prater og lager rykter. [...] man vet ikke om man skal le eller grine. Det er fint hva Grunnloven sier, men holdningene er problemet, om ikke de endres så spiller det lite rolle hva som står på papiret.

Forskningen til Moreno et al. (2018) basert på Ingelhart (Haerpfer et al., 2022) viser at samfunnets og spesielt barns verdier avhenger av mors utdannelsesnivå. Utdanning skaper endring i samfunnet, men som Clara og Karem sier så kan det ta en generasjon eller flere før en ser endringene.

Infanticidio, femicidio og internalisering av vold

Bolivia er på den dystre andreplass i *femicidio* – drap på kvinner begått av menn grunnet *machismo* og kvinnehat – i Latin-Amerika. I tillegg til den tragiske hendelsen *femicidio* er i seg selv, skaper det også et stort problem for barna som står igjen foreldreløs og ofte

traumatisert. Hvert barn har hver sin historie og ingen er lik, øynene til noen av barna her kan vitne om at de har sett og opplevd ting barn aldri skulle vært utsatt for. Den følgende informasjonen gitt av en ansatt kan illustrere problemet:

En gutt på barnehjemmet var vitne til at faren drepte moren, mens han selv gjemte seg under sengen. Gutten var veldig taus i om lag et år og var veldig reservert.

Guttens taushet er et gjenkjennelig symptom i Bowlbys beskrivelse av adskillelsessyndromet (Bowlby, 1982). Ser man på grunnen til hvorfor mange barn er på barnehjemmene, kommer man ikke unna *femicidio* som samfunnsproblem. Størstedelen av disse forbrytelsene skjer innad i et forhold, og gjerningsmannen er som oftest faren eller en farsfigur for eventuelle barn til kvinnen. Dermed står ofte barn og ungdom som har mistet moren igjen uten noen foreldrefigur. Kvinner drept av partneren sin er et omfattende problem i Bolivia, og særlig i området rundt La Paz er tallet på *femicidio* og *infanticidio* – barnedrap – høyt. Fra januar 2022 til den bolivianske kvinnedagen 11. oktober, telles det 74 *femicidios*. I 90 prosent hadde den skyldige en voldelig forhistorie og for tredje året på rad er La Paz regionen med flest *femicidios* (Cazas, 2022; Zapana S., 2022). Dette samsvarer med Claras uttalelse om at *femicidio* er et sosiokulturelt problem. Redd Barna (2017) peker på at altfor ofte går den skyldige fri grunnet manglende strafferettslig oppfølging. Atter en gang er de sårbare barna også de mest usynlige i samfunnet. Øverste sjef for det bolivianske politiet kom ut med et memorandum i forbindelse med denne dystre nyheten om *femicidios* og stadfestet at politiet skal være der for alle bolivianere og at slike saker skal tas på fullt alvor. Han understreket viktigheten av å kontakte politiet om man vet noe. Dette er også i tråd med artikkel 24 i grunnloven, samt artikler i lov om at kvinner har rett til å leve et fritt liv uten vold (Ponce Malaga, 2022).

Det viser seg i Briancon (2020) sin studie blant mødre i Cochabamba, samt fra mine intervjuer med advokater og førskolelærere, at type og omfang av vold henger sammen med typen oppdragelse foreldrene praktiserer. Her ser det altså ut til at det er den autoritære

mer enn den autoritative oppdragerstiler som dominerer (Baumrind, 1966). Et eksempel på dette er følgende observasjon jeg gjorde på barnehjemmet;

En gutt kom innom med en stor flerre over øyet. De andre barna spurte hva som hadde skjedd. Min mor slo meg med en stokk var det enkle svaret.

Denne gutten hadde kun et kort opphold på barnehjemmet før han ble levert tilbake. Både barn og foreldre er ofte polyviktimiterte, det vil si ofre for forskjellige typer vold, både på hjemmebane og i samfunnet, noe som også øker sjansen for internalisering -normalisering og aksept for volden (Ås, 1981). Det er en tiltro til at fysisk avstraffelse er essensielt i en skikkelig oppdragelse. Dette kan også være den oppdragelse de selv er vokst opp med. I følge Bowlby (2005, s. 150–152)) er mødre med ubearbeidede traumer særlig preget av sine erfaringer og erindringer fra egen barndom. Internalisering av skyld og normaliseringen av vold sees også hos barn som går langt for å beskytte sine foreldre og å få være sammen med foreldrene. Barn kan se det som sin skyld om de blir slått, og ser på seg selv som at de ikke er en god nok sønn eller datter.

At vold er internalisert og kvinner og barn påtar seg skyld stemmer i stor grad med mine egne observasjoner fra Kinti. En jente som selv vokste opp på barnehjem og senere jobbet på Kinti ved siden av skolen, tydde til fysisk avstraffelse mot de mindre barna. Da jeg spurte henne hvorfor hun slo og kjeftet svarte hun:

Det er det som fungerer. Det var slik jeg lærte. Ellers lyder ikke barna.

Hun lo lett av det da jeg kommenterte at kanskje respekten kan komme på et annet vis, siden barna ser på henne som en slags storesøster. Det var dette hun var vokst opp med og så på som det eneste virkningsfulle nå.

Sosiokulturelle tabu, konservering eller modernisering

Her beskriver Clara en tradisjon som blir opprettholdt og godtatt fordi den blir oppfattet som «en integrert del av kulturen», og på tross av at den bryter med Bolivias grunnlov og barnelov (Ley 548, 2014) om integritet, god behandling og seksualisert vold. Clara forteller:

Jeg tror det sosiokulturelle aspektet er et stort problem i Bolivia. Om noe er en del av kulturen eller en tradisjon så kan en ikke kritisere det. For eksempel i noen landsbyer under karnevalstiden angående temaet Pucara⁴, er det en greie der mennene drar mellom de forskjellige landsbyene for å leite etter en jente. Om du er mann og liker en jente, så tar du med deg henne, *saucu* heter det. Spiller ikke noe rolle om jenten liker deg eller ikke. Siden det er noe kulturelt så er det mer akseptert, selv om du gjør faenskap med livet til noen.

Her forteller Clara om en kulturell praksis som er tabubelagt (se 2.4.2). Fra sammenhengen forstår jeg at hun mener at denne tradisjonen gir mennene et slags amnesti fra straff for lovbrudd når voldtekten skjer i forbindelse med Pucara.

En rett skal aldri gå på bekostning av retten til ens annens rett. Retten til kulturbevaring og praktisering av kultur er problemfylt om det skjer på bekostning av andre, i dette tilfellet jenten sin, integritet og frihet. Å kritisere dette i et land med stor diversitet og preget av machisme og *clasismo*⁵ er heller ikke enkelt. Kritik av tradisjoner, selv når de er i konflikt med både barnekonvensjonen og landets grunnlov, kan være vanskelig å ta opp, Clara påpeker:

---

⁴ *Pucara*, et tusen år gammelt uttrykk og skikk i Chuquisaca. Familier som har mistet en av sine kjære setter opp en *pucara*, et stativ i husene sine. Seremonien ærer de døde og ber om velsignelse til Moder Jord. Dette er en av mange prekoloniale riter og tradisjoner som praktiseres, særlig i det rurale Bolivia. Tradisjonen er sentral i festivalen Pujllay, som også markerer overflod, fruktbarhet og slaget mot spanjolene i 1816. I 2014 ble denne tradisjonen og områdets danser, musikk, fortellinger og tekstiler innlemmet i UNESCOs verdensarv. (Campos Lopez, 2016; Campos López, 2019; El Ministerio de Culturas y Turismo, 2014).

⁵ Clasismo, holdning og tendens som rettferdiggjør diskriminering ut ifra klasseskiller («rae.es», 2022a)

Det er et tema som trengs å tas opp, men det vanskelig. Særlig i de rurale strøkene praktiseres mange av de prekoloniale riter og tradisjoner, noen er modernisert andre ikke.

I moderniseringsprosesser må man alltid ta stilling til hva i kulturen som skal vernes om og hva som må endres. Her handler det om hvilket menneskesyn man ønsker for samfunnet og som i tillegg er nedfelt i Bolivias lovverk. Da må man kunne si at det moderne menneskesynet, blant annet likeverd og like rettigheter mellom kjønnene og for barn, også må få utfordre urfolks og tradisjonelle gruppers verdier og praksiser. Samtidig må det kunne sies at modernisering slett ikke er entydig positivt og at den moderne verden i mange tilfeller kan lære av de gamle kulturene. Mauricio forteller:

Noe av jobben min er at urbefolkning og småbønder skal se rikdommen og kunnskapen som ligger i deres kultur. Av hensyn til natur, historie og språk og det som har verdi for fremtiden via kulturell identifisering og i beskyttelsen av naturen.

Sitatet viser til at mange urbefolkningsgrupper er sentrert rundt en forståelse av kosmos der naturen eller moder jord er sentral og der menneskene lever i et avhengighetsforhold til naturen. Dette er noe det moderne samfunnet trenger å lære av. Modernisering må også kunne være å se verdien i bevaring.

Andre forhold i det bolivianske samfunnet som er tabubelagt er seksualundervisning. Det er mange fordommer som hindrer en god og helhetlig opplæring. Clara sier dette om hvilken kunnskap og forståelse mange har om seksualundervisning:

Det er så mange som sier «... Nei, en kan ikke snakke om slikt med dem, de er jo små!» Jeg vet ikke hva de tenker. At undervisningen handler om å vise dem en penis eller en pornofilm? Folk har ikke aning om hva seksualundervisning handler om. Det handler om verdier og å elske og respektere egen kropp. At de lærer å elske. Men det er visst temmelig vanskelig [å nå inn med – min presisering] på grunn av at folk er fordomsfulle.

Den katolske, så vel som den evangeliske kirken står for en konservativ holdning til seksualundervisning og prevensjon. Dette er en holdning som ikke er i tråd med nasjonale og internasjonale konvensjoner landet er bundet av (Moreno Morales et al., 2018). I tråd med artikkel 22 i Ley 548 (2014) har man på barnehjemmet forsøkt å introdusere barna for deres rettigheter i forhold til egen kropp. Som ansvarlig for dette arbeidet har Petra møtt motstand. Hun forteller:

Jeg har prøvd å snakke med barna om private områder. For å beskytte dem mot overgrep i fremtiden. Vise dem på planser hva som er områder ingen har rett til å ta på. Men særlig en av nonnene var negativ til at jeg ønsket å ha seksualundervisning med barna, og flere av de andre som jobber med barna var ikke positive heller og mente de er for unge og at det ikke er sømmelig.

De barn og unge som har vært heldig å få seksualundervisning, kan likevel møte på motstand når de prøver å beskytte seg. Som Clara forteller om sin femten år gamle nevø:

Han gikk til apoteket for å kjøpe kondomer, men de ønsket ikke å selge grunnet han var ung. Så hva foretrekker de, at ungdommen skal komme og kjøpe angrepille eller å komme å kjøpe bleier? Når Vatikanet uttalte at det var synd å bruke prevensjon, at det var djevelens verk ...; en gravid tenåring er vel det som er djevlesk, er det ikke? Når én hver dag kan se gravide tenåring, så vitner det vel om at noe må gjøres?

Denne konflikten mellom tradisjonelle holdninger med støtte i kulturen og moderne holdninger nedfelt i lovverk og offisiell politikk, gjenspeiles og i mangelen på kunnskap om prevensjon som en ser mange resultat av, foruten det høye antall ungdomsgraviditeter (UNFPA, 2022). Selv om barneloven (Ley 548, 2014) garanterer tilgang til prevensjon (artikkel 22) og plikter til universell helsetilgang (artikkel 19) fraber mange helseforetak seg å tilby

slike tjenester og de stigmatiserer også pasienter som har spurt om prevensjon. Clara forteller:

Noen foretak krever attest fra en voksen mann i familien for at en kvinne skal motta prevensjon, eller vil ikke gi til ungdom uten foreldrenes samtykke. Feilinformasjon og sosiale tabu, gjør at kvinner vegrer seg fra å søke etter prevensjonsmidler og gjør det også vanskelig for de unge, gutter som jenter som ønsker å beskytte seg.

Abort er som kjent tabubelagt i det bolivianske samfunnet, men ved artikkel 23 og 24 i barneloven (Ley 548, 2014) plikter staten å hjelpe unge gravide før og under graviditet, men det sies lite om hvilke plikter staten har når barnet er født. Maite forteller:

Fosteret har verdi, men ProVida sin kamp for barnets liv varer kun til fødselen, etter det er de tyst. Jeg har aldri sett de hjelpe til på barnehjemmene.

Jessica forteller videre:

Selv ikke når fosteret de kjemper for er fra en ung mor eller der graviditeten skyldes en voldtekt! Moren med stor sannsynlighet vil ha vanskeligheter med å innfri både barnets og egne rettigheter og kan føre sine traumer videre til barnet.

Sitatene synliggjør selvmotsigelsene i samfunnet, som blant andre Maite og Jessica møter i sin kamp for legalisering av abort og kvinner og barns rettigheter.

Hva er synet på barn og barndom i Bolivia?

Via observasjon og intervju med de ansatte på barnehjemmet har jeg erfart at de ansatte innehar forskjellig syn på oppdragelse og behandling av barna. De siste fjorten årene jeg jevnlig har vært på Kinti har jeg sett en endring i oppdragelsesstiler, selv om det ennå er forskjeller fra person til person. Det er forskjell på de utdannede og uutdannede, og stor forskjell innad blant de utdannede, hvor deres verdier og egen barndom farger oppdragerstilen. Dette er en observasjon fra en dag i barnehjemmet.

En ansatt pleier å bruke fysisk avstraffelse ved å gi ørefik og bli låst inne.

Jeg kjenner pleieren fra før, og jeg ser at hennes oppvekst legger føringene for hva oppdragelse hun gir, jevnfør etablert kunnskap om at «oppdragerstil går i arv (Bowlby, 1982; Killén, 2007). En annen ansatt fører en oppdragerstil mer i tråd med Baumrinds (1966) positive autoritative stil, kjennetegnet ved at barna får være med å ta avgjørelser. Som Delgado Orea (2014) er hun bevisst hvilken makt de ord man sier til barn har. Jeg observerer på barnehjemmet:

En gutt kalles Chichi, fordi han raskt tar til tårer og får raserianfall. Ene førskolelæreren bruker det rette navnet hans og forklarer og ber ham sette ord på sine følelser. Hun «programmerer ham» til å ikke la seg definere av det negative kallenavnet. Han roer seg i hennes nærvær.

Her går det frem at de ansatte bruker forskjellige oppdragerstiler, og jeg har selv sett en utvikling på dette området gjennom de siste ti årene. Uti fra mitt kjennskap til de ansatte vet jeg at dette kan ha sammenheng med deres utdanning og med deres egne oppveksterfaringer og personligheter (Killén, 2007; Korczak, 2016).

Barn har alltid hatt en barndom på et eller annet vis, selv den ikke har vært definert. Claudia sier når jeg spør henne om hun visste når barndom var kommet i søkefeltet i Bolivia:

Sett ut ifra mine studier har det var ikke et emne før barnekonvensjonen og Unicef startet sitt arbeid her.

Men som Ariès (1980) og sosialkonstruktivismen viser til, så er barndom også et produkt av tiden og samfunnet. En kan heller ikke se bort ifra at barndom har vært et emne før, selv om det ikke har blitt skrevet rapporter og gitt samme fokus som Unicef har gjort. Barndommen kan oppleves svært forskjellig, og foreldres sosioøkonomiske forhold og deres samliv har innvirkning på hva barndom barnet får. Clara forteller:

Situasjonen i de rurale strøkene i Chuquisaca er annerledes enn i de urbane; tradisjoner holder lengre og utviklingen skjer saktere i de rurale strøkene. Fattigdommen er ofte mer prekær der også.

Dette samsvarer med Ariès (1980) og Korczak (2018) sine studier og observasjoner av barn og barndom. Flere aviser i Bolivia viser desperasjonen til foreldre i en prekær situasjon som fører til at nyfødte blir forlatt på bussfyllinger. Tilsvaret dette det som i middelalderen ble sett på som en del av befolkningsreguleringen eller som et nødvendig onde for at de voksne selv og eldre søsken skulle kunne overleve – og dermed i egentlig forstand «tradisjon og kultur»? Eller er dette mer presist å forstå som en nødshandling og konsekvens av en streng abortlov som ikke tar hensyn til sosialt og økonomisk prekære forhold?

Ifølge Libertad Martinez i SOS barnebyer Bolivia, er ikke barns sårbare situasjon et nytt problem. Det nye er at barns rett til omsorg, trygghet og et verdig liv i dag er skrevet inn i loven og at det finnes gode ytre insentiver. Men tross dette, skjer det lite. En kan se en rød tråd fra Bolivias opprinnelse til nåværende regjering. Det er en historisk gjeld når det gjelder barndom som verken er koblet til hvilken politikk som føres eller hvem som er president. Grunnet politikk og lovendringer kommer dette nå til syne som et alvorlig samfunnsproblem (Calizaya Vargas, 2018)

4.3.2 Sosioøkonomiske faktorer

Som Fraser (2009) viser til, må en være bevisst hvordan varierende kulturell annerkjennelse og sosial ulikhet ofte er knyttet til økonomiske ressurser. Et eksempel på dette er de funn som gjort i denne studien som viser at staten ikke utfører sin plikt overfor utsatte barn. Barn som er på institusjon, er nettopp en slik gruppe og de er statens ansvar. I samtale med Karem kommer det frem at kravet om en viss økonomisk ressurs er tatt vekk. At foreldrene er fattige, er ikke lengre en legitim grunn for at barna skal være på barnehjem. Foreldrene skal heller motta økonomisk støtte, slik at barnet kan vokse opp med foreldrene. Dette er i tråd med artikkel 18 i barnekonvensjonen (FN, 1989) og artikkel 17 punkt 3 i Bolivias egen barnelov (Ley 548, 2014).

Gjeldende prinsipp er at barnas beste er å vokse opp med sine foreldre, samt ifølge grunnloven at staten skal hjelpe sårbare familier til nettopp å kunne leve som en familie og utføre sine plikter som foreldre. Dette samsvarer med Bowlbys (1982) teorier om deprivasjon. Men som vi skal se er ikke dette nødvendigvis entydig positiv. Et motargument mot denne endringen kommer fra Clara:

Selvsagt betyr ikke det å ha penger det samme som å være gode foreldre, men de universelle rettighetene er av progressiv karakter, det er ikke bare retten til liv, det er retten til et verdig liv! Og foreldrene må oppfylle sin oppgave som forelder; å være i stand til å gi barna et minimum av kosthold, oppfølging og utdanning.

Her viser Clara til artikkel 16 om en verdig eksistens. Hva som er verdig liv er kan være en subjektiv oppfatning, men som grunnloven beskriver, skal en husholdning ha visse basale ting, innenfor familiens økonomiske rammer. Hvordan disse rettighetene blir fulgt opp i praksis er det forskjellige synspunkter på. Karem sier at i de tilfeller der barn er tilbakeført til foreldre, er det jevnlig sjekker og barnet blir fulgt opp, i tråd med artikkel 19 i barnekonvensjonen (FN, 1989). Men hun erkjenner at mangel på personell til å gjennomføre

dette er en utfordring. De er tre advokater som er ansvarlig for å følge opp saker for kvinner og barn i Sucre. Deres fulle timeplan og store etterspørsel viste seg blant annet ved den lange køen utenfor deres kontor. Følgende case kan illustrere disse utfordringene;

Maite har holdt kontakten med et av barna som har blitt tilbakeført. Hun forteller om en forverring av barnets fysiske og psykiske tilstand og stiller seg tvilende til at myndighetene har fulgt opp barnet. Hun forteller om en jente med godt utviklet språk sett i forhold til de andre barna på barnehjemmet, nysgjerrig, glad og uten noen fysiske skrammer. Etter jentens tilbakeføring oppdager Maite en stor endring i barnets språk, hun har gått mer over til korte ord og «babyspråk», hun virker mer innadvendt og har fått et svimerke i ansiktet og klærne er de samme som da hun forlot barnehjemmet.

Hun kritiserer systemet for at saken ble behandlet for fort og at råd fra de som jobbet med jenten på barnehjemmet ikke ble tatt med i råd om tilbakeføring. Dette står i artikkel 10 om familiegjenforening, for vel var behandlingen raskt, men tilstrekkeligheten av bakgrunnssjekk og hensynet til barnets beste såes det tvil om. Det kan virke som at foreldrenes rettigheter kommer før barnets. Denne saken har flere faktorer, familiens sosioøkonomiske status; de er et veldig ungt par, uten utdanning og stabil økonomi. De er det Killén (2007) beskriver som høyrisikogruppe ved at de blant annet er aldersmessig umoden og kommer fra fattige kår. Hadde staten fulgt opp med familieplanlegging, seksualundervisning og fulgt opp dette unge paret som knapt er fylt 20 år og venter enda et barn ville kanskje tilstanden for dem vært annerledes. De kan slik selv bli sett på som ofre for samfunnets mangler og tabuer.

Den nevnte jentens tilknytning med foreldrene ble brutt som spedbarn, og tre år senere ble hun tilbakeført til foreldre. Ifølge Bowlby (1982) kan den opprinnelige tilknytningen og relasjonen være vanskelig å gjenopprette. Studier viser derimot at jo tidligere atskillelsen skjedde og omsorg og tillitsskapende arbeid skjer hos nye omsorgspersoner, jo mindre er sannsynligheten for langvarig skade i tillit og adferdsmønster samt sjansene for å falle utenfor samfunnet. Siden jenten her var så ung da adskillelsen skjedde og hun hadde god utvikling på barnehjemmet, er det mest sannsynlig at den første deprivasjon ikke hadde gitt varige psykiske følger, men med tanke på hennes endring i adferd etter tilbakeføring, vitner dette om at denne kan ha skapt forstyrrelse i barnets utvikling.

Stønader, ammekultur og selvrespekt

De siste årene har det kommet forskjellige støtteordninger for de sårbare. To av disse er stønadene *Juancito Pinto* og *Juana Azurduy*, rettet mot at foreldre skal sende barna på skolen og mot mødre for å forhindre underernæring og dødsfall blant mor og spedbarn (Ministerio de Economía y Finanzas Públicas, u.å.). Det er gode tiltak, om enn små beløp, men selv de små beløpene teller, som Gmeiner også påpekte (Berg, 1979). Stønadene er dessverre ikke alltid så godt fulgt opp som vi ser med Claras erfaring:

Støtte på 200 pesos, hjelpen fra staten er ikke stor, og de sjekker heller ikke om pengene kommer til fordel for barnet. Beløpet på 200 er et lutfattig beløp, så da om en er fattig og i tillegg ikke bruker beløpet på hva det er tiltenkt. Jeg har en sak med en voldtekt av en mindreårig, det er ødeleggende og hele saken viser røde flagg. Barnet blir født og til slutt har ikke moren til melk engang, barnet ble livnært på Maizena.

Dette sitatet fra Clara vitner om staten som feiler i både støtten og oppfølgingen de har forpliktet seg til for sårbare familier, med dårlig evne til å løse egne økonomiske problemer. Det fortelles og om en dårlig ammekultur, der foreldrene blir indoktrinert med en tanke om at egen brystmelk ikke er god nok og at de må bruke dyre morsmelkerstatninger. I tillegg kan moren reise vekk og være borte hele dagen eller flere dager for å jobbe, næringsmangel fører også til at noen mødre mister melken (Ansah Ayisi, 2015). Selv om stat er pliktig til å fremme naturlig amming og matsikkerhet, ser en i samfunnet at kommersielle aktører vinner frem på bekostning av den psykiske og fysiske helsen til befolkningen (Muller, 1974). En annen faktor er skammen kvinnene påtvinges når de ammer i offentlighet. Kvinnene får ingen statlig anerkjennelse, og dette går ut over deres selvtillit til å selv gi næring til barnet.

Deprivasjon og høyrisiko

De fleste av barna på barnehjemmet har bakgrunn fra høyrisikofamilier. En av flere sentrale faktorer for høyrisiko er trang økonomi hos mange familier. Dette ser en både på dagtid og kveldstid i bybildet i Sucre; barn som utfører diverse småjobber. Jorge fra FELCV forklarer:

Dette er ikke alltid foreldres påbud heller, men barna som føler en plikt til at de må bidra og ikke vil være en byrde i den vanskelige situasjonen de ser foreldrene er i. Eldre søsken står og som delansvarlig for pass av mindre søsken mens foreldrene kan være vekke store deler av dagen på jobb. I rurale strøk passer de buskap eller hjelper med innhøsting, i flere tilfeller går dette og på bekostning av utdanning.

Da jeg var på besøk hos en familie i utkanten av Sucre kom dette tydelig frem, her var det storebror på om lag ti år som passet lillebroren på fire og lillesøsteren på et år, mens foreldrene var på jobb og skole. De bodde under helt marginale forhold, og standarden i hjemmet var langt under hva landets lover tilsier et hjem skal ha for å ha tilstrekkelige oppvekstforhold. I dette tilfellet er heller ikke statens støtte nok, det trengs også opplæring i økonomi, sanitære forhold og familieplanlegging.

Strukturell annerkjennelse og mangel på medisinsk utstyr

Det å ha rett betyr dessverre ikke det samme som å få rett til noe, og dette er noe barn og ansatte på barnehjemmet kjenner godt til. Søster Romina forteller:

En syk gutt på ett år ble overlevert til sykehuset av en desperat far som har kommet fra sør i Chuquisaca mange timer unna. Han ser ikke annen mulighet enn å frasi seg ansvaret for gutten. Faren har selv ikke ressurser til å kunne betale for den behandling gutten trenger.

Det er på sett og vis det strukturelle som svikter her, gutten og farens rettigheter blir ikke fulgt opp, de blir ikke anerkjent sine rettigheter som borgere (Honneth, 2007). Familien har ikke fått hjelp og staten har heller ikke fulgt opp denne lille guttens rett til nødvendig helsehjelp, men overlater ansvaret på barnehjems godvilje, som går ut til andre og spør etter økonomiske midler.

Andre eksempler på statens svik når det gjelder barnas universelle rett til helsehjelp kan sees i den store utbyggingen av legesentre og utdanning av leger via blant annet samarbeid med Cuba (Lundeberg, 2022). Dette er vel og bra, men Clara forteller om en mer dystre side; om legesentrene som står som tomme skall, om stor mangel på medisinsk utstyr. Under pandemien ble mangelen på utstyr tydeliggjort, samtidig som prisene økte drastisk.

Søster Romina forteller videre:

Første gang jeg så gutten på sykehuset var han veldig skral, tynn og skjør. Det er et mirakel at han i det hele tatt overlevde. Men han er ennå i en vanskelig situasjon, han trenger operasjon av spiserøret for å kunne ta til seg best mulig med næring, da han ennå er avhengig av delvis flytende eller most mat.

Dette er en operasjon som ifølge Romina ikke tilbys i Bolivia, dermed sees mulighetene for om det kan gjøres i Argentina. Her kommer både barnekonvensjonen (FN, 1989) og Bolivias lover til kort ved at alle har rett til det beste mulige helsetilbud ut ifra de rammene landet har, men det er ikke alle land som har ressursene til å behandle alle sykdommer. I ønsket om å gi gutten best mulige livskvalitet ser de til Argentina, der han i så fall bør være ett år for oppfølging. Den beste muligheten gutten kan få er om han blir adoptert til et land som kan tilby den tiltrengte helsehjelpen og samtidig ha faste omsorgspersoner ved sin side. Prinsippet om barnets beste må veie tyngst.

4.3.3 Oppsummering barns oppvekstvilkår i Bolivia

Funn fra barns oppvekstvilkår i Bolivia har i analysen blitt delt inn i sosiokulturelle og sosioøkonomiske faktorer. Funnene tilsier at det særlig er tradisjonelle holdninger og store økonomiske begrensninger både offentlig og privat som er til hinder for at rettighetene skal bli oppfylt. Selv om det er vedtatt at fysisk avstraffelse og vold mot kvinner er forbudt er det høye antallet *femicidios* fremdeles et stort og alvorlig samfunnsproblem. Det henger blant annet sammen med en konservativ holdning og tilsynelatende mangel på kunnskap på områder som seksualundervisning og abort. Det fortelles også om hvordan man praktiserer det man selv har erfart i egen barndom.

På tross av klare politiske føringer og lovverk som tilsier at barn har rett til å vokse opp sammen med sine foreldre og søsken, er det fortsatt et høyt antall barnehjem i Bolivia og den reelle grunnen til at barn kommer dit er ofte forbundet med ekstrem fattigdom. Dette skjer på tross av at fattigdom ikke lenger skal være en grunn til at barna ikke skal vokse opp med foreldre. Dilemmaet er at fattigdommen, barndom og oppvekst i høyrisikogrupper og lav økonomisk støtte likevel setter begrensinger på foreldrenes forutsetninger for å yte en god nok oppdragelse innen rammen av familien. Det er de svakeste og uskyldige som atter en gang blir ofre – barna som lider og lever under uverdige forhold eller blir satt bort til adopsjon med svært varierende kvalitetssikring eller kommer til barnehjem.

4.4 Barnehjemmets funksjon i det bolivianske samfunnet

4.4.1 Barnevernsinstitusjoner i Bolivia

I Bolivia er barnehjem det mest normale innenfor barnevernsinstitusjoner, en finner også andre modeller som barnebyer drevet av SOS og Plan. Av de organisasjoner som jeg har besøkt som driver forskjellige barnesentre og mødresentre med forebyggende arbeid, skal særlig nevnes Alalay i La Paz og Santa Cruz der Strømmestiftelsen har vært delaktig, og Centro Mariposa i Sucre. I tillegg er Redd Barna og Den norske misjonsalliansen og den lille,

lokale Soñar Despiertos i Sucre inne i forskjellige prosjekt myntet på barn og unge. Politiet er blant de som møter barn i vanskelige situasjoner i sin hverdag. Jorge forteller:

Vi i FELCV frakter barn vi finner i vanskelige situasjoner, til det midlertidige mottakssenteret når det ikke er mulig å frakte dem til eventuelle foreldre eller slekt.

Overnevnte alternativer inngår ikke under oppgavens definisjon av barnevernsinstitusjon, men er regnet i barnekonvensjonen (FN, 1989) artikkel 25 om alternativ omsorg. Flere av mine informanter peker på at det trengs en reformasjon innen barnevernsinstitusjoner i landet, men de ser ikke en umiddelbar endring som en løsning, da det er mye i samfunnet som må endres først. Ser en til USA og de-institusjonaliseringen som skjedde der på 60-tallet når de gikk fra barnehjem til en velferdsmodell der større deler av samfunnet var involvert, ble dette møtt med stor motstand i sin tid (Crenson, 2001, s. 1, 3). Motstand mot andre former for barnevern ser jeg i konservative holdninger hos noen av de ansatte på barnehjemmet. Det er uansett vanskelig med en reformasjon om en ikke tar tak i de bakenforliggende samfunnsproblemene først.

Jessica forteller at det iblant meldes om neglisjering og mishandling blant institusjonaliserte barn i noen av de statlige styrte institusjonene, slik som barnehjem og hjem for studenter. Jorge påpeker:

Det kan være vanskelig å oppdage disse sakene. Ved inspeksjon kan alt virke fint, de store barna snakker iblant, men særlig de små blir ikke hørt, sakene kommer frem lenge etterpå.

Av 380 forskjellige institusjoner som skal gi ly og beskyttelse til sårbare i Bolivia er det bare 30 stykker som er akkreditert av myndighetene for å møte minstestandarden (Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2021, s. 31). Kinti er en av dem, og som i lang tid har vært drevet relativt transparent. Flere av informantene forteller at de som har ønsket å

hjelpe på forskjellige måter har vært ønsket velkommen, og barnehjemmet har hatt et godt omdømme i byen. Kinti har vært regnet som et av de bedre barnehjemmene, der tidligere søster kjempet sterkt for barnas og de ansattes beste, for uten de har heller ikke barna det bra.

I samtale med Mauricio kommer det frem at han har merket endring på barnehjemmet Kinti etter skifte av nonneorden: Han synes det er tegn til at driften av barnehjemmet ikke holder den samme høye standeren som tidligere. Tillit og troverdighet er elementært når bistandsprosjekter skal velge hvilke barnehjem og sentre de skal støtte. Ressursene må bli brukt der de er tiltenk, mens områder som vedlikehold er statens mandat. Tidligere og nåværende nonner påpeker at det er vanskelig kamp, og det å gå til hjelpeorganisasjoner kan i tilfeller være en mer effektiv løsning.

Men de tidligere bomiljøene til barnehjemsbarna er ofte verre enn de har på barnehjemmene. Sitat fra Clara gir et innblikk:

Det skar meg i sjelen når jeg ble bevisst realiteten til mange barn og familier i Chuquisaca. Dette er noe som en ser mye av den dag i dag. Selv om vi er i 2022 så er det lokalsamfunn som lever i nød og fattigdom og som ligger flere tiår etter det som er forventet levestandard i dag. Faktisk lever man noen steder på samme måte som for flere hundre år siden.

Barna på barnehjemmet Kinti er der grunnet ulike former for omsorgssvikt. Jeg viser nå til noen skildringer som viser skjebnen til noen av barna, fortalt av tidligere og nåværende ledelse og ansatte på barnehjemmet. Det er foreldre som ikke er friske nok eller har alkoholproblemer, det er vold i hjemmet, foreldrene er i fengsel, de har mangel på ressurser, er for unge, barna er levert på døren, er forlatt på sykehuset eller har blitt funnet på avfallsfyllinger. Dette er skildringer i tråd med definisjonen av høyrisikofamilier (Killén, 2007), som viser et omfattende sosiokulturelt og sosioøkonomisk problem.

4.4.2 Barnevernsinstitusjoners kulturelle plass i Bolivia

Det hevdes at Bolivia har en historisk gjeld av barnehjemsbarn helt tilbake til begynnelsen av 1800-tallet. Fra starten var barnehjem tiltenkt de fattigste og de foreldreløse. Gjennom historien har barnehjem vært drevet av enkeltpersoner eller forskjellige katolske kongregasjoner, noe som gjorde at plikten aldri lå hos staten. Det høye antallet barnehjemsbarn henger sammen med en forforståelse av at barnehjemsbarn fikk mat hver dag og de fikk tilgang på bedre skoler enn det de ellers ville gjort fordi barnehjemmene hadde egne plasser i de bedre skolene. Dette førte til at foreldre plasserte barna på barnehjemmet for at det skulle få en bedre fremtid. De skaffet seg et sertifikat på at de levde i ekstrem fattigdom, selv om de ikke nødvendigvis gjorde det. Dermed ble de barna med størst behov for hjelp atter en gang offer (Calizaya Vargas, 2018).

4.4.3 Hverdagen i et boliviansk barnehjem, med eksempler fra barnehjemmet Kinti

Betydningen av plassering og byggemåte som vi kjenner fra Gmeiner kan også sees på barnehjemmet Kinti. Det befinner seg utenfor sentrumskjernen, har arkitektonisk og byggeteknisk vært i bedre standard enn andre bygg i gaten. Strategien til Gmeiner kan se ut til å ha fungert, området rundt barnehjemmet har forbedret seg, noen hus er pusset opp, andre er nybygg (Berg, 1979, s. 66–65). Beskrivelsen til Gmeiner (Berg, 1979) og Ericsson (2009) av barnehjem i etterkrigstidens Europa er treffende for mange av barnehjemmene i Bolivia den dag i dag, med sovesaler, tvangsspising og mangel på ansatte.

Barnehjemmet Kinti er et delvis lukket barnehjem. Fra barna er fire år går de på førskole utenfor barnehjemmet. Sammenlignet med tiden før pandemien og under annet styre hadde barna flere utflukter og gikk til skolen, er utflukter nå sterkt innskrenket og barna blir kjørt til skolen. Begrunnelsen er at flere av dem blir slitne og den ene jenta faller ofte. En førskolelærer kritiserer denne beslutningen:

Denne jentens motorikk ville blitt forbedret om hun fikk mer trening i å gå og om voksenperson aksepterte at man ikke kan gå så fort med dem. Det er mye læring for dem i å se livet utenfor barnehjemmet.

En annen grunn til at barna blir kjørt er også den høye andelen av gatehunder i bybildet («Correo del Sur», 2022).

4.4.4 Hverdagen og de dilemmaer som den synliggjør

Etter observasjon og samtale med ansatte på barnehjemmet kunne jeg se forskjellige oppdragsstiler. Flere av de ansatte ved barnehjemmet har en utdanningsbakgrunn som tilsvarer barnehagelærer i Norge, men det er stor forskjell i ansiennitet og enda større forskjell i praktisering av omsorg og oppdragelse. De har forskjellige oppdragerstiler med stor forskjell i engasjement, som gir utslag i deres relasjon til barna. Oppdragsstilene til Baumrind (1966) sammen med både anerkjennelsesteorien til Honneth (2007) og kommunikasjonsstilene til Delgado Orea (2014) viser eksempler på hvordan noen av disse stilene kan se ut i praksis.

Kommunikasjonsstilene til Delgado Orea (2014) fremmer to forskjellige måter å kommunisere med barna på barnehjemmet på. Eksemplene hans er veldig lette å kjenne igjen hos noen av førskolelærerne. Der en bruker ydmykelse og krever autoritet i form av at barna skal bruke hennes tittel (= lærer) når de snakker til henne, og at aktiviteter skal skje på hennes premisser, bruker en annen kommunikasjon og lek for at barna skal løse problemer og lære samhandling. Jeg observerte også ulik bruk av kjærlighet i form av klemmer og varme smil i kontrast til at de eldste barna på fire og fem år fikk kjeft for å ønske å sitte på fanget. En kan definere disse to førskolelærernes ulike stil ut ifra Baumrinds (1966) oppdragsstiler som autoritær i det første eksemplet og autoritativ med en mer positiv tilnærming i det andre. Det er og varierende bruk av den emosjonelle formen for anerkjennelse og dens motstykke som er krenkelser i form av ydmykelse og ikke anerkjennelse av barnas behov for kjærlighet.

Generelt viser mine observasjoner at flere av de ansatte er mer opptatt av å få alle konkrete og fysiske arbeidsoppgaver som mating, vask av fellesareal, dobesøk, skifte til nattøy og få barna til å sove ferdigstilt innen et presist klokkeslett og helst så fort som mulig fremfor å sikre kvaliteten i omsorgen og hva som gagnar barna best. En av barnehagelærerne forteller hvordan hun ble kastet ut fra sovesalen av en annen ansatt ved leggetid av barna. Jeg var selv vitne til at barna ble holdt fast i sengen til de sovnet. Å klemme og å holde barna i hånden når de skulle sove ble av noen sett på som noe som forlenget leggetiden og som gjorde barna sutrete. Dette var nok grunnen til at nevnte barnehagelærer ble kastet ut, siden barna var nært knyttet til henne. Til dette må det bemerkes at dette er barn som i mange tilfeller har vært utsatt for deprivasjon slik at deres tillit og relasjoner må bygges opp dersom de i fremtiden skal kunne klare å danne sosiale relasjoner. Hvordan deres tilknytningsadferd utvikler seg, vil ha stor innvirkning på deres utvikling (Ainsworth et al., 2015).

For barna er de ansatte ofte det nærmeste en foreldreperson de kommer, og det å høre *mamá* og *mami* er ikke uvant å høre dem si, særlig til dem som viser mest vennlighet og kjærlighet ovenfor barna i sin jobb. I 2021 ble store deler av personalet som hadde vært der i mange år skiftet ut med nye ansatte. SEDEGES begrunnet dette med at de tidligere ansatte hadde fått være der lenge nok, så det var på tide at andre fikk slippe til var beskjeden tidligere ansatte og ledelse fikk. Petra ytrer sin fortvilelse til meg.

Å jobbe med disse barna er ikke som å jobbe med ting, en kan ikke bare ikke komme og gå, en kan ikke bare hive på dør alle personer som har betydd noe for dem. De er barn, og sårbare barn. Dette er ikke som barn i barnehagen, som etter endt dag kommer hjem til sin egen seng og egne foreldre. For disse barna er stabilitet ekstra viktig, og de omsorgspersoner de har er sårt tiltrengt.

Til sammenligning fikk barna tidligere under andre ansatte være med å ta oppvasken eller være med i selve tilberedningen av maten. Det var ikke vanskelig å se at det å delta og få litt etterlengtet alenetid med en voksen ble verdsatt. Denne deltakelsen ga selvtillit samt læring for fremtiden, barna ble anerkjent av de ansatte for sin hjelpsomhet og det de klarte. Dette samsvarer med synet til Gmeiner (Berg, 1979, s. 63–65) om viktigheten av deltakelsen på

kjøkkenet både i forhold til relasjonen til mat og ferdigheter for fremtiden. Jeg husker godt fra mitt besøk i SOS barnebyen i Tarija, Bolivia, hvordan søsknene i huset jeg besøkte, stolt serverte middag de selv hadde laget. Både Honneth (2007) og Korczak (2016) legger vekt på deltakelse for å skape anerkjennelse og selvrespekt.

Manglende kontinuitet og relasjonsbrudd

Jeg beskriver her en av mine egne opplevelser på barnehjemmet:

Jeg satt ved siden av et barn på barnehjemmet da moren kom på besøk. Istedenfor og vise glede ved morens besøk trekker barnet seg nærmere meg og virker utrygg.

Denne observasjonen stemmer med teori om utrygg ambivalent tilknytning, der barn reagerer med utrygghet når morens handlinger er motstridende og ikke viste varighet (Ainsworth et al., 2015). Dette stemmer med at barnet bodde på barnehjemmet og at moren kun kom på korte og sporadiske besøk.

Hos barnehjemsbarna på Kinti har relasjonen til foreldrene ofte blitt brutt, og dette innebærer også et tillitsbrudd. Denne tilliten til en omsorgsperson prøver barnehjemmet å bygge opp igjen ved hjelp av kjærlighet og omsorg. Petra forteller følgende;

Carolina, kom her som liten baby og ble adoptert som treåring, hun hadde da opprettet tillit til adopsjonsmoren, etter tre måneder var hun tilbake på barnehjemmet. Relasjon til omsorgsperson var brutt atter en gang, og vi ansatte måtte atter en gang gjenopprette tilliten med mye omsorg og kjærlighet.

I min analyse av relasjoner har jeg lagt størst vekt på relasjonen mellom de ansatte og barna, særlig den emosjonelle dimensjonen som handler om kjærlighet og tillit. I sitatet ovenfor ser

vi at denne relasjonen har blitt brutt. Dette går igjen i beskrivelsene fra Kinti. Dersom omsorgen og annerkjennelsen er god, skaper dette selvtillit og danner grunnlaget for å danne vennskap og nære relasjoner i fremtiden. For dem som jobber med barn vil det si å involvere seg i deres hverdag og hva de er opptatt av. Jessica påpeker at mange adopterte returneres siden adoptivforeldrene og barna ikke klarer å tilpasse seg til hverandre. Disse barna opplever et dobbelt tillitsbrudd, ofte er det de eldste barna som blir levert tilbake og deres tillit til en omsorgsperson blir desto vanskeligere å gjenoppbygge.

Det er stort mangfold blant barna, med mange historier og personligheter. Fra hun som har en langt over aldersadekvat språklig utvikling til jenten som ble født med alkoholabstinenser og holder på å bli blind. Det er viktig at de ansatte innehar kunnskap om annerkjennelse for barns selvtillit da mangel på annerkjennelse kan gjøre større skader. Det verste kan være det å ikke bli sett av de voksne. Tegn på at barna ikke føler seg sett, kan leses av på barnas adferd. I mangel på oppmerksomhet kan de ty til uønsket adferd og slik få oppmerksomhet. Dette blir gjerne negativ oppmerksomhet, men de blir i det minste sett. Det må arbeides med at barn blir sett og at de blir sett i et positivt lys, slik at de kan vokse opp og bli ressurser for samfunnet, men også få gode liv. Dette handler både om barnets beste og om samfunnsøkonomi (Berg, 1979; Honneth, 2007; Korczak, 2018).

Tvangsspising og effektivitet

Gjennom årene har jeg observert endring i oppdragelsesmåter på barnehjemmet, noe av disse endringene bekreftes i samtale med tidligere ansatte og noen av de gjenværende:

Før var det vanligere at et eller to barn fikk være igjen med voksen for å hjelpe til med å vaske og tørke kjørler og bord. Dette har de sluttet med ved skifte av personalet, ting skal gå fort, og noen av de nevner press utenfra. Måltidene bærer preg av dette.

Dette beskriver kvalitetstid der barnet hadde nærkontakt med en voksenperson, fikk føle seg nyttig og hjelpsom, og fikk lærdom for fremtiden. De fikk annerkjennelse for seg og sine

ferdigheter (Gjertsen, 2013; Honneth, 2007). Ved effektivisering observerer jeg at noen dager blir barna tatt inn i spisesalen, presset til å spise fort før de skal ut igjen, før en ny pulje skal inn. På denne måten trenger den ansatte å vaske et bord istedenfor fem bord. Men selv når de alle er samlet bærer det preg av at det skal gå fort og flere av barna blir tvunget fysisk til å spise, ofte lite barnevennlige porsjoner. Petra forteller:

En jente som er i adopsjonsprosess som trekker ut i tid, jentens oppførsel endres til å bli mer lunefull og mer nykker som sees ved for eksempel at hun ikke vil spise. Hennes personlighet og kontekst blir ikke tatt hensyn til og hun blir tvunget til å spise.

Det Petra forteller samsvarer med episoder jeg har sett på barnehjemmet selv, og det hjelper ikke at barnet sier de ikke liker maten eller er mett, maten skal spises opp, og ikke noe drikke skal gis før maten er spist. Tvangsspising er et overgrep som er invaderende, ydmykende og krenkende og kan oppleves like invaderende som et seksuelt overgrep (Garbarino, 1988; Honneth, 2007, s. 141). For et barnehjemsbarn som må følge rutiner på når det skal gå på do, sove, stå opp, kan det å bli tvunget til å spise med makt ødelegge barnets forhold til mat både i barndommen og følge det inn i voksen alder (Robert Batsell et al., 2002). Barnas kamp mot maten kan og sees på som en motstandskamp mot stedet eller dets personale (Solheim, 1998, s. 107).

Mangel på stabilitet og barn i flokk

Barn på barnehjem er særs sårbare og kan være vanskeligere å inngi tillit, og det i større grad enn i en skoleklasse eller barnehage, siden barna her har sine traumer. Vi som jobber med barna, må kunne behandle hver enkelt som den personen de er og vise dem kjærlighet som er det de fleste av dem så sårt higer etter. De ønsker sårt å ha en familie, en mor, en far som de kan kalle sine, noe man ser tydelig når de resterende barna er lei seg når noen blir adoptert, siden det også er deres ønske.

Petras sitat refererer til en periode hvor mange av de faste omsorgspersonene forsvant fra den ene dagen til den neste og det var fullt kaos blant barna. Dette kaoset varte over tid. Nye ansatte kom til, men ble ikke værende. Det var mange som ikke visste hva de gikk til når de ble ansatt. Romina bekrefter dette, og sier at av de ti nyansatte hun var lovet av myndighetene, dukket kun to opp igjen etter noen dager på jobb. Man er ikke forberedt på å jobbe med barnehjemsbarn selv om man har egne barn. All den stabilitet og trygghet barna hadde hatt ble i denne perioden borte, og dette går tvert imot flere av artiklene i barnekonvensjonen (FN, 1989), blant annet artikkel 21 om barns rett til stabilitet og kontinuitet.

De nyansatte ble møtt av en stor gruppe barn, barn som hadde med seg historier ingen barn skulle vært nødt til å bære på. Korczak (2016) beskriver at for den uvante som opplever barn i en flokk kan dette føles overveldende. Sammen kan de bygge seg sterke og rive over ende en nyansatt. En av de nyansatte førskolelærerne har valgt en autoritær stil i forsøk på å oppnå respekt og orden. Min hypotese her er at væremåte og oppdragerstilen til denne ansatte er formet av hvordan hennes egen barndom har vært. Hvordan vi ter og oppfører oss ovenfor barn baseres på erfaringer vi står igjen med fra egen barndom (Bowlby, 2003, s. 148–149; Killén, 2007)

4.4.5 Oppsummering av barnehjemmets funksjon

Ut ifra overstående underkapitler ser en barnehjemmet som en institusjon som tar opp i seg og setter på spissen de alvorlige dilemmaene det bolivianske samfunnet befinner seg i.

De høye målene man har satt seg som en moderne velferdsstat går pr. i dag ikke i hop med de begrensede økonomiske ressursene, den tilgjengelige humane kapital og eksisterende kvaliteten på den offentlige forvaltningen. Dette viser seg i barnehjemmet og kontrollen med og den offentlige bruken av disse institusjonene. Barnehjemmet blir ikke bedre enn de ressursene det rår over. Når klientistisk og nepotistisk politikk med jevne mellomrom river i stykker velfungerende kollegier og staber og dermed også skjøre men viktige tillitsrelasjonen mellom ansatte og barnehjemsbarn, er det ikke lett å opprettholde troen på at barnehjemmet kan være en av veiene til en bedre fremtid for sårbare barn. Men det er

likevel mye som taler for at barnehjemmet og de team av ressurspersoner de samler rundt seg, i mange år ennå vil være en viktig ressurs i det bolivianske samfunnets barneverns- og familievernsarbeid.

4.5 Oppsummering med hovedfunn

Hovedfunnene fra overstående analysekapittel henger i stor grad sammen. Funnene som gjelder juridiske forhold, tilsier at det er kommet betydelige forbedringer av barns rettsikkerhet objektivt sett i det bolivianske samfunnet. Dessverre viser analysen av data fra barnehjemmet og samfunnet det skal betjene at realiteten er en annen. Det eksempelet som er valgt handler om at prinsippet om at søsken skal være samlet ved adopsjon eller institusjonsplassering ofte ikke blir fulgt. Særlig blir store søskengrupper splittet opp. I de rettslige prosedyrene settes denne kollektive retten opp mot retten det enkelte barn har til familieliv, trygghet og omsorg. Det blir altså en juridisk og barnevernsfaglig vurdering om barnets individuelle rett eller søskens kollektive rett skal veie tyngst. I adopsjons- og gjenforeningsaker viser min analyse at forarbeidet og oppfølgingen fra statens side ofte er så mangelfull, at den beste løsningen for barnet ikke vinner frem i prosessen samtidig som den kollektive retten heller ikke ivaretas.

Når det gjelder det andre hovedtemaet i analysen, om oppvekstvilkårene i Bolivia ble denne delt inn i en analyse av de sosiokulturelle og sosioøkonomiske faktorene hver for seg. Av de sosiokulturelle faktorene ble konservative holdninger og tabu løftet frem som hindre for at barns og mødres subjektive rettigheter når opp til å bli positive rettigheter og mer i tråd med de objektive rettighetene. Internalisering og *femicidio* fremkom gang på gang som et stort sosiokulturelt problem, men også et juridisk siden slike alvorlige lovbrudd sjeldent følges opp i rettsvesenet. I analysen av enkeltsaker fremkom det at foreldre ofte viderefører den oppdragelsesstilen de kjenner fra egen barndom.

Videre viser analysen av de sosioøkonomiske faktorene hvordan alvorlige økonomiske problemer i husholdet påvirker barnets ernæring, og foreldrenes selvrespekt i forbindelse med amming. Her er kommersielle aktører en kompliserende faktor.

Barn på institusjon er ofte fra høyriskofamilier som er i en marginal økonomisk situasjon og med overhyppighet når det gjelder familievold og oppdragervold. Her viser analysen at også sosiokulturelle særtrekk spiller inn, blant annet en machistisk kultur som aksepterer vold mot kvinner og barn. Til det siste har det nå skjedd store endringer på det juridiske plan, men endringene skjer sakte, mest grunnet dårlig offentlig og privat økonomi. Mitt funn er her at det er vanskelig å få til kulturell endring (holdninger og praksis) når de økonomiske forholdene er så marginale og usikre.

Lokalt på barnehjemmet viser min analyse at politiske skiftninger fører til manglende kontinuitet blant de ansatte og at dette igjen påvirker stabiliteten for barna. Funn knyttet til stabilitet og kontinuitet fremkommer også i analysen av arbeidet som gjøres med adopsjon og familiegjenforening der faren for at barn blir re-traumatisert viser seg å være stor. Her vil rett omsorg til rett tid kunne gjøre at de traumatiske opplevelsene til barna ikke ødelegger for fremtiden, men det viser seg at nye krav til økonomisk effektivisering av omsorgstilbudet tvert om går på bekostning av kvalitetstid med barna og styrking av voksenrelasjonene og tillit til voksne. De trenger å bli sett, hørt og anerkjent for sine bidrag, men her setter økonomisk rasjonell drift alvorlige begrensninger.

Mange av funnene leder altså mot den samme problematikken – knapphet på tid til profesjonell omsorg som er det aller viktigste for de sårbare barnehjemsbarna, samtidig som de viser kompleksiteten i denne. Her er det mange lag, både kulturelle og økonomiske, og de påvirker og er avhengig av hverandre.

Viktig for fremtiden er hvordan Bolivia som stat og plurinasjonalt samfunn skal både ivareta og videreutvikle sitt nasjonale og kulturelle mangfold og bevare de tradisjonelle lokalsamfunnene og urfolkskulturene mens man tar opp i seg moderne ideer om individuelle og sosiale menneskerettigheter, om barns rettigheter og kvinners og menns likestilling.

5 DISKUSJON MED UTGANGSPUNKT I

HOVEDFUNN

Jeg skal her diskutere funnene fra de to første temaene sett i lys av tredje del av problemstillingen som er barnehjemmets bidrag til å sikre barns beste i det bolivianske samfunnet, på bakgrunn av dagens situasjon og med utgangspunkt i barnekonvensjonen (FN, 1989). Jeg begynner kort med dagens situasjon som setter rammene for fremtiden og hva et samfunn bygges på. De hovedfunnene som skal diskuteres er i forhold til om barnets beste er å vokse opp med dysfunksjonelle foreldre eller på barnehjem og hvordan endringen fra institusjonalisering til støtte i hjemmet sees i Bolivia. Det er universelle spørsmål, der tilsvarende problematikk sees i mange land, og vi kjenner den også igjen via media og i den faglige diskusjonen i Norge.

Utenom gode initiativer og positiv utvikling på mange felt preges dagens Bolivia av polarisering og populisme, med en pågående politisk konflikt og store miljøutfordringer som viser seg som årlige skogbranner og mer ekstremvær. Dette er faktorer som kan være farlige for demokrati og rettsvesen («eldiario.net», 2022; Molina, 2022). Et samfunn må bygges på objektive lover, og avhenger av mange offentlige etaters arbeid for at lovene skal bli reelle, såkalte positive rettigheter. Det trengs fagpersoner med godt skjønn som jobber inn mot familier. Det trengs offentlige ressurser, kompetanse og kulturell forståelse til å skape holdningsendring og for at objektive lover blir etterlevd. Tilliten må bygges, mellom befolkningen og mellom stat og befolkningen. Tillit er en vesentlig byggestein for endring i samfunnet, tilliten kommer også med utviklingen av samfunnet, samtidig som tilliten er skjør for negative impulser. Dette er enklere sagt enn gjort, i et samfunn der intoleranse og urettferdighet har delt samfunnet over lang tid, de grupper som har opplevd urett i århundrer ikke kan bruke det som en grunn til å gjøre andre urett og hvor de privilegerte grupper i samfunnet må innse at de er med på å opprettholde urettferdigheten. Alle skal være like for loven.

Ser en til den lave prosenten av etterlevelse av loven kan dette sees i sammenheng med mangel på opplæring i lovene, trege rettsprosedyrer, korrupsjon og straffefrihet, mangel på

anerkjennelse og et polarisert samfunn som ikke anerkjenner det som er iverksatt av motparten som regler og lover de selv er forpliktet på å etterleve. Mangelen på tillit til endring og redsel for etterfølgelse var tydelig da mange barnehjemansatte mistet jobben, mange var redd for å heve sin rett i frykt for å bli svartelistet. Dette er en vond sirkel, tillit til hverandre og til staten trengs for å kunne skape endring, og de må stå sammen. De marginaliserte som har størst behov for rettferdighet, er dessverre de som har minst mulighet til å hevde sin rett til anerkjennelse i samfunnet.

5.1 En oppvekst med eller uten foreldre

Informanten Jorge sier:

Foreldreskap har alltid sine gode og dårlige sider for at ikke barnet skal slutte å utvikle seg. Det er ikke nødvendigvis at det handler om å være slem eller ikke slem.

Informanten Jorge poengterer her viktigheten av å differensiere mellom omsorgssvikt og et dysfunksjonelt foreldreskap (Wolfe & Mclsaac, 2011). Denne differensieringen krever at barnevernsansatte har kunnskap om kultur og samfunn. I noen deler av samfunnet kan herding av barna være en naturlig del av barneoppdragelsen og foreldrene forstår ikke at det kan bli tolket som mishandling eller neglisjering (Jávo, 2010).

FELCV må vise til sterk mistanke om mishandling for å gripe inn i en familie. Et gjentakende problem er ressursmangel, de får ikke fulgt opp eller vært nødvendige steder.

Representanter fra SLIM går inn for å forebygge, i verste fall skille barnet fra foreldrene for å sikre barnets trygghet. Dette er i samsvar med barnekonvensjonen (FN, 1989) som også fremhever viktigheten av familie. Men å sette grensen mellom dysfunksjonelle foreldre og foreldre som mishandler kan være diffus. Begge er ofte høyrisikogrupper, og hvor grensen går, særlig ved psykisk vold kan være en subjektiv oppfatning, fagpersoner kan ha en

oppfatning, barnet en og foreldre en annen. Internalisering og normalisering av vold i samfunnet spiller inn for hva som blir tolerert.

Som det kommer frem både i intervju med FELCV og som Andresen (2006) peker på i sin studie av barnehjemsbarn i Norge, så kan det også i Bolivia være vanskelig for andre å få innsyn i aktuelle forhold på barnehjemmene. Mange steder kreves tillatelse for å komme inn, og ved kontroll er alt tilsynelatende i orden forteller Jorge. Historiene kommer senere, som en ser med flere barnehjemsaker i Norge, når barna er blitt større, når de ser at ikke all behandlingen mot dem var som den skulle (Gjertsen, 2013). Men her er det også mange nyanser.

Som flere informanter og litterære kilder viser til er det ikke garantert det er barnets beste å bli flyttet vekk fra foreldre og til institusjon, men samlet sett så viser funn at barnehjemmene, spesielt for de yngre barna, i stor grad gir sunnere oppvekstvilkår enn barna ellers ville hatt (Andresen, 2006; Ericsson, 2009; Gjertsen, 2013). Jessica er en av dem som prøver å forbedre tilstanden på barnehjemmene, men sier at det er vanskelig i de saker med mangelfulle billedlige bevis og vitnesbyrd. Om barnets beste blir oppfylt i best mulig grad hos dysfunksjonelle foreldre eller på barnehjem avhenger i stor grad av institusjonens ansatte, og deres verdier og holdninger. Dette bekrefter Bowlbys (2005) forskning. Ansattes barnesyn former stedet og barna, samtidig som barnehjemmet på mange måter reflekterer samfunnets normer og verdier. Men dersom barnehjemmet kan gå frem som gode eksempler i samfunnet og blir gitt den stabilitet og kunnskap de trenger, kan det være godt nok til at de sårbare får en god nok oppvekst, ikke en optimal, men en god nok (Berg, 1979; Killén, 2007).

5.2 Fra institusjonalisering til støtte i hjemmene grunnet barnets beste

Et skifte trengs og skiftet fra institusjonalisering til støtte i familiene har begynt og er nødvendig for å finne en løsning på barnevernsproblematikken i landet, i tråd med barnekonvensjonen (FN, 1989) og landets lover. En må prøve å hjelpe barna der de er, og

hjelpe foreldrene til å være gode omsorgspersoner. Men det er flere av familiegjening- og adopsjonssakene som vitner om at det fremdeles er foreldres rett som veier tyngre enn barnets rett. Det er også dokumentert mangelfullt bakgrunnsarbeid og oppfølging. Riktignok skal saker med tilbakevending og adopsjoner skje så raskt som mulig, men det skal være et grundig forhåndsarbeid bak hver sak for å sikre barnets beste. Både Petra og Jessica forteller om barn som returneres til barnehjemmet etter tid hos biologiske forelder der barna reagerer med re-traumatisering eller fra adopsjonsforeldre da barn og foreldre ikke klarer å skape en relasjon. Jessica peker på at det kan synes som at gjening og adopsjon noen ganger er mest for syns skyld og økonomi.

En reduksjon i antallet institusjonaliserte barn ser bedre ut statistisk. Barns rett på omsorg og familie blir vektlagt ved at barn gis alternativ omsorg, data viser derimot at det er flere kompliserende faktorer og mangelfullt bakgrunnsarbeid. Noe som utviklingen av jenten som Maite hadde vært bekymret for vitner om, Maite forteller måneder etter intervjuet:

Situasjonen til jenten har forverret seg, foreldrene har ikke betalt husleie og rømt til Santa Cruz. Foreldre og jenten skulle fremdeles være under jevnlig oppfølging av en sosialarbeider, som heller ikke har vist seg. Jeg har vært i kontakt med advokat, og foreldrene og sosialarbeideren kan bli tiltalt for forsømmelse av jenten.

Hverken foreldre eller stat har fulgt sitt mandat på bekostning av barnets beste som i dette tilfellet ville være å få bli værende på barnehjemmet. Forholdet mellom de juridiske lover og praksis avhenger av mange etater. Det trengs fagpersoner med godt skjønn som jobber inn mot familier, det trengs offentlige ressurser og kompetanse. Her har det sviktet på mange punkter. Men dette er langt fra noe særegent for Chuquisaca og Bolivia. Det er et universelt problem. I Norge kommer det både eldre og nye saker frem i nyhetsbildet der staten ikke har oppfylt sitt ansvar for barn, der det har vært bekymringsmeldinger og faresignal, men inngripen har latt vente på seg.

I oppdragelsesstilene som er rådene på barnehjemmet sees en blanding mellom autoritær og autorativt, med en konflikt mellom de forskjellige synene, der den autorative må jobbe i

bakgrunnen av den autoritære som tar mest plass. Oppdragelsesstilene på barnehjem og andre institusjoner skiller ikke seg nødvendigvis særlig fra den praksis som er i private hjem. Behandlingen på barnehjemmene avspeiler det utbredte synet på barn i den konteksten de lever i (Bowlby, 2005)

En endring som har skjedd i barnehjemmet de siste årene vitner om mer effektivisering i barnehjemmets tilbud, og dette har gått på bekostning av kvaliteten. Kvalitet viser her til tidsressursen som trengs for å kunne gi omsorg, kjærlighet, oppdragelse, og som er med på å forme barna. I det ligger også å forme hvordan fremtiden til barna og til landet blir. I Norge er effektivisering på bekostning av kvalitet, en velkjent frase fra alle velferdssektorer i et samfunn der mer og mer skal styres i henhold til markedslogikk. Men hvordan måler man kvantitet fremfor kvalitet på omsorg og kjærlighet? Det er verdier som setter varige spor, men de kan aldri måles i penger. Gmeiner (Berg, 1979) peker på at vi må se de barn som står i fare for å vende ryggen mot samfunnet, ved rett omsorg og kjærlighet kan barna bli viktige bidragsyttere i samfunnet.

Femicidio og internalisering av vold er en kjensgjerning, og abort er tabu, også i helsevesenet. Da er det kanskje ikke så rart at noen foreldre ser seg tvunget til å ta valget om å sette vekk barnet sitt. Om barnet i tillegg ikke er født friskt og det er langt til nærmeste by og medisinsk hjelp, som en også skal ha penger til, da blir situasjonen enda verre. Grunnen til at noen velger å sette vekk barnet kan være for å redde både barnet og eventuelle søsken fra sult og neglisjering. 50 prosent av institusjonaliserte barn er i institusjon på grunn av neglisjering eller at foreldrene har overgitt sitt ansvar (Schreiner & Calderón, 2021). Negative trekk som aggresjon og dominans blir forsterket ved nød. Det forskes på forholdes mellom strukturene, seksuell praksis og overgrep, og dette kan sees i sammenheng med internalisering av vold, samt avhengighet som gjør at mange blir i et voldelig forhold. Slik kan en voldelig barndom gå i arv (Ansah Ayisi, 2015; Killén, 2007).

Selv om funnene i denne oppgaven er analyserte funn i en boliviansk kontekst, har de likevel universell relevans. Med tanke på egen rolle som lærer har jeg i denne forskningen blitt mer observant på betydning av de ordene man bruker, og virkningen av oppdragerstil og annerkjennelse på selvfølelse, selvtillit og selvrespekt. Problematikk med internalisering og polyviktisering av vold i høyrisikogrupper kan sees igjen hos krisesentre og saker angående

vold i nære relasjoner, blant annet i Norge. Å sette spørsmålstegn ved hva som er barnets beste er aktuelt i barnevernssaker også i Norge. Den norske stat har blitt kritisert for at barn og ungdom har blitt kasteballer mellom ulike fosterhjem og institusjoner, og at barn har vokst opp i voldelige familier uten at barnevernet har grepet inn på et tidlig nok tidspunkt (Hagen & Ness Kotsbakk, 2022; Hilland, 2022). Som i Bolivia må en se hvordan en kan hjelpe familier før omsorgskvaliteten blir brutt, og hjelpe høyrisikofamilier over tid. Det må gis verktøy til at familiene kan klare å gi barna et verdig liv.

6 AVSLUTNING

6.1 Konklusjon

Bolivia har fått et betydelig sterkere rettsvern, som lov mot fysisk avstraffelse. Fattigdom i seg selv er også tatt vekk som grunn til at barn kan havne på barnehjem. Det er store likheter mellom barnekonvensjonen (FN, 1989), grunnloven (Estado Plurinacional de Bolivia, 2009) og barneloven (Ley 548, 2014), men det er ennå en lang vei å gå med den praktiske utbredelsen. Med tanke på barnets beste i det bolivianske samfunnet forbedringspotensialer, som blant andre informantene Jessica poengterer. Kvinner og barn er fremdeles de som blir diskriminert i samfunnet. Dette kommer tydelig frem på statistikker om *femicidio* og *infanticidio*. Vold mot kvinner er en av rettighetene som skulle prioriteres, men vold er i stor grad internalisert i holdningene, og et holdningsskifte kan ta flere generasjoner. Det er vanskelig å gi en god nok barndom til sitt barn om man som forelder selv aldri har hatt en god nok barndom (1982, 2005).

Nylig gikk Bolivias ambassadør i Iran ut og sa at Bolivia fordømte de feministiske demonstrasjonene og støttet regimet (*Infobae.com*, 2022). Denne støtten kan nok sees som et politisk spill, men det gir også et stikk til egen befolkning om at kvinners integritet og liv er lite verdt selv om det er vedtatt i grunnloven. Dette bekrefter viktigheten av den jobben flere av mine informanter gjør hver dag i kampen for bolivianske barn og kvinner. Jessica og Maite som begge er deltakende i feministbevegelsen i Sucre forteller at de har møtt mye motstand og hets når de har protestert mot patriarki, machisme og konservative holdninger. Som WVS viser så er mødrenes holdninger avgjørende for barnas verdier og holdninger. Veien for endring og bedring er via utdanning og særlig utdanning av kvinner. De som jobber mot endringene må ha tålmodighet og tåle mye motstand i sitt arbeid, med tanke på at de frøene de sår skaper fremtiden.

Clara oppsummerer mye av problematikken:

... angående disse temaene vi har snakket om, så tenker jeg at temaet er, eller at problemet kanskje her er, det konservative Bolivia og den doble moralen.

Paradoksalt forventer befolkningen raske politiske endringer, mens deres egne holdninger forblir status quo. Holdninger ervervet fra egen barndom samt generelt i samfunnet kan være til hinder for at rettigheter blir fulgt opp på en god måte, sammen med de begrensninger økonomien setter. Men en ser også at i turbulente tider så vender folk mer tilbake til tradisjonelle verdier.

Sett ut ifra responsen til noen av mine informanter angående grunnloven så var grunnloven kanskje forut for sin tid. Den inneholder viktige punkter for urbefolkning, kvinner, mangfold og miljø, og er på mange måter revolusjonerende, ikke i forhold til samtiden, men i forhold til manges holdninger. Samtidig ser landets befolkning de store kontrastene til hvordan de selv lever og at staten ikke fyller sine oppgaver sett ifra grunnloven, og at befolkningen heller ikke fyller sine plikter for staten, som kan sees i de holdninger og fordommer som hindrer at rettigheter blir fulgt i praksis, slik en så i eksempelet med vanskeligheter ved kjøp av prevensjon og i seksualundervisning.

Både grunnlov (Estado Plurinacional de Bolivia, 2009) og barnelov (Ley 548, 2014) viser en utopi av et samfunn. Et samfunn som på mange områder ligger langt fra realiteten til den store andel av den bolivianske befolkning, som ser og opplever at deres og andres rettigheter ikke blir fulgt. Det kan forklare uttrykk som:

«Grunnloven har ikke stor nytte, bedre å bruke den til å tenne bål med»

«Det virker som de vært helt fjerne når de har signert, signert konvensjonen som om de har gitt ut autografer»

Det er viktig å ha mål, som gir visjoner og håp, noe å strekke seg etter, som Gmeiner (Berg, 1979) ønsket med sine barnebyer, men distansen må ikke bli for stor. Når en ser til grunnloven og barns rettigheter i Bolivia ser det ut som det er nettopp dette som har skjedd.

Er spranget så stort at det sees på som en hån mot befolkningen som opplever at lovene og etterlevelse av lovene er for langt vekke fra realiteten?

6.2 Videre forskning

Gode og varige endringer skjer ofte ikke over natten, og Bolivia har ennå et stykke igjen å gå når det gjelder barns og kvinners status i samfunnet. Dette innbefatter blant annet etterfølgelse av deres juridiske rettigheter, annerkjennelse og et holdningsskifte. Ser man på Bolivias utvikling de siste tiårene, ser man mange forbedringer og det har vært store endringer på relativt kort tid. Pandemi, *caudillismo*, holdninger og sosiokulturelle tabuer er faktorer som gjør at det til tider virker som det ikke går fremover. Via feltarbeidet nå og tidligere turer har jeg blitt kjent med mange mennesker som jobber for endring i tråd med barnekonvensjonen (FN, 1989) og verdiene til Korczak (2016) og Gmeiner (Berg, 1979). De jobber for barnets beste og viser med sitt engasjement at endring er mulig, at små bidrag fra mange personer kan gjøre et stort utslag og selv en enkeltperson kan utgjøre store ting for noen. Det store spørsmålet er hvilken type eller offentlig struktur kan samordne alle disse initiativene? Dette ønsker jeg å følge igjennom mitt engasjement i Niños Sucre og i videre samarbeid med de mange engasjerte fagpersonene jeg har møtt i dette prosjektet.

I videre arbeid og forskning vil jeg blant annet prøve å samarbeide med Jessica og Maite om en artikkel rettet til barnets dag som retter søkelyset på barnets situasjon i Chuquisaca.

REFERANSELISTE

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. N. (2015). *Patterns of Attachment*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203758045>
- Andersson, G. & Sward, H. (2007). *Barn utan hem—Olika perspektiv*. Studentlitteratur.
- Andresen, A. (2006). *Hender små: Bortsetting av barn i Norge 1900-1950*. Fagbokforlaget.
- Ansah Ayisi, R. (2015). *Children of Bolivia—One of the world's most diverse nations*. UNICEF Bolivia. <https://issuu.com/>
- Ansell, N. (2006). *Children, Youth and Development*. Routledge.
- Ansell, N. (2017). *Children, youth and development* (Second Edition). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Ariès, P. (1980). *Barndommens historie*. Gyldendal.
- Arnade, C. W. & McFarren, P. J. (2021, 20. april). Bolivia. I *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Bolivia>
- Arnade, Charles W. & McFarren, P. J. (2022, 26. august). Bolivia. I *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Bolivia>
- Ayuda en Acción, Welthungerlifer & Helvetas Bolivia. (2022). *Índice Global de Hambre Informe Bolivia*. <https://www.welthungerhilfe.org/>
- Bae, B. (2007, 10. januar). *Å se barn som subjekt—Noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Avdeling for lærerutdanning, Høgskolen i Oslo. <https://www.regjeringen.no/no/id4/>
- Barnevernet*. (u.å.). Barneombudet. Hentet 26. juli 2022 fra <https://www.barneombudet.no/for-barn-og-unge/dine-rettigheter/barnevernet>
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Becker, H. S. (1977). *Sociological work: Method and substance* (1. ed). Transaction Books.
- Befolkning, migrasjon og urbanisering*. (2021, 13. juli). FN-sambandet. <https://www.fn.no/tema/fattigdom/befolkning>
- Berg, C. J. (1979). *SOS barnebyene og Hermann Gmeiner*. Fabritius Forlag.
- Birth rate, crude (per 1,000 people)—Bolivia, Latin America & Caribbean*. (2022a, 12. september). The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CBRT.IN?end=2019&locations=BO-ZJ&start=1960&view=chart>
- Boe, E. M. & Gisle, J. (2021, 22. november). Rettigheter—Juridisk. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/rettighet_-_juridisk
- Bolivia condenó las marchas feministas en Irán y apoyó al régimen*. (2022, 9. oktober). <https://www.infobae.com/america/>

- Bolivia está polarizada por la intolerancia e injusticia. (2022, 7. august). *El Diario*.
<https://www.eldiario.net/portal/2022/08/07/bolivia-esta-polarizada-por-la-intolerancia-e-injusticia/>
- Bolivia: La República de caudillos y oligarcas*. (2006). CEDIB. <https://cedib.org/wp-content/uploads/2007/11/modulo-6-com.pdf>
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss* (2nd ed). Basic Books.
- Bowlby, J. (2003). *En sikker base: Tilknytningsteoriens kliniske anvendelser* (B. Nake, Overs.). Det lille Forlag.
- Bowlby, J. (2005). *A secure base: Clinical applications of attachment theory* (Reprinted). Routledge.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Briancon, M. (2020, 5. februar). Opciones para niños y niñas viendo en hogares de acogida de Cochabamba. I UNICEF. <https://www.unicef.org/bolivia/>
- Brinkmann, S. & Tangaard, L. (2012). *Kvalitative Metoder: Empiri og teoriutvikling* (1.utgave). Gyldendal Akademisk.
- Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. (2021). *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Bolivia* [Human Rights, and Labor]. <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/bolivia/>
- Calizaya Vargas, M. (2018, 6. november). Bolivia tiene una deuda “histórica” con la niñez. *Correo del Sur*. <https://correodelsur.com/>
- Campos Lopez, E. (2016, 14. februar). *Pujllay, entre ceremonias y misticismos*. <https://correodelsur.com/>
- Campos López, E. (2019, 18. mars). Pujllay y pucara recuperan tradición. *Correo del Sur*. <https://correodelsur.com/>
- Castro, P. (2007). El caudillismo en América Latina, ayer y hoy. *Política y cultura*, 9.29. http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0188-77422007000100002&lng=es&tlng=es.
- Cazas, A. (2022, 11. oktober). Luto en el Día de la Mujer: 74 feminicidios y 90% de los agresores con antecedentes. *Pagina Siete*. <https://www.paginasiete.bo/>
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2nd edition). Sage.
- Child disciplinary practices at home: Evidence from a range of low- and middle-income countries*. (2010). UNICEF. <https://data.unicef.org/>
- CIA. (2022, 12. juli). *Bolivia*. The World Factbook. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/bolivia/>
- CJA & UNFPA. (2019). *Estudio sobre niñas, niños y adolescentes huérfanos y huérfanas por feminicidio en el departamento de Chuquisaca*. Editorial “Tupac Katari”; https://bolivia.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/huerfanos_y_huerfanas_por_feminicidio-2-12-2020.pdf. Editorial “Tupac Katari”

- Clark, A., Moss, P. & Kjørholt, A. T. (Red.). (2005). *Beyond listening: Children's perspectives on early childhood services*. Policy Press.
- Clasismo. (2022a). I *Real Academia Española*. <https://dle.rae.es/clasismo>
- Corradi, C., European Parliament, & Directorate-General for External Policies of the Union. (2021). *Femicide, its causes and recent trends: What do we know?* <https://op.europa.eu/en/home>
- Crenson, M. A. (2001). *Building the Invisible Orphanage: A Prehistory of the American Welfare System*. Harvard University Press.
- Cunningham, H. (1996). *Barn og barndom: Fra middelalder til moderne tid*. Ad Notam Gyldendal.
- Dahl, Ø. (2004). *Møter mellom mennesker—Interkulturell kommunikasjon* (4. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal.
- Delgado Orea, J. (2014). *Las frases que harán grandes a tus hijos*. Plataforma Editorial.
- Dos nuevos casos y alistan alerta amarilla en Sucre. (2022, 13. oktober). *Correo del Sur*. <https://correodelsur.com/>
- El Ministerio de Culturas y Turismo. (2014). *El Pujllay y el Ayarichi: Músicas y danzas de la cultura yampara*. El Ministerio de Culturas y Turismo. <https://ich.unesco.org/doc/src/26149.pdf>
- En Bolivia viven casi tres millones de niñas y niños*. (2017, 12. april). [Statestikk]. Instituto Nacional de Estadística. <https://www.ine.gob.bo/index.php/en-bolivia-viven-casi-tres-millones-de-ninas-y-ninos/>
- Ericsson, K. (2009). *Samfunnets stebarn*. Universitetsforlaget.
- Eriksen, E. (2019). *Prinsippet om barn(et)s beste i barnehage(kon)tekster* [Avhandling levert for graden philosophiae doctor (ph.d.)]. UIT Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning.
- Eriksen, T. H. (2004). *Store steder store spørsmål*. Universitetsforlaget.
- Escobari de Querejazu, L. (2009). *Mentalidad social y niñez abandonada en La Paz (1900-1948)*. Institut français d'études andines; Plural Editores.
- Estado Plurinacional de Bolivia. (2009). *Constitución Política del Estado (CPE) de 7 de febrero de 2009*. https://www.oas.org/dil/esp/constitucion_bolivia.pdf
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon*. Fagbokforlaget.
- Femicidio. (2022b). I *Real Academia Española*. <https://dle.rae.es/femicidio>
- Finkelhor, D., Ormrod, R. K. & Turner, H. A. (2007). Poly-victimization: A neglected component in child victimization. *Child Abuse & Neglect*, 31(1), 7–26. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.06.008>
- FN. (1945). *FN Pakten* (26.06.1945). <https://www.fn.no/>
- FN. (1948). *Verdenserklæringen for Menneskerettigheter* (1948. utg.). <https://www.fn.no/>
- FN. (1966a). *Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter*. <https://www.fn.no/>

- FN. (1966b). *Internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter*.
<https://www.fn.no/>
- FN. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter av 20. November 1989*.
<https://www.regjeringen.no/no/id4/>
- FN-sambandet. (2021, 20. januar). *Bolivia*. FN-sambandet. <https://www.fn.no/Land/bolivia>
- Follesø, R. (2021). *Hva er barnevern*. Universitetsforlaget.
- Fraser, N. (2009). Sosial rettferdighet i identitetspolitikkenes tidsalder. *Agora*, 27(4), 213–235.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2009-04-14>
- Furseth, I. & Everett, E. L. (2020). *Masteroppgaven: Hvordan begynne—Og fullføre* (Bd. 3).
 Universitetsforlaget.
- Galeano, E. (1998). *La pobreza como delito*. Editorial Cantaro.
<https://www.escriitoresyperiodistas.com/NUMERO72/gaelano.html>
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3),
 167–191. JSTOR. <http://www.jstor.org/stable/422690>
- Garbarino, J. (1988). Preventing childhood injury: Developmental and mental health issues.
American Journal of Orthopsychiatry, 58(1), 25–45. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1988.tb01564.x>
- Geoghegan, T. (2017). *En deuda con la niñez: Informe sobre la niñez en el mundo 2017*. Save
 the Children International.
https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/endofchildhood_report_2017_spanish.pdf/
- Gjertsen, P.-Å. (2013). *De usynlige barna*. Fagbokforlaget.
- Guerra, P. & Drexler, J. (2014). *Directo Libertad 8*. Sony Music Entertainment.
- Gystad Waagø, M. (2020). Hvilken funksjon har bemanningsnormen når den ikke fungerer i
 praksis? *barnehage.no*. <https://www.barnehage.no/bemanningsnormen-nar-den-ikke-fungerer-i-praksis/141145>
- Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M.,
 Norris, P., Ponarin, E. & Puranen, B. (2022). *World Values Survey Wave 7 (2017-2022)
 Cross-National Data-Set (4.0.0)* [Data set]. World Values Survey Association.
<https://doi.org/10.14281/18241.18>
- Hagen, T. A. & Ness Kotsbakk, K. K. (2022). *Før han ble 18 år flytta Patrik 14 ganger – hvor
 mange som har det som han vet vi ikke*. NRK. <https://www.nrk.no/>
- Halvorsen, T. (2012). *Miljøarbeid i institusjoner for utsatte unge*. Fagbokforlaget.
- Hansteen, H. M. (2009). Anerkjenningsløysle og varefetisjisme. *Agora*, 27(4), 101–113.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2009-04-07>
- Hart, S. & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon: Tilknytning hos Winnicott, Bowlby,
 Stern, Schore og Fonagy*. Gyldendal akademisk.
- Hilland, L. (2022, 18. februar). Fylkeslegen: – Vi ønsker å finne ut hvordan barna i familien
 har blitt fulgt opp helt siden fødselen. *Bergens Tidende*. <https://www.bt.no/>

- Holm, S. F. (2017, 3. november). *Bombene som revolusjonerte barneomsorgen*.
<https://psykologisk.no/2014/05/bombene-som-revolusjonerte-barneomsorgen/>
- Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Pax Forlag.
- Honneth, A. (2009a). Mellom Aristoteles og Kant. Skisse til anerkjennelsens moral. *Agora*, 27, 159–175. <http://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2009-04-10>
- Honneth, A. (2009b). Omfordeling som anerkjennelse. *Agora*, 27(4), 236–257.
- Infanticidio*. (2022c). <https://dle.rae.es/infanticidio>
- Isdal, P. (2018). *Mening med volden* (2. utg.). Kommuneforlaget.
- Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer: Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforlaget.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Abstrakt.
- Kehily, M. J. (Red.). (2015). *An introduction to childhood studies* (Third edition). Open University Press.
- Killén, K. (2007). *Barndommen varer i generasjoner: Forebygging er alles ansvar*. Kommuneforlaget.
- Korczak, J. (2016). *Barnets rett til respekt* (A. Banach, Overs.). Cappelen Damm akademisk.
- Korczak, J. (2018). *Hvordan elske et barn* (A. Banach, Overs.). Cappelen Damm akademisk.
- Korsvold, T. (2016). *Perspektiver på barndommens historie*. Fagbokforlaget.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk—Om å forstå og fortolke* (2. utgave). Gyldendal Akademiske.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Kvam Bårdstu, S., Lingås Haukedal, C. & Torgersen, L. (2021). *Hva kjennetegner gode (adoptiv)foreldre?* (978-82-8406-169-6). FHI. <https://www.fhi.no/>
- Lambert, R. (2019. desember). Et altfor lett statskupp. *Le Monde diplomatique*.
- Las DNA, el eslabón débil del Sistema Plurinacional de Protección de NNA*. (2021). Ministerio de Justicia y Transparencia Institucional.
<https://www.unicef.org/bolivia/media/3976/file/Situaci%C3%B3n%20Defensor%C3%ADas%20de%20la%20Ni%C3%B1ez%20y%20Adolescencia.pdf>
- League of Nations. (1924). *Declaration of the Rights of the Child*. http://cpd.org.rs/wp-content/uploads/2017/11/01_-_Declaration_of_Geneva_1924.pdf
- Ley 548. (2014). *Código Niña Niño Adolescente* (Ley 548, 17.07.2014).
<http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/98215/116793/F-1309915559/BOL98215.pdf>
- Lund Johannessen, Ø. (2016). *Kulturkompetanse i religionsundervisningen? En studie av religionslæreres arbeid i det mangfoldige klasserommet: Vol. Nr. 279*. [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Stavanger, Det humanistiske fakultet, Institutt for kultur- og språkvitenskap.]. Universitetet i Stavanger, Det humanistiske fakultet, Institutt for kultur- og språkvitenskap.

- Lund Johannessen, Ø. & Haus, S. (2015). Kultur—Til nytte og besvær. I T. S. Drønen, K. Fretheim & M. Skjortnes (Red.), *Forståelsens gyldne øyeblikk: Festskrift til Øyvind Dahl*. Fagbokforlaget.
- Lundeberg, H. (2022). *Bolivia: Og folket som tok framtida tilbake*. Manifest.
- Maccoby, W. A. (1984). Middle childhood in the context of the family. I *Development during middle childhood: The years from six to twelve*. National Academy Press.
- Mamani Ramírez, P. (2016, 4. juli). *Del Alto Perú colonial al bicentenario neocolonial*. Uni Diversidad. <https://www.unidiversidad.com.ar/del-alto-peru-colonial-al-bicentenario-neocolonial>
- Mevik, K. & Lillevik, O. G. (2016). *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (O. Edvardsen, Red.; 1. utgave). Gyldendal akademisk.
- Ministerio de Economía y Finanzas Públicas. (u.å.). *¡Con la Nacionalización ganamos todos!* https://medios.economiayfinanzas.gob.bo/MH/documentos/Materiales_UCS/Biptico_triptico/B%C3%ADpticoNAL.pdf
- Moccia, P. (2009). *The State of the World's Children 2010: Special Edition* (D. Anthony & C. Brazier, Red.). Unicef. <https://www.unicef.org/>
- Molina, F. (2022, 23. oktober). *Santa Cruz comienza un paro indefinido para que se adelante el censo en Bolivia*. <https://elpais.com/america-colombia/2022-10-23/santa-cruz-comienza-un-paro-indefinido-para-que-se-adelante-el-censo-en-bolivia.html>
- Morán Faúndes, J. M. (2013). Feminismo, Iglesia Católica y derechos sexuales y reproductivos en el Chile post-dictatorial. *Revista Estudios Feministas*, 21(2), 485–508. <https://doi.org/10.1590/S0104-026X2013000200004>
- Moreno Morales, D. E., Aruzamén Zambrana, Z. M., Choque Aldana, M., Monasterio Zabala, I., Osorio Michel, D., Saavedra Berbetty, L. I. & Vargas Villazón, G. (2018). *Los valores sociales de la juventud en Bolivia. Informe nacional de la encuesta mundial de valores en Bolivia—Población adolescente*. Ciudadanía, UNFPA, UNICEF, WVS, CIS, OXFAM.
- Muller, M. (1974). *The Baby Killer*. War on Want. <https://waronwant.org/>
- Mørch, W. T. & Skre, I. B. (2020, 9. mars). John Bowlby. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/John_Bowlby
- Nietzsche, F. (1993). *Tragediens fødsel* (A. Haaland, Overs.). Pax Forlag.
- Nuñez, A., González, P., Talavera, G. A., Sanchez-Johnsen, L., Roesch, S. C., Davis, S. M., Arguelles, W., Womack, V. Y., Ostrovsky, N. W., Ojeda, L., Penedo, F. J. & Gallo, L. C. (2016). Machismo, marianismo, and negative cognitive-emotional factors: Findings from the Hispanic Community Health Study/Study of Latinos Sociocultural Ancillary Study. *Journal of Latina/o Psychology*, 4(4), 202–217. <https://doi.org/10.1037/lat0000050>
- OHCHR. (u.å.). *Ratification Status for CRC - Convention on the Rights of the Child*. Hentet 18. november 2022 fra https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?Treaty=CR&Lang=en&fbclid=IwAR3N1xjuymIsoFVGrd-A8tGPE5K1sT9c8v-BoObG4a3DEJf9UOX8ifybiKI

- Omsorgssvikt*. (2018, 6. april). Bufdir.no.
https://www.bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Vern_mot_overgrep/Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_med_funksjonsnedsettelser/Tegn_pa_vold_og_overgrep/Omsorgssvikt/#:~:text=Omsorgssvikt%20er%20en%20vedvarende%20manglende,psyki%20ske%20og%2Feller%20medisinske%20behov.
- Opsal, J. (2015). Hellige fordommer i religionsmøter. I T. S. Drønen, K. Fretheim & M. Skjortnes (Red.), *Forståelsens gyldne øyeblikk: Festskrift til Øyvind Dahl*. Fagbokforlaget.
- Pollock, L. A. (1983). *Forgotten children: Parent-child relations from 1500 to 1900*. Cambridge University Press.
- Ponce Malaga, O. V. (2022, 11. oktober). *Memorandum Circular N' 056/2022*.
https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid04Jat1txPJEE5gNqYmkjuS7praxqte19ex2Pp5zWfCs2sLKTwxwSiiDcA2dj4gzWI&id=100008591051800
- Quispe Yujra, M., Villalba, P., Condori, M. A. & Vilaseca, G. (2021). *Infanticidio y violencia extrema contra niñas y niños en la Bolivia contemporánea* [Universidad Mayor de San Andrés Facultad de Ciencias Sociales Carrera de Sociología. Instituto de Investigaciones Sociológicas-IDIS "Mauricio Lefebvre"].
<https://umsa.bo/documents/63818/0/Magaly+Quispe+Infanticidio-.pdf/24d128a7-04e1-ed47-1c3e-69eb1461954d>
- Redd Barna. (u.å.). *Hva er barnekonvensjonen?* Hentet 28. februar 2022 fra
<https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barns-rettigheter/hva-er-barnekonvensjonen/>
- Robert Batsell, W., Brown, A. S., Ansfield, M. E. & Paschall, G. Y. (2002). "You Will Eat All of That!": A retrospective analysis of forced consumption episodes. *Appetite*, 38(3), 211–219. <https://doi.org/10.1006/appe.2001.0482>
- Robertson, J. & Robertson, J. (1971). Young Children in Brief Separation: A Fresh Look. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 26(1), 264–315.
<https://doi.org/10.1080/00797308.1971.11822274>
- Sandvik, G., Christenen, J., Joys, C., Enander, H. & Weibull, J. (2022, 8. juli). Norway. I *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Norway>
- Santa Cruz entre 15 ciudades que más crecen en el mundo*. (2015, 19. september). [Nettavis]. El Diario Nacional.
https://www.pub.eldiario.net/noticias/2015/2015_09/nt150919/nacional.php?n=25&-santa-cruz-entre-15-ciudades-que-mas-crecen-en-el-mundo
- Sardiña, M. (2020, 29. desember). *Derechos de las mujeres en América Latina, entre dos pandemias*. <https://www.france24.com/es/programas/especial-noticias/20201229-pandemia-derechos-de-la-mujer-femicidios-violencia-de-genero>
- Schreiner, G. & Calderón, K. (2021). *Estudio sobre el estado de situación de niñas, niños y adolescentes en acogimiento institucional* (s. 4 og 7). Ministerio de Justicia y Transparencia Institucional, UNICEF. <https://www.unicef.org/bolivia/>
- Schrumpf, E. (2007). *Barndomshistorie*. Samlaget.

- Shah, V. (2022, 25. juli). *The Failures of American Sex-Education*. Center for Global Reproductive Health. <https://dukecenterforglobalreproductivehealth.org/>
- Silverman, D. (2020). *Interpreting qualitative data* (6E utg.). SAGE.
- Smith, L. (2017). Tilknytning: Teori og forskning. I L. M. Gulbransen (Red.), *Oppvekst og psykologisk utvikling*. Universitetsforlaget.
- Smith, L., Brandtzæg, I. & Torsteinson, S. (2019). *Barn og relasjonsbrudd. Bind 1, Makroseparasjoner: Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak* (1. utgave). Fagbokforlaget.
- Solheim, J. (1998). *Den åpne kroppen. Om kjønnsymbolikk i moderne kultur*. Pax Forlag.
- Solvoll, B. & Sagen, A. (2010). Forskningsmoraliske utfordringer ved feltmetodisk arbeid i egen organisasjon. I *Etiske utfordringer i praksisnær forskning*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Spain in The Americas. (1992. februar). *National Geographic*, 181(2), 90a.
- Stunting in a nutshell. (2015, 19. november). <https://www.who.int/>
- The Inglehart-Welzel World Cultural Map*. (u.å.). <http://www.worldvaluessurvey.org/>
- The World Bank in Bolivia*. (2022b, 10. oktober). Worldbank.org. <https://www.worldbank.org/en/country/bolivia>
- Tingstad, V. (2019). Hvordan forstår vi barn og barndom? *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 5(0), 96. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1512>
- Ulvund, S. E. (2020, 6. januar). Barneoppdragelse. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/barneoppdragelse>
- UNFPA. (2022, 22. mars). Una menor de 15 años se embaraza cada cuatro horas en Bolivia. *Correo del Sur*. <https://correodelsur.com/>
- Wolfe, D. A. & Mclsaac, C. (2011). Distinguishing between poor/dysfunctional parenting and child emotional maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 35, 802–813.
- Wright, M. Robinson. (1907). *Bolivia, el camino central, de sur-América, una tierra de ricos recursos y de variado interés*. J. Barrie e hijos; [etc., etc.
- Ytrehus, L. A. (2015). Likeverd og makt i interkulturell kommunikasjon: Utviklingssamarbeid mellom skandinaviske og bolivianske organisasjoner. I T. S. Drønen, K. Fretheim & M. Skjortnes (Red.), *Forståelsens gylne øyeblikk: Festskrift til Øyvind Dahl*. Fagbokforlaget.
- Zapana S., V. (2022, 11. oktober). Por tercer año consecutivo, La Paz es el departamento con más feminicidios. *Pagina Siete*. <https://www.paginasiete.bo/>
- Øverlien, C., Hauge, M.-I. & Schultz, J.-H. (2016). *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. Universitetsforlaget.
- Aanesen, K. H. (2021, 1. desember). Normer, verdier og holdninger. I NDLA. NDLA. <https://ndla.no/article/18692>
- Ås, B. (1981). *Kvinner i alle land ... Håndbok i frigjøring*. H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).

VEDLEGG

Vedlegg 1 - Meldeskjema NSD

06.10.2022, 20:32

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Meldeskjema

Referansenummer

356008

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Religion
- Filosofisk overbevisning

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

- en som planlegges å intervjues er nonne og administrativ leder av barnehjemmet, jeg kommer til å spørre om hun ønsker være anonym eller om jeg kan bruke hennes fornavn og tittel i oppgaven.
- representant fra SEDEGES, her kan jeg etter ønske fra dem referere til dem som organisasjon eller personens navn avhengig av hva organisasjonen tillater.
- Rolando Encinas, ansvarlig for prosjekt Chuquisaca - UNFPA. Siden han står bak en av rapportene om barns situasjon i området regner jeg han som en mer offentlig person.
- Cristina Garnica eller Willer Tellez - Lederroller i Centro Mariposa.

Prosjektinformasjon

Prosjektittel

Master i Interkulturelt arbeid

Prosjektbeskrivelse

Problemstilling på oppgaven er "Hva er barnehjemmets funksjon i Bolivia? Et innblikk i boliviansk barnevern og oppdragerstiler med utgangspunkt i barnehjemmet Hogar Tata San Juan de Dios." Skal intervju nonne som er leder det administrative ved barnehjemmet. Hun regnes som en offentlig person, samt ønske å intervju noen i SEDEGES som kan tilsvare barnevernet i Bolivia. Av personer som er viktig blir anonymisert er fagarbeidere og pedagoger på barnehjemmet. Her planlegger jeg intervju en eller 2, samt en utenfra som har vært frivillig. Deltakende observasjon er også en del, og da vil alle som ikke har en offentlig posisjon bli anonymisert. Det vil ikke bli noen intervjuer med mindreårige. Utenom vil det bli brukt litteratur.

Begrunn behovet for å behandle personopplysningene

For at prosjektet skal ha relevans og vise realiteten trengs det meningene til personer tilknyttet til

<https://meldeskjema.nsd.no/eksport/619c5991-5619-400e-8477-b309304ca52b>

1/5

Vedlegg 2 – Vurdering NSD januar 2022

08.10.2022, 00:35

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Master i Interkulturelt arbeid](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer	Type	Dato
356008	Standard	27.01.2022

Prosjekttittel

Master i Interkulturelt arbeid

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høgskole / Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

Prosjektansvarlig

Øystein Lund Johannessen

Student

Alexandra Hordnes

Prosjektperiode

01.08.2021 - 30.06.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Rettslig grunnlag

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 30.06.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 27.01.2022 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om religion og filosofisk overbevisning frem til 30.06.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet.

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/619c5991-5619-400e-8477-b309304ca52b0>

1/2

Vedlegg 3 – Vurdering NSD juli 2022

06.10.2022, 20:33

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Master i Interkulturelt arbeid](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer	Type	Dato
356008	Standard	08.07.2022

Prosjekttittel

Master i Interkulturelt arbeid

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høyskole / Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

Prosjektansvarlig

Øystein Lund Johannessen

Student

Alexandra Hordnes

Prosjektperiode

01.08.2021 - 01.11.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Rettslig grunnlag

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 01.11.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen registrert 08.07.2022.

Vi har nå registrert 01.11.2022 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger.

I tilfelle det skulle bli aktuelt med ytterligere utvidelse av den opprinnelige sluttdato, må vi vurdere hvorvidt det skal gis ny informasjon til utvalget.

Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Silje Fjelberg Opsvik

Lykke til videre med prosjektet!

Vedlegg 4 – Vurdering NSD desember 2022

13.12.2022, 19:21

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Master i Interkulturelt arbeid](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
356008

Vurderingstype
Standard

Dato
09.12.2022

Prosjekttittel
Master i Interkulturelt arbeid

Behandlingsansvarlig institusjon
VID vitenskapelige høyskole / Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

Prosjektansvarlig
Øystein Lund Johannessen

Student
Alexandra Hordnes

Prosjektperiode
01.08.2021 - 31.12.2022

Kategorier personopplysninger
Alminnelige
Særlige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.12.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
Personverntjenester har vurdert endringen registrert 06.12.2022.

Vi har nå registrert 31.12.2022 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger.

I tilfelle det skulle bli aktuelt med ytterligere utvidelse av den opprinnelige sluttdato, må vi vurdere hvorvidt det skal gis ny informasjon til utvalget.

Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Silje Fjelberg Opsvik
Lykke til videre med prosjektet!

Vedlegg 5 - Informasjonsskriv NSD

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Hva er barnehjemmets funksjon i Bolivia? Et innblikk i boliviansk barnevern og oppdragerstiler»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få et innblikk i oppdragerstiler og barnevern i Bolivia. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

- *Formålet til prosjektet er å få inngående kunnskap om oppdragerstiler i barnevern i en boliviansk storby.*
- *Problemstillinger / forskningsspørsmål som skal analyseres; forskjellige funksjoner til barnehjemmet, barns juridiske rettigheter, syn på barn i Bolivia og på barnehjemmet, og foreldrestiler i Bolivia.*
- *Erfarings basert masteroppgave.*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID – vitenskapelige høyskole er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget består av forskjellige personer i det bolivianske samfunnet som er tilknyttet barnevern og kultur. Utvalget viser til forskjellige profesjoner og et utvalg på alder mellom 30 -75 år og som består av både kvinner og menn som har en tilknytning til barnevernsarbeid, barns rettigheter, veldedighetsarbeid både fra de med kortere og lengre utdanning.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metodene består av intervju og observasjon. Omfanget er 8-10 personer. Hvilke opplysninger som samles inn er synet på barnevern, barnehjems funksjon, barns situasjon og rettigheter i Bolivia. Opplysninger som samles, opplysningene registreres som notater og via lydopptak

- *Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet.*

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Veileder; Øystein Lund Johannessen og student Alexandra Hordnes er dem som vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon som er VID.*

- *Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data», lagre datamaterialet på forskningsserver.*
- *Navn på deltakere vil anonymiseres og gis nye navn og personopplysninger som kan «røpe» dem vil og detaljer som kan gjenkjennes tas vekk. Kun når personer har en mer fremtredende offentlig posisjon i samfunnet vil navn komme frem, om personen samtykker til det.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er sommer 2022. Etter prosjektslutt slettes alle personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

VID ved veileder; *Øystein Lund Johannessen*, +47 959 25 486

og student; *Alexandra Hordnes*, +47 988 92 640,

Vårt personvernombud: *Nancy Yue Liu*, +47 938 56 277

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Øystein Lund Johannesen
(Forsker/veileder)

Alexandra Hordnes

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hva er barnehjemmets funksjon i Bolivia? Et innblikk i boliviansk barnevern og oppdragerstiler med utgangspunkt i en boliviansk storby* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 6 - Intervjuguide

Substansspørsmål: De som er særlig relevante for problemstilling eller kontroversielle eller sensitive spørsmål

- Hva er synet på barn i Bolivia, generelt og inne på barnehjemmet?
  - o Merker du en endring i hvordan ansatte behandler barn nå og for før (10-20) år siden? I så fall hvordan?
  - o Tenker du/Mener du at det er forskjell på hvordan noen ansatte ser på/behandler barna, eller om det er forskjell mellom det generelle synet på barn til personell her og blant de som ikke jobber med barn?
  - o Hva tenker du om uttrykket «barn skal kun sees og ikke høres»?
- Om du skulle fått endret noe med situasjonen for sårbare barn i Sucre, hva ville du gjort?
- Hvordan er de juridiske rettighetene til barn i Bolivia og blir de praktisert? (Vet du noe om eller mener noe om hvordan rettighetene for barn er i Bolivia? Og selv om de eksisterer mener du de blir praktisert? Eller om de har noen reel effekt for situasjonen?)
- Kan de fortelle med noe om situasjonen for barn i Chuquisaca? Har situasjonen blitt bedre eller verre de siste 10 årene?
- Vet du om flesteparten av barna som er på barnehjem kommer fra rurale eller urbane strøk?
- Vi vet at stabilitet er det beste for barn, men hvorfor blir dette ofte ikke realisert?
- Har du noen formening om hvorfor det er så mange barnehjem i Sucre/Bolivia?
- Vet du om de ter tenkt på andre typer institusjoner eller andre måter å «løse» denne problemstillingen? For at barna skal ha få en bedre fremtid.
- Er dere på befaring eller på kontroll på barnehjemmene? Og hvor ofte?
- Vet du om saker der det har vært misbruk eller mislighold på barnehjemmene?

Eventuell sluttkommentar.